

Συνύπαρξη ταυτοτήτων. Λεμεσός: μια πόλη σε ένα νησί με πολλά πρόσωπα

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία:
Βόλος, Σεπτέμβριος 2017

Επιμέλεια: Πιρική Αγγελίνα

Επιβλέπων Καθηγητής: Κώστας Μωραΐτης

Σύντομη περίληψη

Η διαμόρφωση συγκεκριμένων χωρικών ταυτοτήτων σε μια πόλη, πρέπει να αποτελεί τον βασικότερο σκοπό της. Η ανάδειξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της και η σύνδεση της με μια ιδιαίτερη ταυτότητα αποτελούν τα μέσα για την αναπτυξιακή πορεία της πόλης και τους σημαντικότερους παράγοντες για οικονομική μεγέθυνση. Η σημαντική γεωπολιτική θέση της Κύπρου και της Λεμεσού ειδικότερα, και η στρατηγική της αξία προσέλκυσαν σε βάθος αιώνων πολλούς κατακτητές. Κάθε ένας από αυτούς άφησε το δικό του στίγμα στην πόλη και επηρέασε την δημιουργία της ταυτότητας της. Η γεωπολιτική θέση της πόλης αποτελεί κυρίαρχο στοιχείο της ταυτότητας της και το μέσο ανάδειξης της σύγχρονης εικόνας της. Η Λεμεσός αποτελεί περίπτωση αστικής περιοχής η οποία, αν και δεν είναι άμεσα εμφανές, αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα συνοχής τόσο στην εικόνα όσο και στην ταυτότητα των επιμέρους γειτονιών της. Η σύγχρονη ταυτότητα της πόλης πρέπει να επαναπροσδιοριστεί και να καθοριστεί μια νέα ενισχυμένη ταυτότητα που θα καταφέρνει να αξιοποιεί και να συνδυάζει προς όφελος της όλα τα χαρακτηριστικά στοιχεία της.

Λέξεις κλειδιά: συμβαλλόμενες ταυτότητες, ταυτότητα πόλης, γεωπολιτική, πολιτισμός, πολυπολιτισμικότητα

Abstract

The configuration of specific spatial identities in a city, must be its primary purpose. The emergence of its special characteristics and its connection with a particular identity constitute the means for the development of the city and the most important factors for economic growth. The important geopolitical position of Limassol, and Cyprus in general, and its strategic value have attracted many conquerors over the centuries. Each of them left his own stigma in the city and influenced the creation of his identity. The geopolitical position of the city is a dominant element of its identity and the mean of showing its modern image. Limassol is a case where, although not immediately apparent, faces significant cohesion problems both in the image and in the identity of its individual neighborhoods. The modern identity of the city must be redefined and a new enhanced identity, which will be able to exploit and combine for its benefit all its characteristic features, should be established.

Key words: contested identity, city branding, geopolitics, culture, multiculturalism

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	7
1. Σύγχρονη ταυτότητα πόλεων.....	9
1.1. Ταυτότητα των πόλεων	9
1.2. Πολιτική σημασία ενίσχυσης της ταυτότητας πόλεων και περιοχών	12
1.3. Η σημασία του πολιτισμού στην ταυτότητα των πόλεων	16
1.4. Πολυπολιτισμικές κοινωνίες.....	17
1.5. Σύγκρουση ή συνύπαρξη ταυτοτήτων;	21
2. Κύπρος: «χρυσοπράσινο φύλλο ριγμένο στο πέλαγο».....	24
2.1. Γεωπολιτική υπεραξία του νησιού.....	24
2.2. Πολυπολιτισμική ταυτότητα του τόπου.....	26
3. Η πόλη της Λεμεσού	29
3.1. Γενική περιγραφή και σημασία της πόλης.....	29
3.2. Ιστορική αναδρομή	31
3.3. Πόλη λιμάνι.....	33
3.4. Κουμανταρία: το αρχαιότερο κρασί ως μέσο συνύπαρξης πολιτισμών	35
3.5. Εθνικές και θρησκευτικές μειονότητες.....	37
3.5.1. Κοινότητα Αρμενίων	37
3.5.2. Κοινότητα Μαρωνιτών	39
3.5.3. Κοινότητα Τουρκοκυπρίων	40
3.5.4. Στρατιωτικές βρετανικές βάσεις και συμφέροντα.....	45
3.6. Πληθυσμιακά στοιχεία.....	46
3.6.1. Γενικά στοιχεία δημογραφική έκθεσης 2015	46
3.6.2. Γεωγραφική κατανομή.....	47
3.6.3. Δημογραφικά χαρακτηριστικά.....	49

3.6.4.	Κοινωνικά χαρακτηριστικά	51
3.7.	Οικονομική δραστηριότητα	53
3.7.1.	Τουρισμός.....	55
3.7.2.	Ναυτιλία.....	56
3.7.3.	Ενέργεια και Υδρογονάνθρακες	57
3.7.4.	Χρηματοπιστωτικός τομέας.....	58
3.8.	Πολυπολιτισμικότητα μέσα από τις παραδόσεις	59
3.8.1.	Πολιτιστικές εκδηλώσεις.....	59
3.8.2.	Κατάλοιπα σαν μάρτυρες	61
3.9.	Η ταυτότητα της πόλης σήμερα.....	72
4.	Ανάλυση SWOT.....	78
5.	Δημιουργία ταυτότητας.....	83
5.1.	Διαδικασία δημιουργίας ταυτότητας.....	83
5.2.	Δημιουργία φορέα σύστασης και υλοποίησης σχεδίων στρατηγικής για την επωνυμία και την τοποθέτηση της πόλης.....	84
5.3.	Όραμα και αντικειμενικοί στόχοι.....	85
5.3.1.	Όραμα	86
5.3.2.	Αντικειμενικοί στόχοι.....	86
5.4.	Δημιουργία ταυτότητας.....	87
5.4.1.	Γεωπολιτική θέση	89
5.4.2.	Εκμετάλλευση κοιτασμάτων υδρογονανθράκων.....	93
5.4.3.	Πολυπολιτισμική σύνθεση της σημερινής πόλης και του παρελθόντος της ..	99
6.	Συμπεράσματα.....	104
7.	Βιβλιογραφία	105

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 3.1: Πληθυσμιακή σύνθεση Κύπρου στο τέλος τους 2015	46
Πίνακας 3.2: Γεωγραφική κατανομή πληθυσμού κατά τις απογραφές 1992, 2001 και 2011	47
Πίνακας 3.3: Πληθυσμός στις αστικές και αγροτικές περιοχές της Λεμεσού κατά τις απογραφές	48
Πίνακας 3.4 Πληθυσμός κατά θρήσκευμα στη Λεμεσό	52
Πίνακας 3.5: Πληθυσμός κατά εθνική ομάδα και επαρχία 2011	53
Πίνακας 4.1: Ανάλυση SWOT	79

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 3.1: Πληθυσμιακή αύξηση κατά τις απογραφές 1992, 2001 και 2011	48
Διάγραμμα 3.2: Πληθυσμός στις αστικές και αγροτικές περιοχές της Λεμεσού κατά τις απογραφές	48
Διάγραμμα 3.3: Ετήσιο ποσοστό αύξησης πληθυσμού στο μέσο του έτους	49
Διάγραμμα 3.4: Ποσοστό φυσική αύξησης πληθυσμού από το 1996 έως το 2015	50
Διάγραμμα 3.5: Καθαρή μετανάστευση από το 1996 έως το 2016	50
Διάγραμμα 3.6: Πληθυσμιακές πυραμίδες κατά την απογραφή του 2011	51
Διάγραμμα 3.7: Πληθυσμός κατά γλώσσα στην επαρχία Λεμεσού κατά το 2011	52
Διάγραμμα 3.8: Διακίνηση εμπορευματικίβωτίων	57
Διάγραμμα 3.9: Οικόπεδα εξόρυξης υδρογονανθράκων	58
Διάγραμμα 3.10: Λιμάνια και τερματικοί σταθμοί υδροποίησης φυσικού αερίου	58

Κατάλογος Σχημάτων

Σχήμα 1.1: Εξάγωνο του City brand	11
Σχήμα 1.2: Μοντέλα συμβίωσης των πολιτισμών	18
Σχήμα 3.9.1: Εμβληματικά έργα στη Λεμεσό	74
Σχήμα 5.1: Αντικειμενικοί στόχοι	87
Σχήμα 5.2: Τα κυρίαρχα χαρακτηριστικά της Λεμεσού	88

Κατάλογος Χαρτών

Χάρτης 1.1: Branding σε εθνικό επίπεδο	15
Χάρτης 3.1: Θέση της Λεμεσού σε σχέση με την Κύπρο	30
Χάρτης 3.2: Θέση της Λεμεσού στη Μεσόγειο	30
Χάρτης 3.3: Χώροι λατρείας και πολιτιστικά κατάλοιπα στο Κέντρο της Λεμεσού	71
Χάρτης 3.9.1: Σημαντικά έργα κατά μήκος του παραλιακού μετώπου	77
Χάρτης 5.1: Η Κύπρος σε σχέση με την ζώνη Schengen και την Ευρωπαϊκή Ένωση	93
Χάρτης 5.2: Το ανατολικότερο σύνορο της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε κατάσταση στρατιωτικής και πολιτικής κρίσης	93
Χάρτης 5.3: Υποθαλάσσιο καλώδιο Euro Asia Interconnector και αγωγός EastMed	95

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 2.1: Εύρος ραντάρ από Κύπρο και σύνδεση Κύπρου με σημαντικούς κόμβους	25
Εικόνα 3.1: Λιμάνι Λεμεσού	34

Εικόνα 3.2: Ζώνη Κουμανταρίας.....	36
Εικόνα 3.3: Εκκλησία Αγίου Γεωργίου και Αρμενικό Σχολείο Ναρέκ Λεμεσού	38
Εικόνα 3.4: Εκκλησιά Αγίου Σιαρπελ και Σχολείο «Τέρρα Σάντα»	40
Εικόνα 3.5: Εκκλησία Αγίου Αντωνίου και Τζαμί Τζετίτ στην ενορία Αγίου Αντωνίου (πρώην Ayandon).....	41
Εικόνα 3.6: Το Νέο Τζαμί και το Τζαμί Αρναούτ.....	42
Εικόνα 3.7: Συνοικία Ayandon (πλέον Αγίου Αντωνίου)	43
Εικόνα 3.8: Ενορία Koseoglu και Τ/κ με Ε/κ λεμεσιανούς στο μόλο τη δεκαετία του '20	44
Εικόνα 3.9: Γιατί να επενδύσεις στην Κύπρο;.....	55
Εικόνα 3.10: Καθεδρικός Αγίας Νάπας.....	65
Εικόνα 3.11: Δημαρχείο	67
Εικόνα 3.12: Διοικητήριο	67
Εικόνα 3.13: Δημοτική Βιβλιοθήκη	68
Εικόνα 3.14: Παλαιά Δημοτική Αγορά	68
Εικόνα 3.15: Παρθεναγωγείο Λεμεσού.....	69
Εικόνα 3.16: Παλιό Δικαστικό Μέγαρο	69
Εικόνα 3.17: Πρώην Ταχυδρομείο	70
Εικόνα 3.9.1: Ιστορικό κέντρο πόλης.....	73
Εικόνα 3.9.2: Limassol Del Mar (D. Zavos Group/Leptos Group) και Casino Resort	75
Εικόνα 3.9.3: Έπαυλη Λανίτη και μελλοντικοί 'Τρίδυμοι Πύργοι'	75
Εικόνα 5.1: Γεωγραφική εμβέλεια Κύπρου.....	90
Εικόνα 5.2: Λεμεσός κατά την Λατινοκρατία, ισχυρό εμπορικό κέντρο	91
Εικόνα 5.3: National Multicultural Festival στην Canberra Αυσταλίας.....	103
Εικόνα 5.4: Φεστιβάλ Κατακλυσμού (Αγίου Πνεύματος) στη Λεμεσό πριν τις διακοινοτικές ταραχές.....	103

Αυτή η διπλωματική εργασία αποτελεί έργο μιας πορείας που έφτασε στο τέλος της. Στο έργο αυτό οι πρωταγωνιστές ήταν πολλοί και χωρίς αυτούς δεν θα μπορούσα ποτέ να φτάσω σε αυτό το αποτέλεσμα. Για αυτό οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ στους καθηγητές μου που μου μετέδωσαν τόσες γνώσεις και τόσες εμπειρίες κατά την διάρκεια του μεταπτυχιακού προγράμματος. Ένα μεγάλο ευχαριστώ στο Τμήμα μου, που με δίδαξε και με ωρίμασε για να εκπροσωπήσω άξια το αντικείμενο μου.

Το μεγαλύτερο ευχαριστώ όμως το οφείλω στον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Μωραΐτη Κώστα που με καθοδήγησε, με συμβούλευσε και πάνω από όλα με δίδαξε. Επιπλέον, στην οικογένεια μου που με στήριξε και πίστεψε σε εμένα.

Σας ευχαριστώ όλους.

Εισαγωγή

Είναι ίσως κοινότυπο να επαναλάβουμε πως το νησί της Κύπρου βρίσκεται σε στρατηγική θέση στην Ανατολική Μεσόγειο. Αποτελεί σημαντικό κόμβο των θαλάσσιων διαδρομών στρατηγικού ελέγχου της ευρύτερης γεωπολιτικής περιοχής οι οποίες συνιστούν ταυτόχρονα οικονομικές και πολιτισμικές όσο και πολιτιστικές διαδρομές επικοινωνίας της Ευρώπης, με την Ασία και την Αφρική. Μπορούμε επομένως να αναφερθούμε σε μια στρατηγική και οικονομική υπεραξία του νησιού, υπεραξία που δικαιολογεί τις πολλαπλές πολεμικές εισβολές και κατακτήσεις, όσο και την πολλαπλότητα των πολιτισμικών επιρροών από τους λαούς που πολέμησαν για να το κατέχουν. Σημαντικές αυτοκρατορίες και βασιλεία προσπάθησαν με το πέρασμα των αιώνων να καρπωθούν τα πλεονεκτήματα που προσφέρει το σταυροδρόμι των τριών ηπείρων. Ανάμεσα τους βρίσκονταν οι Φοίνικες, οι Αιγύπτιοι, οι Ασσύριοι, οι Πέρσες, οι Έλληνες, οι Ρωμαίοι, οι Βυζαντινοί, οι Άραβες, οι Φράγκοι, οι Βενετοί, οι Οθωμανοί και τελευταίοι οι Άγγλοι. Μετά την ανεξαρτησία του νησιού από τη βρετανική κυριαρχία, Έλληνες, Τουρκοκύπριοι, αλλά και άλλες θρησκευτικές και εθνικές μειονότητες είχαν επιτέλους την ευκαιρία να συνυπάρξουν ειρηνικά σε ένα ελεύθερο νησί. Ωστόσο τα συμφέροντα των αποικιοκρατών δεν μπορούσαν να εξυπηρετηθούν υπό ειρηνικές συνθήκες, με αποτέλεσμα τη σύντομη μόνο, τριών χρόνων, διάρκεια της ειρηνικής ανεξαρτησίας του νησιού που ακολουθείται, στη συνέχεια, από εντονότερες πολιτικές και ένοπλες στρατιωτικές διαμάχες.

Επιστρέφοντας στο χαρακτηριστικό της πολυπολιτισμικότητας, της συσσώρευσης επιρροών από διαφορετικούς λαούς, πρέπει καταρχάς να τονίσουμε πως φαίνεται να καθορίζει σημαντικά το δομημένο περιβάλλον, κυρίως στις αστικές περιοχές στο νησί. Οι διάφοροι πολιτισμοί, σε σειρά αιώνων άφησαν το στίγμα τους στην τυπική αρχιτεκτονική. Στα διοικητικά, θρησκευτικά και δημόσια κτήρια, καταθέτοντας τα χαρακτηριστικά των αιγυπτιακών, ελληνιστικών, ρωμαϊκών, ισλαμικών, βυζαντινών, γοθικών, αναγεννησιακών, οθωμανικών ρυθμών και, κατά την πλησιέστερη σε εμάς περίοδο, των βρετανικών αποικιακών στυλ (Dincyurek & Turker, 2006).

Η ταχεία αστικοποίηση, η δημογραφική αλλαγή, τα ανταγωνιστικά πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα καθώς και η ποικιλομορφία των πολιτιστικών προτύπων όπως φαίνεται επηρέασαν σημαντικά την δομή των επιμέρους συνοικιών και τη χρήση των

δημόσιων κτηρίων και του υπαίθριου δημόσιου χώρου στα αστικά κέντρα. Λιγότερο φαίνεται να επηρεάστηκε η εγχώρια αρχιτεκτονική στο εξω-αστικό περιβάλλον αφού εκεί συγκρότησε και διατήρησε τοπικά χαρακτηριστικά καθορισμένα από τις αμεσότερες ανάγκες των κατοίκων.

Στην μελέτη που παρουσιάζουμε γίνεται προσπάθεια αναγνώρισης των ‘πολλαπλών ταυτοτήτων’ που παρουσίασε τόσο η Κύπρος γενικά όσο και η Λεμεσός ειδικότερα. Ταυτοτήτων συγκροτημένων με την πάροδο των αιώνων οι οποίες διαμόρφωσαν την σημερινή εικόνα της πόλης. Οι πολλαπλές αυτές ταυτότητες, η εναλλαγή αυτή της ταυτότητας, δεν κατατίθεται βέβαια μόνο στο άψυχο δομημένο περιβάλλον. Πολύ ουσιαστικότερα επηρέασαν και επηρεάζουν τους κατοίκους οι οποίοι σαν «χαμαιλέοντες» κάθε φορά έπρεπε να προσαρμόζονται στις δομικές αλλαγές του περιβάλλοντος και να ενσωματώνουν την κουλτούρα και τον πολιτισμό του εκάστοτε κυβερνόντα. Ωστόσο, στο πέρασμα των χρόνων, μεγάλο μέρος του πληθυσμού διατήρησε τη γλώσσα την ελληνική, το ορθόδοξο χριστιανικό θρήσκευμα και μια απαίτηση ‘ελληνικότητας’ ή ορθότερα ‘ελληνοκυπριακού’ προσδιορισμού που επιμένει να τη συνδέει με τις απώτατες καταβολές της καταγωγής του. Ταυτόχρονα όμως, με την πάροδο των χρόνων, πολλά ήταν τα χαρακτηριστικά των «εισβολέων» που αφομοιώθηκαν και σιγά σιγά ενσωματώθηκαν στην τοπική κουλτούρα, εμφανίζοντας σήμερα μία ενδιαφέρουσα μίξη. Αν μπορούμε να επιμείνουμε σε μια βασική θέση για την ταυτότητα του τόπου θα έπρεπε μάλλον να προτάξουμε τη συνύπαρξη πολλών πολιτισμών σε ένα νησί τόσο μικρό με στρατηγική σημασία όμως που υπερβαίνει κατά πολύ το φυσικό του μέγεθος, που το καθιστούσε ανέκαθεν πολυπόθητο αντικείμενο διεκδίκησης. Η στρατηγική του σημασία επομένως και η μίξη των πολιτισμών είναι αυτή που αποτελεί επομένως την ιδιαιτερότητα του τόπου συγκροτώντας ένα ποικιλόμορφο και ιδιαίτερο πολυπολιτισμικό τοπίο.

1. Σύγχρονη ταυτότητα πόλεων

1.1. Ταυτότητα των πόλεων

Τις τελευταίες δεκαετίες έχουν καταγραφεί σημαντικές αλλαγές στις αστικές περιοχές των πόλεων τόσο σε κοινωνικοοικονομικό όσο και σε αναπτυξιακό επίπεδο. Οι αστικοί χώροι και ο τρόπος λειτουργίας των πόλεων έχουν μετασηματιστεί ριζικά και έχουν προσαρμοστεί με βάση τα δεδομένα της εποχής. Οι νέες βιομηχανίες υπηρεσιών, η οικονομία της πληροφορίας και η κοινωνία των δικτύων αποτέλεσαν τους βασικούς πυλώνες της αλλαγής στους οποίους στηρίχθηκε η μεταβιομηχανική πόλη. Η μείωση των γεωγραφικών αποστάσεων, πέρα από το εθνικό, σε διεθνές επίπεδο οδήγησε σε ανταγωνισμό των πόλεων όσον αφορά την προσέλκυση πληθυσμού, επενδύσεων και τουρισμού.

Οι παγκοσμιοποιημένες νέες κοινωνίες και η φιλελευθεροποίηση των εμπορικών συναλλαγών οδήγησε στην απρόσμενη ανάπτυξη του τομέα των υπηρεσιών, της τεχνολογίας και της καινοτομίας. Η αλλαγή αυτή, στο περιβάλλον των επιχειρήσεων, διαφοροποίησε τη δομή της κοινωνίας και ανάγκασε το παραγωγικό δυναμικό να μεταναστεύσει προς αναζήτηση εργασίας. Η ανισοκατανομή των πόρων όμως και οι διαφορετικές αναπτυξιακές πολιτικές οδήγησαν σε σημαντικές περιφερειακές ανισότητες με αποτέλεσμα οι σύγχρονες πόλεις να καλούνται να αντιμετωπίσουν σημαντικές απειλές και προκλήσεις ενώ ταυτόχρονα στον ορίζονται εμφανίζονται απρόσμενες ευκαιρίες. Πολλές ευρωπαϊκές πόλεις έχουν μετατραπεί σε ανοικτές οικονομίες που συγκεντρώνουν μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων και εργατικού δυναμικού, έτσι ώστε ως πρωταρχικό στόχο στην ανάδειξη της νέας τους ταυτότητας να ορίζουν την ανάπτυξη, τον διεθνή ανταγωνισμό και την αναγνωρισιμότητα (Μεταξάς, 2017).

Με τις προηγούμενες απαιτήσεις συνδέεται και ο όρος «brand» ο οποίος, για πολλά χρόνια ήταν σε χρήση από τους ειδικούς, έως ότου, ξαφνικά, στη σύγχρονη μας περίοδο καταλαμβάνει το επίκεντρο της προσοχής του κοινού, με αποτέλεσμα το εννοιακό του περιεχόμενο εν μέρει να αλλοιωθεί και συνδεθεί με χειρισμούς που πολλές φορές εμφανίζουν αρνητική εικόνα. Ο όρος χρησιμοποιήθηκε από τους δημοσιογράφους, το κοινό και έπειτα τους πολιτικούς συχνά καθ' υπερβολήν, με αποτέλεσμα να φθαρεί επικοινωνιακά (Anholt, Editorial: Some important distinctions in place branding, 2005).

Πολλές φορές το «branding» συγχέεται με το «marketing». Μπορεί η χρήση του δεύτερου να είναι αποδεκτή για την προώθηση προϊόντων ή τουριστικών προορισμών ωστόσο δεν μπορεί να επηρεάζει τις διεθνείς αντιλήψεις του κοινού για μια ολόκληρη πόλη, περιοχή ή και χώρα. Τέτοιες προσπάθειες θα ισχυριστεί ο Anholt, αποτελούν απλά *μάταιη και ανόητη σπατάλη των χρημάτων των φορολογουμένων* (2008).

Ως «branding πόλης» ονομάζεται η στρατηγική που ακολουθεί η κάθε πόλη για την προώθηση του προϊόντος-ταυτότητάς, της με στόχο την μεγιστοποίηση των δυνατοτήτων της. Με στόχο δηλαδή την προσέλκυση κεφαλαίων, την ενίσχυση του τουρισμού και την αύξηση του ποιοτικού επίπεδου του πληθυσμού τους. Με τον σχηματισμό αυτό, της ανταγωνιστικής του ταυτότητας ένας τόπος καταφέρνει να γίνει πιο ελκυστικός σε σχέση με κάποιον άλλο και να του «αποσπάσει», σωστότερα να προσελκύσει αντί γι' αυτόν, κεφάλαια και πληθυσμό.

Η ιδέα για την απόδοση ταυτοτήτων προέκυψε από την ανάγκη για διαμόρφωση της εικόνας της πόλης μέσα από τα υπάρχοντα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του τόπου με στόχο την αύξηση της ελκυστικότητας, ανταγωνιστικότητας, της περιηγητικής κίνησης και την διεκδίκηση μιας θέσης στην παγκόσμια κλίμακα αστικής ιεραρχίας μέσα στο σύγχρονο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον. Αυτά στηρίχθηκαν στον σχεδιασμό και την υιοθέτηση πολιτικών προώθησης την μοναδικότητας του τόπου και σε στρατηγικά σχέδια ανάπτυξης που επιχειρούσαν να προσελκύσουν δυνητικές αγορές στόχους. Με τον σχεδιασμό ενός κατάλληλου σχεδίου προώθησης για αυτήν και τη δημιουργία ισχυρής ταυτότητας κάθε πόλη καταφέρνει να προστατεύεται από την απειλή περιθωριοποίησης, υποβάθμισης ή και απαξίωσης και να διατηρεί την ιεραρχική θέση της στην παγκόσμια κλίμακα (Αυλωνίτης, 2013).

Ουσιαστικά η ταυτότητα ενός τόπου προκύπτει από το σύνολο των εντυπώσεων, απόψεων και συναισθημάτων που δημιουργεί σε ατομικό αλλά και συλλογικό επίπεδο. Τα στοιχεία αυτά καθορίζουν των χαρακτήρα του τόπου και καθορίζονται από τον τρόπο με τον οποίο οι κάθε είδους πολιτισμικές σχέσεις καθορίστηκαν και καθόρισαν το φυσικό και το ανθρωπογενές υπόβαθρο του τόπου αυτού, ορίζοντας τον ιδιαίτερο χαρακτήρα του, την μοναδικότητα του τόπου.

Έτσι, γίνεται εμφανές ότι η ταυτότητα ενός τόπου είναι άμεσα συνδεδεμένη με την πολιτιστική και πολιτισμική κληρονομία και την ιστορία του. Με τη διευρυμένη αυτή έννοια δε μπορούμε παρά να συμφωνήσουμε με τον Σπανό (2017) πως η ταυτότητα ή το «brand» που χαρακτηρίζει κάθε τόπο δεν αφορούν πλέον στη σύγχρονη εκδοχή τους, κάποιο λογότυπο, αλλά την εσωτερική και εξωτερική εικόνα του και στηρίζονται στην ύπαρξη στρατηγικού σχεδίου. Η ταυτότητα αποτελεί κάτι πολύ σημαντικότερο από ένα όνομα καθώς οι πόλεις και οι κοινωνίες στις οποίες αναφέρονται και πολύ περισσότερο οι χώρες και οι πληθυσμοί τους, αποτελούν πολύπλοκες οντότητες, οι οποίες όπως αποδεικνύει η ενασχόλησή μας με τη Λεμεσό και την Κύπρο, διαθέτουν και σύγχρονη πολιτική κρισιμότητα και ιστορικό, συνήθως, βάθος.

Σχήμα 1.1: Εξάγωνο του City brand

Πηγή: (PAPP-VÁRY, 2011)

Ο έντονος ανταγωνισμός και οι διεθνοποιημένες κοινωνίες οδηγούν τις πόλεις στον αγώνα διατήρησης του πληθυσμού τους και προσέλκυσης περισσότερων οικονομικών και ανθρωπίνων πόρων. Η δυσκολία προσδιορισμού των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών μίας περιοχής αποτελεί ίσως την μεγαλύτερη διαφορά ανάμεσα στο brand ενός τόπου και το brand ενός προϊόντος. Στην διαμόρφωση της ταυτότητας του τόπου επιδρούν μεταβαλλόμενα χαρακτηριστικά όπως η γεωμορφολογία, το κλίμα και τα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού του. Σταθερές παραμέτρους στην ταυτότητα του τόπου αποτελούν η πολιτιστική κληρονομιά και η ιστορία του και είναι αυτές που καθορίζουν την μοναδικότητα του (Σπανός, 2017). Στις προηγούμενες

επισημάνσεις θα πρέπει μάλλον να προσθέσουμε την άποψη του Papp-Vary (2011), για το 'εξάγωνο του brand της πόλης', για τις έξι δηλαδή διαστάσεις στις οποίες στηρίζεται η διαμόρφωση της ταυτότητας της πόλης. Αυτές είναι η παρουσία, η θέση, οι άνθρωποι, τις προϋποθέσεις, ο παλμός και τις δυνατότητές της.

1.2. Πολιτική σημασία ενίσχυσης της ταυτότητας πόλεων και περιοχών

Το τέλος της περιόδου του «Ψυχρού Πολέμου» το 1989 αποτέλεσε την έναρξη της εποχής της παγκοσμιοποίησης και την αποδόμηση της γεωπολιτικής δομής που την χαρακτήριζε. Αρκετοί είναι αυτοί που χαρακτηρίζουν την έναρξη την παγκοσμιοποιημένης ιστορίας ως το «τέλος της ιστορία των κρατών» (Nevola, 2011). Ωστόσο, παρά τις αντιλήψεις αυτές βλέπουμε ότι οι τεχνολογικές εξελίξεις στην επικοινωνία, η πτώση των ισχυρότερων κεντρικότερων κομμουνιστικών κυβερνήσεων και η απελευθέρωση των οικονομικών συναλλαγών, σε καμία περίπτωση, δεν έχουν οδηγήσει σε μια παγκοσμιοποιημένη και ενοποιημένη κοινωνία. Αντιθέτως, οι επιμέρους κοινωνίες έχουν διατηρήσει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τον τρόπο λειτουργίας της κοινωνικής και πολιτικής τους ζωής, προβαλλοντάς τα συχνά με τρόπο συγκρουσιακό..

Η υποτιθέμενη παγκοσμιοποίηση έχει περιοριστεί στα όρια του εκπολιτισμένου Δυτικού κόσμου που ανέκαθεν παρουσίαζε ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά και συμφέροντα, αγνοώντας την κατάσταση που επικρατούσε έξω από το ιδεατό του περιβάλλον. Αυτή η ευρύτερη συνθήκη δημιούργησε μάλλον το αντίθετο από το αναμενόμενο αποτέλεσμα, μετατρέποντας την προσπάθεια για παγκοσμιοποίηση σε ένα μεταμοντέρνο τοπικισμό. Έτσι, προέκυψαν κοινωνικοοικονομικές και πολιτισμικές διαφοροποιήσεις σε κρατικό και διασυνοριακό επίπεδο και αποσχισμός, και εθνικισμός σε θρησκευτικό και εθνικό επίπεδο. Αυτά χαρακτηρίζουν ένα κόσμο διαιρεμένο με εμφανείς συγκρούσεις ή κρυφές αναταραχές. Άρα ουσιαστικά η παγκοσμιοποίηση δημιούργησε ένα νέο πρότυπο για την έννοια τους έθνους – κράτους το οποίο αποτελεί στην σύγχρονη εποχή το κύριο σύστημα χωροταξικής οριοθέτησης και θεσμικής ρύθμισης, τόσο για εθνικά όσο και για διεθνή θέματα, αμφισβητώντας πολλές φορές τις υπερεθνικές πιέσεις (Nevola, 2011). Είναι άραγε το πεπρωμένο των εθνών να δημιουργούν συγκρούσεις μεταξύ τους ή πράγματι κάποιοι πολιτισμοί είναι ανώτεροι από άλλους;

Η θέση πως ο πολιτισμός αποτελεί μέσο ενοποίησης των λαών, επικρατεί κυρίως στην Ευρώπη και στηρίζει την προσπάθεια για τη δημιουργία ενιαίας ευρωπαϊκής ταυτότητας. Στο πλαίσιο αντίστοιχων προσπαθειών έχει γίνει σαφές πως η πολιτισμική ταυτότητα είναι αυτή που καθορίζει το πώς λειτουργεί μια πόλη, πως διαφοροποιείται ακόμα και πως ενοποιείται εσωτερικά ή στο πλαίσιο δίκτυο πόλεων, ακόμη και δικτύων διακρατικών συσχετισμών. Επιπλέον έχει γίνει κατανοητό πως η θέση και η υπεραξία μίας πόλης δεν είναι πάντα ανάλογη με το μέγεθος, με τη μετρική κλίμακά της. Η γεωγραφική ένταξη, η οικονομική αναγνώριση ή ο αριθμός των κατοίκων στην πραγματικότητα μπορεί να έχουν μικρή μόνο απήχηση στη δημιουργία ταυτότητας και στην αναγνώριση της επιτυχίας της πόλης. Έτσι οι πόλεις, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, κατάφεραν να εδραιώσουν την θέση τους μέσω συνεργασιών και δημιουργίας διακρατικών σχέσεων, στηριγμένες σε μεγάλο βαθμό στην κληρονομιά τους.

Σε αντίθεση προς την προηγούμενη προσπάθεια προώθησης διακρατικών συσχετισμών, σε θέματα οικονομικού ενδιαφέροντος και πολιτισμικής όσο και πολιτικής εντέλει ταυτότητας, πρέπει όμως να επισημάνουμε μια ιστορικά παράλληλη ‘αποκλίνουσα’ κίνηση. Λίγο μετά τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο φαίνεται ότι τα κράτη επιλέγουν συχνά να προβάλλουν το έθνος ως πολύτιμο οικονομικό πόρο, στο παγκοσμιοποιημένο ανταγωνιστικό περιβάλλον των επενδύσεων, των συναλλαγών και του τουρισμού. Διαπιστώνουμε έτσι την απαρχή του ‘εθνικού – nation branding’ και μπορούμε να αναφερόμαστε στον ανταγωνισμό με αντικείμενο τη δημιουργία ‘εθνικών ταυτοτήτων’ (European Economic and Social Committee, 2016).

Βέβαια ούτε η υπέρβαση των εθνικών διαφορών, προς όφελος μιας ενοποιημένης διακρατικής ταυτότητας, όπως αυτής που θα επιχειρούσε να ‘ενοποιήσει’ τα ευρωπαϊκά χαρακτηριστικά, ούτε ο τονισμός της ακριβώς αντίθετης, εθνικά προσανατολισμένης άποψης πρέπει να μας ξενίζει. Μια προσπάθεια δημιουργίας branding τύπου συνοδεύεται, εμφανώς ή αφανώς, συνειδητά ή ασύνειδα, από επιλογές πολιτικού και οικονομικού συμφέροντος ή από ιδεολογικούς προκαθορισμούς. Οδηγεί μοιραία στην πολιτικοποίηση του προϊόντος – τύπου, ενώ παράλληλα μέσω της προώθησής του προτείνει μορφές άσκησης εξουσίας. **Η δημιουργία ταυτότητας του τύπου, σύμφωνα και με τα παραπάνω, διαθέτει σημαντική πολιτική διάσταση.** Σε ένα πρώτο επίπεδο άμεσης προσέγγισης της

διάστασης αυτής, θα εξηγήσουμε πως το brand που αναλαμβάνει να χαρακτηρίσει μια περιοχή αποτελεί πεδίο άσκησης της νεοφιλελεύθερης ιδεολογίας και προφανώς στηρίζεται σε πολιτικοποιημένες προσπάθειες προώθησης. Τονίζουμε τον όρο ‘προφανώς’, γιατί η διαδικασία ελέγχου του branding και η συγκεκριμένη κατεύθυνση των επενδύσεων πλαισιώνονται από πολιτικές διαδικασίες συσχετισμένες με πολιτικά και επαγγελματικά συμφέροντα (Lucarelli, 2015). Επομένως η επιτυχία του προτεινόμενου branding έχει απόλυτη σχέση με τον τρόπο και την ικανότητα της σωστής διαχείρισης και την άσκηση ορθολογικής πολιτικής, για εξυπηρέτηση των συμφερόντων που εξαρτώνται ουσιαστικά από την εμπορική επιτυχία και κυρίως την πολιτική σταθερότητα. Θα επεξηγήσουμε αναλυτικότερα, πως η επιτυχημένη διαδικασία δημιουργίας ταυτότητας προϋποθέτει πολιτική σταθερότητα και παράλληλα η ίδια αποτελεί ισχυρό εργαλείο άσκησης πολιτικής επηρεάζοντας πολιτικά τον τόπο. Έχει την δυνατότητα να επηρεάζει την εκπαίδευση, τις επιχειρήσεις, τον τουρισμό, την κοινωνική ένταξη του τόπου ενώ μπορεί να λειτουργήσει και ως τρόπος αντιμετώπισης της δημόσιας διπλωματίας σε διεθνές επίπεδο. Σε δεύτερο επίπεδο προσέγγισης - αξιολόγησης της πολιτικής διάστασης που διαθέτει η αναγνώριση, συγκρότηση και προώθηση της ταυτότητας του τόπου, θα επιμείνουμε πως σε όλο το εύρος της ιστορίας, ανάλογες προσπάθειες χαρακτηρίζονταν από σημασία πολιτική, καθορίζοντας τη συνείδηση των κατοίκων για τις συνθήκες της ύπαρξής τους.

Ας συνεχίσουμε την προηγούμενη διερεύνηση, τη σχετική με την πολιτική ποιότητα της αναγνώρισης, συγκρότησης και προώθησης της ταυτότητας του τόπου... Η δημιουργία του όρου ‘brand’ έχει συνδυαστεί αλόγιστα με την εμπορική δραστηριότητα, την αστική αγορά, την προώθηση και τον τουρισμό. Αυτή η παρεξήγηση της περιοριστικής χρήσης του όρου δημιουργήθηκε κυρίως από τους ίδιους τους μελετητές που συγχέουν την δημιουργία ταυτότητας του τόπου με το marketing και την προώθηση της τοπικής αγοράς. Ασκώντας κριτική στην προηγούμενη τάση η Aronczyk (2013) θα επισημάνει ότι οι πρακτικές branding που εφαρμόζονται σε εθνικό επίπεδο και σχεδιάζονται από τις ίδιες τις κυβερνήσεις, με εμπορικούς συμβούλους branding, έχουν ως στόχο την πώληση του τόπου και όχι την δημιουργία ή ανάδειξη της ταυτότητας του. Ωστόσο, ο ρόλος της ενίσχυσης της ταυτότητας του τόπου, καθ’ υπέρβαση του περιοριστικού, οικονομικο-κεντρικού marketing μπορεί να οδηγήσει σε κατευθύνσεις, όπως η δημιουργία εθνικής ταυτότητας και η προσθήκη αξίας στον τόπο, σε παγκόσμια κλίμακα, καθώς σήμερα, όπως και στο

παρελθόν, η διεκδίκηση εθνικής ταυτότητας προσδιορίζει και την εθνική κυριαρχία. Η συνείδηση αυτών των συσχετισμών, υποδεικνύει πως η ενίσχυση της εθνικής ταυτότητας μπορεί να συσχετιστεί με την επίλυση σύγχρονων προβλημάτων που επηρεάζουν τον χώρο. Με προβλήματα οικονομικής ανάπτυξης, με προβλήματα δημογραφικά και κυρίως με προβλήματα εμβέλειας και αναγνωρισιμότητας της εθνικής ιδιαιτερότητας στον σύγχρονο κόσμο του μεταμοντερνισμού.

Οι πόλεις εντούτοις, επιχειρώντας να συγκροτήσουν ιδιαίτερη ταυτότητα, ακολούθησαν ουσιαστικά το μοντέλο που χρησιμοποιούν οι επιχειρήσεις για την ανάδειξη των προϊόντων τους, με καθοδήγηση διεθνών συμβούλων. Για αυτό το λόγο βλέπουμε πως η ενίσχυση της ταυτότητας των πόλεων αντιμετωπίζεται συχνότατα ως εμπορεύσιμο κύριο προϊόν, στηριγμένη σε κάποιο σενάριο που ακολουθεί όμως συγκεκριμένη οικονομική πολιτική. Η εμπορική αυτή διάσταση που έχει συσχετιστεί με την ταυτότητα του τόπου αποτελεί το αντίκτυπο του καταναλωτισμού, των εικονικών συμβόλων, της σύγχρονης οικονομικο-κεντρικής ιδεολογίας. Έτσι οι τόποι τείνουν να προωθήσουν εμπορική αξία, παραγνωρίζοντας συχνά την πολιτική και γεωγραφική αξία τους (Aronczyk, 2013).

Χάρτης 1.1: Branding σε εθνικό επίπεδο

Πηγή: <https://www.linkedin.com/pulse/nation-branding-tousif-jamal>

Αν και οι τόποι τις περισσότερες φορές αντιμετωπίζονται ως εμπορεύσιμα προϊόντα, καταφέρνουν και πάλι, ακόμα και μέσα από αυτούς τους χειρισμούς, να διατηρήσουν την πολιτική και εδαφική τους αξία. Με την ανάδειξη της ταυτότητας τους πολλές πόλεις και περιοχές διεκδίκησαν μια θέση στο διεθνή ανταγωνισμό, ενώ ταυτόχρονα ανέπτυξαν

διασυννοριακές σχέσεις με βάση την λογική της εμπορικής διανομής ή σε αντίθετο παράδειγμα, διεκδίκησαν, όπως η Βαρκελώνη και η Καταλονία, την πολιτική τους αυτονομία. Αυτή η αλληλεξάρτηση των διαστάσεων του branding της εμπορικής, ιδεολογικής, γεωγραφικής και πολιτικής διάστασης, οφείλουν να επηρεάσουν σημαντικά τον σύγχρονο τρόπο αντιμετώπισης της διαδικασίας δημιουργίας ταυτότητας στον τόπο.

1.3. Η σημασία του πολιτισμού στην ταυτότητα των πόλεων

Το περιεχόμενο του όρου ‘πολιτισμός’ αναφέρεται στη γνώση, τις πεποιθήσεις, τα έθιμα, τις πρακτικές και γενικότερα τις συνήθειες, με βάση τις οποίες λειτουργούν τα άτομα μέσα στην κοινωνία που ζουν. Ο πολιτισμός αποτελεί κομμάτι της ιστορίας κάθε πόλης και αναπόφευκτα μέρος της ταυτότητάς της και απαραίτητο στοιχείο για την μελλοντική προβολή της. Ο πολιτισμός μίας πόλης είναι αυτός που την διαφοροποιεί από τις άλλες και αναδεικνύει την μοναδικότητά της. Η δημιουργία πολιτιστικής και πολιτισμικής ταυτότητας, συσχετισμένης δηλαδή τόσο με τις κεντρικές, επίσημες ‘πολιτιστικές’ μορφές έκφρασης και παραγωγής, όσο και με τις γενικότερες, ανεπίσημες ‘πολιτισμικές’ εκδοχές, αποτελεί ανταγωνιστικό πόρο. Πριν αναφερθούμε στην ευρύτερη πολιτική του αξία, θα εξηγήσουμε πως μπορεί να αξιοποιηθεί, προβάλλοντας την ποικιλομορφία της ιστορίας ως εμπορεύσιμο προϊόν.

Σύμφωνα με τον Martin Roll (2009) ο πολιτισμός είναι αυτός που δημιουργεί το πλαίσιο μέσα στο οποίο λειτουργούν τα άτομα, οι οικογένειες, οι επιμέρους κοινωνικές ομάδες. Ο πολιτισμός μπορεί να ρυθμίζει την ατομική συμπεριφορά και ανάλογα με την πολιτιστική νοοτροπία τείνουν να επιβληθούν και ορισμένα καταναλωτικά πρότυπα. Έτσι, τα επιτυχημένα brand είναι αυτά που καταφέρνουν, μέσω ευφυούς στρατηγικής, να ακολουθήσουν την πολιτιστική και πολιτισμική φιλοσοφία των δυνητικών καταναλωτών (Roll, 2009).

Δεν είναι λίγες οι πόλεις που αξιοποιούν την μοναδικότητα που τους προσφέρουν τα πολιτιστικά τους στοιχεία για να προσελκύσουν τουρισμό, επενδύσεις και talέντα. Ο πολιτισμός ισχυρίζεται πως μπορεί να προσφέρει στον επισκέπτη την ‘αυθεντική’ εμπειρία του τόπου και αποτελεί ένα ζωντανό περιουσιακό στοιχείο ενώ θεωρείται ένα από τα πιο σημαντικά στοιχεία του «Εξαγώνου της Ταυτότητας της Πόλης», προσφέροντας σε κάθε περίπτωση ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Ο πολιτισμός, ουσιαστικά, έμμεσα μπορεί να

επηρεάσει τις περισσότερες φορές, θετικά όλα τα συστατικά στοιχεία της πόλης, από την εικόνα και το οικιστικό της περιβάλλον μέχρι τις κοινωνικοοικονομικές συνισταμένες και την θέση της στην παγκόσμια ιεραρχική κλίμακα. Το σημαντικό πλεονέκτημα που προσθέτει ο πολιτισμός στο brand της πόλης είναι ότι ενισχύει το εμπορικό προϊόν με αξία συναισθηματική, κατορθώνοντας έτσι με ευκολία να αναμοχλεύσει την νοοτροπία και την συμπεριφορά τόσο των επισκεπτών, όσο και των μόνιμων κατοίκων (Masjutina, 2016). Παράλληλα οι σύγχρονες πόλεις αξιοποιούν τον πολιτισμό τους στο έπακρο με την διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων για ενίσχυση της εικόνας τους, την ενδυνάμωση της αστικής ανάπτυξης και την προσέλκυση του δυναμικού κοινού.

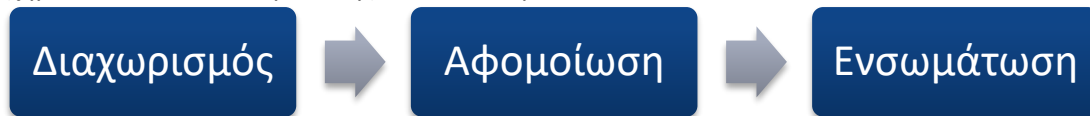
1.4. Πολυπολιτισμικές κοινωνίες

Η πολυπολιτισμικότητα είναι αποτέλεσμα τόσο του παρελθόντος όσο και του παρόντος. Η ανάγκη του πληθυσμού για εργασία, μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και η γενική φτώχεια που επικράτησε στην Ευρώπη οδήγησε τον πληθυσμό σε μέρη που δεν έζησαν τον πόλεμο. Ιστορικά ο πόλεμος ήταν αυτός που ανέκαθεν ωθούσε τους ανθρώπους να μεταναστεύσουν σε άλλες χώρες, προς αναζήτηση καλύτερης ποιότητας ζωής. Για παράδειγμα, το 1970 η εισβολή στο Βιετνάμ ακολουθήθηκε από μαζική μετανάστευση προσφύγων από τη Νοτιοανατολική Ασία στην Καμπότζη. Την ίδια δεκαετία στην Ουγκάντα οι Ασιάτες απελάθηκαν και οδηγήθηκαν ως πρόσφυγες στη Βρετανία, τον Καναδά και τις ΗΠΑ. Το 1990 με την διάσπαση της Γιουγκοσλαβίας και τον πόλεμο στα Βαλκάνια πολλοί προσφυγές μοιράστηκαν στην Ευρώπη (Dwankowski, Mustad, & Langel, 2009). Σήμερα οι Σύριοι πρόσφυγες μεταναστεύουν στην Ευρώπη, προκειμένου να ξεφύγουν από την μάστιγα του πολέμου.

Ως ‘πολυπολιτισμικές’ κοινωνίες χαρακτηρίζουμε αυτές που περιλαμβάνουν πολλούς διαφορετικούς, επιμέρους πολιτισμούς. Κάθε πολιτισμός όμως αντιμετωπίζει αυτήν την κατάσταση συνύπαρξης με διαφορετικούς τρόπους και απαντά διαφορετικά στις συνθήκες που διαμορφώνονται. Παράγεται έτσι, ένα κοινωνικό περιβάλλον πολιτισμικής ποικιλομορφίας, ικανό να προσφέρει σε περιπτώσεις ομαλής συνύπαρξης και συνεργασίας των επιμέρους ομάδων, σημαντικά κοινωνικά οφέλη. Σε αυτά μπορούμε να προσμετρήσουμε τις διαπολιτισμικές ικανότητες, τη διανοητική ευελιξία και την ανοχή στον πληθυσμό, την καλλιτεχνική άνθηση, τις κοινωνικές και πολιτικές καινοτομίες, τους

παράγοντες οικονομικής ανάπτυξης και πολλά άλλα. Ωστόσο, σε περιπτώσεις μη ενσωμάτωσης των διαφορετικών εθνικών μειονοτήτων, αδυναμίας θετικής συνύπαρξης, απώλειας ελέγχου και ανυπαρξίας κάποια πολιτικής ένταξης, ο τόπος είναι πιθανό να κληθεί να αντιμετωπίσει σημαντικές αρνητικές προκλήσεις, διακρίσεις, συγκρούσεις και αισθήματα αλλοτρίωσης. Εξυπακούεται πως διαφορετικές κοινωνίες υιοθετούν διαφορετικές προσεγγίσεις για την αντιμετώπιση της πολυπολιτισμικότητας, με διαφορετικούς τρόπους ώστε να ανταποκριθούν στις ανάγκες των πολιτών και να απαντήσουν στη συνολικότερη κατάσταση. Σε κάθε περίπτωση πάντως οι επιλογές των κοινωνιών πρέπει να είναι συγκεκριμένες, γιατί η αναποφασιστικότητα κρύβει σημαντικούς κίνδυνους για την ειρηνική συμβίωση των διαφορετικών πολιτισμικών ομάδων. Συνήθως, σχολιάζει ο Aunaas, οι πολυπολιτισμικές κοινωνίες ακολουθούν ένα από τα τρία μοντέλα συμβίωσης των πολιτισμών που παρουσιάζουμε στο διάγραμμα που ακολουθεί (2012).

Σχήμα 1.2: Μοντέλα συμβίωσης των πολιτισμών

Διαχωρισμός: Στο μοντέλο αυτό οι διαφορετικοί πληθυσμοί παραμένουν χωρισμένοι. Ο διαχωρισμός μπορεί να είναι χωρικός, δηλαδή να ζουν σε διαφορετικές περιοχές, είτε να ζουν στην ίδια περιοχή, αλλά να έχουν ελάχιστες σχέσεις. Τέτοια ακραία παραδείγματα αποτελούν οι περιπτώσεις της Νότιας Αφρικής και νότιων πολιτειών των ΗΠΑ, όπου κατά τη διάρκεια του απαρτχάιντ πολίτες διαφορετικής φυλής, μέχρι το 1990 και 1960 αντίστοιχα, δεν είχαν πρόσβαση στα ίδια επαγγέλματα, σε ισότιμα πολιτικά δικαιώματα, στις δημόσιες υπηρεσίες και άλλες παροχές, όπως οι πολίτες της ομάδας κεντρικού πολιτικού ελέγχου. Σε πολλές περιπτώσεις, ο προηγούμενος πολιτικοκοινωνικός διαχωρισμός θεσμοθετείται και χωρικά. Στις περισσότερες ανάλογες περιπτώσεις ωστόσο, οι κοινωνίες λειτουργούν με λιγότερο ριζοσπαστικό και θεσμοθετημένο τρόπο. Οι διαφορετικοί πολιτισμοί *τείνουν* να ζουν σε περιοχές που μοιάζουν με γκέτο και σχετίζονται κυρίως με άτομα που προέρχονται από την ίδια πολιτιστική μειονότητα, ενώ έχουν ελάχιστες επαφές με τον κύριο ελέγχοντα πολιτισμό ή την γλώσσα της χώρας που κατοικούν. Σημαντικό είναι να αναφερθεί, ότι στις περιπτώσεις αυτές ο διαχωρισμός των

κοινωνικών ομάδων δε γίνεται με κάποιο θεσμικό πλαίσιο, παρά μόνο με όρια με θέτουν άτυπα οι ίδιες οι κοινωνίες. Αυτή η αποτροπή της ένταξης των πολιτιστικών μειονοτήτων στην ευρύτερη κοινωνία, μπορεί να προκύπτει εξίσου από τα άτομα που ανήκουν στον κεντρικό πολιτισμό του τόπου που δεν συναναστρέφονται με άτομα εκτός της δικής τους κεντρικής ομάδας και ταυτόχρονα από τα άτομα των μειονοτήτων που είτε δεν αισθάνονται ευπρόσδεκτα είτε δεν αισθάνονται άνετα έξω από τα όρια της πολιτιστικής ομάδας που ανήκουν.

Αφομοίωση: Σε αυτήν την περίπτωση τα άτομα που προέρχονται από πολιτισμικές μειονότητες υιοθετούν τον πολιτισμό της επικρατέστερης πολιτισμικά πλειοψηφίας, με αποτέλεσμα ο πολιτισμός της πλειοψηφίας να επηρεάζεται, να παίρνει στοιχεία από τις κουλτούρες που έχει αφομοιώσει, δημιουργώντας μια νέα ενοποιημένη πολιτισμική σύνθεση. Τέτοιες διεργασίες έχουν παρατηρηθεί στις ΗΠΑ, όπου στη δεκαετία του 1960 μεγάλα κύματα μεταναστών κατάφεραν να αφομοιωθούν και να δημιουργήσουν ένα νέο πολιτισμό. Αν και οι μετανάστες έπρεπε να ακολουθούν τον αμερικανικό τρόπο ζωής, αρκετές ήταν οι φορές που ο πολιτισμός τους έγινε κομμάτι της κοινής κουλτούρας. Συχνά, ο αμερικανικός πολιτισμός συγκρίνεται με μία πίτσα. Η ‘κρούστα’, ισχυρίζονται οι υπέρμαχοι αυτής της περιγραφής, αντιστοιχεί στο σύνολο των αξιών που μοιράζονται όλοι οι Αμερικανοί, ενώ οι ‘γαρνιτούρες’ αντιπροσωπεύουν κάθε φορά την ποικιλομορφία των διαφόρων πολιτισμών (Aunaas, 2012). Η διαφορετικότητα των στοιχείων στηρίζεται στις βασικές αξίες. Αν και οι πολίτες είναι ενωμένοι εξακολουθούν ακόμα να είναι διαφορετικοί. Το μοντέλο αυτό όμως είναι πιθανό να δημιουργήσει διακρίσεις εις βάρος των πολιτιστικών μειονοτήτων σε περίπτωση που κάποιο γεγονός θεωρηθεί ως έλλειψη ανοχής και σεβασμού ή, αντίθετα σε περιπτώσεις θετική έκβασης, να δημιουργήσει συνθήκες πολιτιστικής ομοιογένειας και μια ισχυρή εθνική ταυτότητα που θα συμβάλουν στην αρμονική συμβίωση των πολιτισμών.

Ενσωμάτωση: Το μοντέλο αυτό ονομάζεται από πολλούς και ως «πολυπολιτισμικότητα», καθώς κάθε πολιτισμική μειονότητα ενθαρρύνεται να διατηρήσει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του πολιτισμού της, υπό την προϋπόθεση ότι θα προσαρμοστεί σε ένα ευρύτερο πλαίσιο κανόνων που στοχεύει στην εύρυθμη λειτουργία της κοινωνίας. Μιας δημοκρατικής κοινωνίας που προωθεί την ανοχή και τον σεβασμό στις ανθρώπινες αξίες.

Κεντρική αξία των κοινωνιών αυτών είναι ο σεβασμός προς την διαφορετικότητα και η ενσωμάτωση των πολιτιστικών μειονοτήτων. Το μοντέλο αυτό έχει παρατηρηθεί έντονα στη Μεγάλη Βρετανία, όπου η πολιτισμική ποικιλομορφία αποτελεί πλέον ένα συνηθισμένο φαινόμενο. Στην περίπτωση αυτή η πολυπολιτισμικότητα, αποτέλεσε ένα μέσο προώθησης της ειρηνικής κοινωνικής συμβίωσης, με σεβασμό και ανοχή στη διαφορετικότητα. Από το 1960 και έπειτα το μοντέλο είχε απήχηση και στις ΗΠΑ και τον Καναδά και κατά κάποιο τρόπο σε Αυστραλία και Νέα Ζηλανδία που έχουν ενσωματώσει όμως μόνο τους ιθαγενείς πληθυσμούς. Πολλές φορές το μοντέλο αυτό επιδρά αρνητικά στους πολίτες που προέρχονται από την πολιτισμική πλειοψηφία, καθώς δημιουργείται ανάμεσα τους το αίσθημα αποξένωσης, σαν να είναι ξένοι στον τόπο τους. Το γεγονός αυτό μπορεί ξαφνικά να αντιστρέψει την κατάσταση, να δημιουργήσει αντιδράσεις και εντάσεις και να διακόψει την επικοινωνία μεταξύ των πολιτισμών με αποτέλεσμα των διαχωρισμό τους (Aunaas, 2012).

Στις πολυπολιτισμικές κοινωνίες πέρα από τα μοντέλα του τρόπου συμβίωσης διακρίνονται και διαφορετικά πρότυπα χρήσης των δημόσιων χώρων που στηρίζονται στις πολιτιστικές αξίες και τις δραστηριότητες που περικλείει ένας χώρος. Οι διαφορές στις πολιτιστικές αξίες συνδέονται άμεσα με τον χώρο και τις δραστηριότητες με αποτέλεσμα να επηρεάζουν διαφορετικά τους δημόσιους χώρους. Κάθε χρήστης έχει αντίληψη σε ποια τμήματα του δομημένου περιβάλλοντος έχει πρόσβαση, γεγονός που καθορίζεται από τους διαρθρωτικούς και πολιτισμικούς φραγμούς μέσα σε οποιαδήποτε κοινότητα. Τα θέματα ισότητας σε μια κοινότητα είναι αυτά που καθορίζουν εάν επιτρέπεται ή απαγορεύεται η πρόσβαση στον δημόσιο χώρο από συγκεκριμένες μειονότητες. Άλλοι θεωρούν ότι ο χώρος, και όχι η κοινότητα, είναι αυτός που αντανάκλα τις πολιτισμικές αξίες των συγκεκριμένων μειονοτήτων και ο δημόσιος χώρος πρέπει να σχηματίζεται από την συμμετοχή της ίδιας της κοινότητας και να προσαρμόζεται στις μεταβαλλόμενες προτιμήσεις των κατοίκων της. Παράλληλα, υπάρχουν οι πολιτιστικές μειονότητες που επιλέγουν να μην ασχολούνται με συγκεκριμένες δραστηριότητες ή να μην επισκέπτονται ορισμένους δημόσιους χώρους, επειδή δεν αισθάνονται ευπρόσδεκτοι, ασφαλείς ή άνετα στο χώρο λόγω της εμπειρίας των διακρίσεων (Knapp, 2009).

Ας συμπληρώσουμε πως, όπως διαπιστώνει ο Burayidi (2000), οι διάφορες πολιτισμικές ομάδες έχουν διαφορετικές επιθυμίες όσον αφορά τον δημόσιο χώρο, ανάλογα με τις ανάγκες του πολιτισμού και της θρησκείας τους. Αυτό έχει μια σημαντική επίδραση στην ταυτότητα της πόλης που διαφοροποιείται, ανάλογα με τις εθνικές και πολιτιστικές προτιμήσεις των επί μέρους γειτονιών, αλλά επηρεάζει σημαντικά και το δομημένο περιβάλλον. Για παράδειγμα, στο Σαουδική Αραβία το 1998 η κυβέρνηση επιθυμούσε την ανέγερση ισλαμικής σχολής για παιδιά μουσουλμάνων, η κατασκευή της οποίας ήταν αδύνατη σύμφωνα με τις ισχύουσες πολεοδομικές ζώνες της εν λόγω περιοχής. Ωστόσο, το κράτος κατάφερε να τροποποιήσει τις πολεοδομικές ζώνες και να επιβάλει την κατασκευή της σχολής με αποτέλεσμα την σύγκρουση των πολιτισμών.

1.5. Σύγκρουση ή συνύπαρξη ταυτοτήτων;

Κατά την βιομηχανική περίοδο με την ταχεία αστικοποίηση εμφανίστηκε το φαινόμενο της δημιουργίας μεγάλων μητροπόλεων. Η ταχεία ανάπτυξη των πόλεων και η έντονη κινητικότητα των πληθυσμών οδήγησαν στην κατάρρευση των παραδοσιακών κοινωνικών, πολιτικών και πολιτισμικών αξιών. Οι μεγάλες πόλεις τείνουν να έχουν πέρα από αυξημένο πληθυσμό και αυξημένη διαφοροποίηση των κατοίκων τους, που μπορεί να χαρακτηρίζονται από διαφορετική φυλετική προέλευση, με διαφορετική καταγωγή, αυξημένη ταξική διαφοροποίηση και γενικά διαφορετικά χαρακτηριστικά εντείνουν την ποικιλομορφία της κοινωνίας (Ruble, 2001). Η αύξηση αυτών των διαφοροποιήσεων και το άμεσο αποτέλεσμά της, η αποτυχημένη ποικιλομορφία των πόλεων, είναι τόσο έντονες ώστε δεν είναι δυνατό να συγκαλυφθούν με κάποια μορφή πολεοδομικού σχεδιασμού.

Το ερώτημα που τίθεται είναι: πώς όλη αυτή η διαφορετικότητα καταφέρνει να συμβιώνει σε ένα ενιαίο περιβάλλον και πώς οι διαφορετικές πολιτισμικές προελεύσεις μπορούν να υπερβούν τις συγκρούσεις και να καταφέρουν να συνυπάρξουν ειρηνικά κάτω από ενιαία ταυτότητα;

Σύγχρονα αστικά παραδείγματα:

Η Πράγα, ισχυρίζονται οι αναλυτές, είναι μια πόλη που κατάφερε, μέσα από τις συγκρούσεις που αντιμετώπισε, να δημιουργήσει με επιτυχία μια δημοκρατική πολιτεία. Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα υπήρχαν συγκρούσεις ανάμεσα σε Τσέχους εθνικιστές και σε οπαδούς του «ηγεμονικού πολιτισμού». Με την άνοδο τους οι Τσέχοι εθνικιστές ήθελαν να

αποδείξουν την ανωτερότητα τους σε σχέση με τις άλλες εθνικές μειονότητες στην πόλη, που αποτελούσε σημαντικό πολιτιστικό κέντρο και περιλάμβανε μεταξύ άλλων Αυστριακούς, Γερμανούς, Ιταλούς και Εβραίους. Τα δύο σημαντικότερα πολιτιστικά σύμβολα της πόλης, η Ρωμαιοκαθολική Μαριανική Στήλη και το Προτεσταντικό Μνημείο του Χους, που βρίσκονται στην ίδια πλατεία κατάφεραν να συμβιώνουν τα πρώτα χρόνια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου έως ότου οι ριζοσπαστικοί εθνικιστές έσπασαν το στέμμα της Κοιμήσεως της Θεοτόκου με αποτέλεσμα την αποκορύφωση των προηγούμενων συγκρούσεων. Τα επόμενα χρόνια η πολυπολιτισμική Πράγα μετατράπηκε σε τσέχικη πόλη και κατά την περίοδο που ακολούθησε έγινε η εθνική πρωτεύουσα της νέας Δημοκρατίας της Τσεχοσλοβακίας. Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, στη διάρκεια της κομμουνιστικής περιόδου η άλλοτε πολυεθνική πόλη μετατράπηκε σε μονοεθνική, με την επικράτηση των Τσέχων εθνικιστών. Η πολυπολιτισμικότητα ωστόσο που προϋπήρχε στην πόλη είναι αρκετά εμφανής στον πολεοδομικό ιστό, με χαρακτηριστικά που προσπαθεί να διατηρήσει η δημοκρατική πλέον πόλη (Ruble, 2001).

Συχνά εντοπίζονται συγκρούσεις που αναφέρονται στην εφαρμογή του αστικού σχεδιασμού, ερήμην των θρησκευτικών ομάδων που κατοικούν την πόλη. Ανάλογες παρατηρήσεις αποδεικνύουν την αμοιβαία επιρροή των κοινωνικών σχέσεων όπως αυτογενώς αναπτύσσονται, σε μεγάλο βαθμό εξω-θεσμικά και των θεσμοθετημένων μορφών εξουσίας για να παράγουν αλλαγές μέσα στο δομημένο περιβάλλον. Αποδεικνύουν ταυτόχρονα πως, σε ένα ισχυρό επιμέρους παράδειγμα αυτού του τύπου σχέσεων, οι θρησκευτικοί χώροι επηρεάζουν τις διαδικασίες σχεδιασμού και το δομημένο περιβάλλον. Για παράδειγμα η κατασκευή μιας σειράς από ισλαμικά τεμένη – τζαμιά, στο Birmingham, οδήγησε σε μεγάλες αλλαγές στο δομημένο περιβάλλον αλλά και στην τροποποίηση των πολιτικών του σχεδιασμού. Το Birmingham Central Mosque αποτελεί σημείο αναφοράς για την πόλη και την πολυπολιτισμική σύνθεση της. Σύμφωνα με το Δημοτικό Συμβούλιο αποτελεί κομβικό σημείο αναφοράς για την πόλη ενώ ο πρόεδρος του τεμένους το χαρακτήρισε ‘σύμβολο κοινωνικής ποικιλομορφίας’. Οι απόψεις αυτές όμως δεν προϋπήρχαν καθώς, στην δεκαετία του 1950, όταν εμφανίστηκε η ανάγκη κατασκευής του από την μειονότητα των μουσουλμάνων, υπήρχαν σημαντικές αντιδράσεις από το Δημοτικό Συμβούλιο που προόριζε την περιοχή για αστική ανάπτυξη που θα περιλάμβανε καταστήματα και κοινωνικές υποδομές. Στα χρόνια που ακολούθησαν οι προβληματισμοί

όσον αφορά την αισθητική του κτηρίου και την ύπαρξη του μινιμά οδήγησαν σε συγκρούσεις, καθώς οι περισσότεροι κάτοικοι της περιοχής δεν ήταν μουσουλμάνοι. Ωστόσο, σήμερα θεωρείται υπερ-θρησκευτικό αστικό σύμβολο από το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού (Gale, 2004).

Φθάνοντας στο παράδειγμα των Κυπριακών πόλεων:

Η Λευκωσία αποτελεί σήμερα την μόνη μοιρασμένη πρωτεύουσα στην Ευρώπη (Papallas, 2014). Οι συγκρούσεις στο νησί διαθέτουν βέβαια εκτεταμένη ιστορία. Χρονολογούνται από το 1571, όταν οι Οθωμανοί παίρνουν το νησί από τους Φράγκους για να το κυβερνήσουν μέχρι το 1878, όταν το νησί παραχωρήθηκε στους Βρετανούς. Στις αρχές του 20ου αιώνα υπήρξε μια έξαρση των Ελληνικών εθνικιστικών διεκδικήσεων στο νησί και αργότερα των αντίστοιχων Τουρκικών. Κατά την περίοδο δηλαδή που και οι δύο κοινότητες ξεκίνησαν να αναπτύσσουν ισχυρά την απαίτηση ενοποίησης με τη ‘μητέρα πατρίδα’, με αποτέλεσμα να δημιουργία εθνικού ανταγωνισμού και διαρκών εντάσεων. Το 1960 το νησί ανεξαρτητοποιείται, μετά την αντιστασιακή κίνηση της ΕΟΚΑ η οποία όμως είχε ως στόχο της πέρα από την ανεξαρτητοποίηση, την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα. Ωστόσο η εθνική μειονότητα των Τούρκων διεκδίκησε πολιτικά δικαιώματα τα οποία και κατέκτησε, με αποτέλεσμα οι διαφορές να οξυνθούν και να απομακρυνθεί, από τους πολιτικούς χειρισμούς και των δύο πλευρών, η δυνατότητα συγκρότησης μιας ενιαίας πολιτιστικής κοινότητας. Το 1963 και το 1967 σημειώθηκαν σημαντικά επεισόδια ανάμεσα στις δύο εθνικές ομάδες. Το εχθρικό αυτό κλίμα ανάμεσα στις δύο κοινότητες που σε όλο το προηγούμενο διάστημα οξύνονταν διαρκώς, περιλαμβάνοντας ακόμη και επεισόδια ένοπλων παραστρατιωτικών συγκρούσεων, κορυφώθηκε το 1974 όταν οι Τούρκοι εισέβαλαν στην Κύπρο και κατέλαβαν το 33% του νησιού οδηγώντας στο θάνατο χιλιάδες Ελληνοκυπρίους και στη μετανάστευση περίπου 200.000 Ελληνοκυπρίους και 45.000 Τουρκοκυπρίους. Σήμερα, το νησί παραμένει υπό κατοχή και ανάμεσα στις δύο κοινότητες είναι σαφές το εχθρικό κλίμα, η λεκτική βία και τεράστια έλλειψη εμπιστοσύνης (Bekerman & Zembylas, 2012).

2. Κύπρος: «χρυσοπράσινο φύλλο ριγμένο στο πέλαγο»

2.1. Γεωπολιτική υπεραξία του νησιού

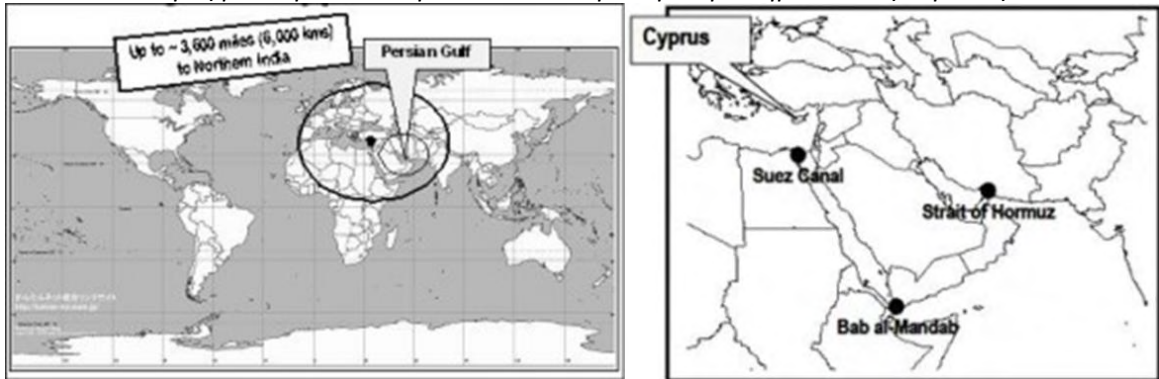
«Κύπρος: αεροπλανοφόρο φουνταρισμένο στην Μεσόγειο» - Winston S. Churchill

Η γεωγραφική θέση της Κύπρου ήταν αυτή που δημιούργησε τα περισσότερα προβλήματα στον νησί, δίνοντας της γεωπολιτική υπεραξία και προσελκύοντας κάθε είδους κατακτητή. Κατά καιρούς οι εκάστοτε μεγάλες δυνάμεις ενδιαφέρονταν γεωστρατηγικά για το νησί, καθώς η σημαντική του θέση, όχι μόνο ενδιέφερε αλλά και επηρέαζε την διεθνή πολιτική στις οικονομικές, ενεργειακές και ευρύτερες στρατηγικές της παραμέτρους. Η γεωπολιτική υπεραξία που έχει ο τόπος ουσιαστικά αποτελεί μια σταθερή παράμετρο στην διεθνή πολιτική, η οποία όμως επηρεάζεται είτε θετικά είτε αρνητικά από τις πολιτικές συνθήκες που επικρατούν στην Μεσόγειο και στο ίδιο το νησί. Παράλληλα οι εσωτερικές διαμάχες και η πολιτική αστάθεια που επικρατεί στην Κύπρο τα τελευταία χρόνια φαίνεται να επηρεάζει αρνητικά την ευρωπαϊκή συνοχή, ουσιαστικά εξυπηρετώντας τα μεγάλα συμφέροντα ενός ευρύτερου πεδίου ισχυρών δυνάμεων.

Το νησί βρίσκεται στο σημείο συμβολής της Ευρασίας με την Αφρική, στη λωρίδα της θαλάσσιας οδού που συνδέει τη Μεσόγειο με τον Ινδικό Ωκεανό μέσω της διώρυγας του Σουέζ και του Μπαμπ Αλ Μαντάμπ. Από εκεί συνδέεται με τα Στενά του Ορμούζ, που οδηγούν στον Περσικό Κόλπο και τον Πορθμό της Μαλάκκα που συνδέεται με τον Ειρηνικό. Αυτά τα γεωγραφικά χαρακτηριστικά καθόρισαν τον γεωστρατηγικό ρόλο του νησιού και είναι αυτά τα χαρακτηριστικά για τα οποία πολλές ισχυρές δυνάμεις προσπάθησαν, στην πορεία της ιστορίας να εξασφαλίσουν την κατοχή του (Leigh & Vuković, 2011).

Όταν το 1878 η Οθωμανοί παρέδωσαν το νησί στη Βρετανική αυτοκρατορία το μέλλον του νησιού είχε προδιαγραφεί. Το νησί αποτέλεσε το αντάλλαγμα στρατιωτικής και αμυντικής αξίας, με σκοπό να δώσει σημαντικό γεωστρατηγικό πλεονέκτημα στους αποικιοκράτες, ενώ παράλληλα η ανταλλαγή αυτή συνέβαλε στην αναβίωση του οθωμανικού κράτους που προφανώς διατηρούσε την ελπίδα επανακατάληψης του νησιού στο μέλλον (Γιαλλουρίδης, 2015).

Εικόνα 2.1: Εύρος ραντάρ από Κύπρο και σύνδεση Κύπρου με σημαντικούς κόμβους

Πηγή: Leigh & Vukovic, 2011

Το προηγούμενο βασικό χαρακτηριστικό της σημαντικής στρατηγικής σημασίας του νησιού επιμένει βέβαια, να καθορίζει τη διεθνή του παρουσία έως σήμερα, με πολλές πολιτικές αντιπαλότητες, εδάφη υπό κατοχή και βάσεις ξένων κρατών. Η Κύπρος εισήλθε στην ΕΕ ως διαιρεμένη χώρα διεκδικώντας τον τερματισμό των συγκρούσεων μεταξύ των δυτικών και ανατολικών εξαρτήσεων της. Ωστόσο αυτό το ποθούμενο τελικό αποτέλεσμα, παρατηρούν πολύ σωστά οι Leigh και Vukovic, δεν έχει ως σήμερα επιτευχθεί λόγω των συγκρουόμενων εξωγενών δυνάμεων και των συμφερόντων τους (2011).

Οι διάφορες εξελίξεις που σε κάθε εποχή επηρεάζουν τις παγκόσμιες συσχετίσεις συνδέονται άμεσα με την υπεραξία που προσδίδεται στις επιμέρους γεωπολιτικές περιοχές. Στο πλαίσιο αυτό, η θέση της Κύπρου στη Μεσόγειο ανέκαθεν υπήρξε ανεκτίμητη, όπως μόλις προηγουμένα επισημάναμε. Αποτελεί πέρασμα στην Ευρώπη, την Αφρική και την Ασία, έχει δίπλα της τη Μέση Ανατολή, με τον Λίβανο και το Ισραήλ και βέβαια συσχετίζεται επίσης γεωγραφικά με την Αίγυπτο και τη Λιβύη. Ταυτόχρονα συνδέεται γεωπολιτικά και πολιτιστικά με την Ελλάδα και την Τουρκία. Στη συνέχεια των προηγούμενων παρατηρήσεων, ας προσθέσουμε πως η κατασκευή της Διώρυγας του Σουέζ οδήγησε σε άνοδο του διεθνούς αποικιακού εμπορίου, κυρίως κατά την αγγλοκρατία και άρα στην αύξηση της υπεραξίας του νησιού και των μνηστήρων που επιθυμούσαν να την εκμεταλλευτούν (Γιαλλουρίδης, 2015).

Εξηγείται επομένως, πλήρως ο λόγος για τον οποίο η Τουρκία διατηρεί, εδώ και αρκετές δεκαετίες, ως μόνιμο της στόχο τον πλήρη στρατηγικό έλεγχο του νησιού τον οποίο προσπαθεί με κάθε μέσο να επιτύχει και ταυτόχρονα, ο λόγος για τον οποίο το κυπριακό

πρόβλημα διαιωνίζεται και η Λευκωσία αποτελεί την μόνη μοιρασμένη πρωτεύουσα στην Ευρώπη. Παράλληλα, ακόμη και σήμερα, η Βρετανία αξιοποιεί πλήρως τα στρατηγικά πλεονεκτήματα που τις προσφέρουν οι στρατιωτικές βάσεις που κατέχει στην Κύπρο. Κατά τον ψυχρό πόλεμο οι βάσεις που διατηρεί στο νησί αποτέλεσαν κόμβο, ενώ κατά την εισβολή του 1974 μπορούσε να έχει πλήρη έλεγχο της κατάστασης. Τα τελευταία άλλωστε χρόνια, μέσω των βρετανικών βάσεων εξυπηρετούνται και τα αμερικάνικα συμφέροντα, έτσι ώστε η Βρετανία να μπορεί να επηρεάζει και την στάση των ΗΠΑ στα θέματα του Κυπριακού (Βενιζέλος, 2017).

Στο προηγούμενο γεωπολιτικό πλαίσιο που μόλις περιγράψαμε, ήρθε να προστεθεί τα τελευταία χρόνια ο σημαντικός παράγοντας των ενεργειακών κοιτασμάτων που έχει φέρει στο προσκήνιο νέα δεδομένα, αναβαθμίζοντας σε μεγάλο βαθμό τον ρόλο του νησιού στη Μεσόγειο. Αν και σε πρώτη αφελή προσέγγιση, τα θέματα της κυπριακής ΑΟΖ και των υδρογονανθράκων εμφανίζονται να μην έχουν σχέση με την επίλυση του εθνικού προβλήματος, είναι αυτά που καθιστούν τη λύση του επιτακτική ανάγκη, καθώς η Τουρκία διεκδικεί μερίδιο των γεωτρήσεων (Γιαλλουρίδης, 2015). Άλλωστε, αυτό που γίνεται φανερό σήμερα είναι πως, με την αξιοποίηση των ενεργειακών αποθεμάτων και της στρατηγική της θέσης η Κύπρος έχει την δυνατότητα να εξασφαλίσει την δεδομένη στιγμή την προστασία της εθνικής της κυριαρχίας. Οι υδρογονάνθρακες δηλαδή, μπορούν να θεωρηθούν ως γεωπολιτικό όπλο για την άσκηση εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής (Λιναρδής, 2017)

Ας κοιτάξουμε την ιστορία ανάστροφα, ώστε να προβάλουμε μια βασική θέση για την ταυτότητα του νησιού. Η «ιστορικά δοκιμασμένη γεωπολιτική υπεραξία» του τόπου είναι αυτή που καταδίκασε το νησί ώστε να μην μπορέσει στην πράξη να ανεξαρτητοποιηθεί αλλά και ούτε να προσαρτηθεί στην Ελλάδα, δημιουργώντας συνεχές άστατο πολιτικό περιβάλλον. Η ασφάλεια της εθνικής ενσωμάτωσης, παρατηρεί εύστοχα ο Γιαλλουρίδης, δεν θα εξυπηρετούσε τα συμφέροντα των Άγγλων, των Τούρκων και των Αμερικάνων και έτσι αποτράπηκε με κάθε τρόπο (2015).

2.2. Πολυπολιτισμική ταυτότητα του τόπου

Οι πολλοί κατακτητές, οι συνεχείς μετεγκαταστάσεις και επεκτάσεις των πόλεων έχουν δημιουργήσει κοινωνίες πολυπολιτισμικές με πολιτικές και οικονομικές αναταράξεις. Οι

σημερινές γεωπολιτικές συγκρούσεις έχουν προκαλέσει σημαντικές αλλαγές σε όλα τα επίπεδα πέρα από το δημογραφικό δημιουργώντας τις κοινωνίες της διαφορετικότητας. Με αντίθετη κατεύθυνση επιρροών, η ιδέα του έθνους – κράτους ήταν αυτή που εξασφάλισε στη σύγχρονη ιστορία συνθήκες σταθερότητας, δημιουργώντας απαιτήσεις για ομογενοποίηση και αναγκαστική ένταξη των μειονοτήτων στο ευρύτερο σύνολο (Νικολάου, 2007). Όμως ο διαφορετικός πολιτισμός, η γλώσσα, ή/και η θρησκεία των μικρών κοινωνικών μειονοτήτων εντός της «συμπαγούς» δομής δημιούργησαν κοινωνικές ανισότητες.

Στην σύγχρονη παγκοσμιοποιημένη κοινότητα που επικρατεί είναι γεγονός ότι οι πολιτισμοί δεν αναπτύσσονται ή εξελίσσονται μόνοι τους αλλά οι αλληλεπιδράσεις με άλλους πολιτισμούς αλλοιώνουν τον κοινωνικό τους ιστό. Αυτή η διαφορετικότητα και η μεγάλη ποικιλία κοινωνικών και πολιτιστικών μορφών με την οποία εξελίσσονται οι κοινότητες, οδηγεί στην ποικιλομορφία και δίνει ενδιαφέρον στη δομή της σημερινής κοινωνίας. Ωστόσο, η συνύπαρξη και η διατήρηση της σταθερότητας σε τέτοιες πολυμορφικές κοινωνίες προϋποθέτει την ανεκτικότητα και τον αμοιβαίο σεβασμό (Νικολάου, 2007). Σε μια συνεκτική, πολυπολιτισμική αστική κοινωνία πρέπει να αξιοποιείται στο έπακρο η ποικιλομορφία που εμφανίζει προωθώντας την εμπιστοσύνη, την αμοιβαιότητα και τις συλλογικές δεσμεύσεις. Αντιθέτως, οι μεικτές γειτονίες έχουν χαρακτηριστεί ως «κοινωνίες χωρίς κοινότητα», δηλαδή κοινωνίες με πολλαπλές σχέσεις ποικίλης κοινωνικής και γεωγραφικής εμβέλειας που όμως διασταυρώνονται με τα τοπικά χαρακτηριστικά (Amin, 2002).

Στις πλείστες των περιπτώσεων, οι θρησκευτικές μειονότητες είναι αυτές που καθορίζουν τον δομημένο χώρο και τη χωρική διάσταση της πολυπολιτισμικότητας μέσα στην πόλη. Μέσω του πολεοδομικού σχεδιασμού έμμεσα καθορίζεται η ένταξη των θρησκευτικών χώρων σε μία πόλη και ο τρόπος που αυτοί εναρμονίζονται στο ευρύτερο πλαίσιο του αστικού ιστού. Τα κατάλοιπα θρησκευτικών χώρων αποτελούν σύμβολα πολυπολιτισμικότητας σε μία πόλη και παράλληλα εμπλουτίζουν την αισθητική και κοινωνική διαφορετικότητα της πόλης (Gale, 2004).

Έτσι, και στο νησί της Κύπρου οι θρησκευτικές μειονότητες ήταν αυτές που διαμόρφωσαν τον κοινωνικό ιστό των πόλεων και τον δομημένο χώρο. Οι έντονες διαμάχες στον χώρο

της ιστορίας της Κύπρου πολλές φορές προκάλεσαν σημαντικά γεγονότα που συνδέονται με το πεδίο του πολιτισμού και της κουλτούρας. Οι ανταλλαγές πληθυσμών, οι πολλοί κατακτητές, οι διάφοροι πολιτισμοί και οι θρησκείες επηρέασαν την δομή της κοινωνίας και δημιούργησαν πολυπολιτισμικές κοινότητες. Η πολυπολιτισμικότητα σε μια κοινωνία αποτελεί την συνύπαρξη των πολλαπλών πολιτισμών στην περιοχή που καθορίζουν την στατική αλλά και την ποσοτική διάσταση του φαινομένου και καθώς το νησί έχει μια πλούσια πολιτιστική κληρονομιά οι απαιτήσεις για τη δημιουργία ανταγωνιστικής ταυτότητας αυξάνονται (Buljubašić & Strossmayer, 2014). Για την δημιουργία μιας ανθεκτικής ταυτότητας όμως, δεν αρκεί μόνο η αλληλεπίδραση των πολιτισμών αλλά και η αλληλεπίδραση των ανθρώπων και των επενδυτικών πολιτικών σε συνδυασμό με την αλληλεπίδραση του brand με την ταυτότητα του τόπου. Ο πολυπολιτισμικός χαρακτήρας της Κύπρου αποτελεί κομμάτι της μοναδικότητας της. Τα ιδιαίτερα τοπικά χαρακτηριστικά αποτελούν κατάλοιπο των αλληπαλλήλων κατακτήσεων του νησιού. Η αλληλεπίδραση των διαφορετικών πολιτισμών και ανθρώπων δημιούργησε ένα πολυμορφικό πολιτισμό με διαφορετικούς ανθρώπους που έχουν ως κοινά χαρακτηριστικά την αγάπη για τον τόπο τους και την ανάγκη για ελευθέρια του τόπου αλλά και του πνεύματος. Παρά τις έντονες διαμάχες που σημειώθηκαν κατά καιρούς, οι κάτοικοι στο νησί κατάφερναν να βρουν ένα κοινό τρόπο συμβίωσης διατηρώντας όμως τις ιδιαιτερότητες τους. Ωστόσο, τα συμφέροντα ήταν τέτοια που έπρεπε με κάθε τρόπο να δημιουργηθούν εντάσεις έτσι ώστε να εξυπηρετηθούν οι στόχοι των Άγγλων και των Τούρκων που περιλάμβαναν τον πολιτικό και στρατιωτικό έλεγχο του νησιού. Αποτέλεσμα των διχαστικών δράσεων τους ήταν η αποστροφή προς την πολυπολιτισμικότητα και ο διαχωρισμός ανάμεσα στις εθνικές μειονότητες.

«Τότε τα σπίτια ήταν με αυλές και θυμούμαι ... Ήταν εκείνες οι όμορφες γειτονιές της εποχής που Ελληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι ζούσαν δίπλα δίπλα, κολλητά τα σπίτια τους και συναναστρέφονταν καθημερινά χωρίς προβλήματα. Η γειτονιά μας ήταν τότε χωματόδρομος και σημείο αναφοράς ήταν το γκαράζ του Αγαθάγγελου... Τις νύκτες, κυρίως τα καλοκαίρια, επαίρναμε τις καρέκλες μας και καθόμασταν όλοι στον δρόμο έξω από τα σπίτια μας... Οι μεγάλοι κουβέντιαζαν τα δικά τους κι εμείς παίζαμεν ή εκάμαμε βόλτες πάνω κάτω στη γειτονιά... συχνά παίζαμε και όλοι μαζί... ». - Λία Μισιρλή Κεή για Λεμεσό (Χαραλάμπους, 2015)

3. Η πόλη της Λεμεσού

3.1. Γενική περιγραφή και σημασία της πόλης

Η Λεμεσός αποτελεί την νοτιότερη πόλη της Κύπρου αλλά και της Ευρώπης και βρίσκεται στο σταυροδρόμι τριών ηπείρων, Ευρώπης, Ασίας και Αφρικής. Βρίσκεται στην ομώνυμη Επαρχία που αποτελεί μια από τις έξι (6) Επαρχίες της Κύπρου. Είναι η τέταρτη σε μέγεθος επαρχία μετά τις Επαρχίες Λευκωσίας, Αμμοχώστου και Πάφου. Με την Επαρχία Πάφου συνορεύει δυτικά, με την Επαρχία Λευκωσίας βόρεια και ανατολικά με την Επαρχία Λάρνακας. Η Επαρχία Λεμεσού εκτείνεται στο νότιο παραλιακό μέτωπο του νησιού σε λωρίδα έκτασης 25 Km² προς τα ανατολικά και 35 Km² προς τα δυτικά της πόλης της Λεμεσού, ενώ βορειοδυτικά εκτείνεται σε μία έκταση 40 Km².

Ως πόλη η Λεμεσός, αποτελεί την δεύτερη μεγαλύτερη της Κύπρου με έκταση 13.800 εκτάρια και με πληθυσμό που τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει αυξητική τάση. Αποτελεί την συνέχεια των αρχαίων πολιτισμών της Αμαθούντας και του Κουρίου, όμως παρά τα ίχνη κατοίκησης από τα αρχαία χρόνια, η σημερινή πόλη της Λεμεσού αποτελεί κατάλοιπο της σύγχρονης εποχής. Παρά τις διάφορες ιστορικές παρακμές και τα έντονα προβλήματα, η πόλη κατάφερε σήμερα να μετατραπεί σε αξιόλογο τουριστικό θέρετρο και μεγάλο επιχειρηματικό κέντρο ενώ πλέον αποτελεί μια σύγχρονη πόλη με σημαντικά έργα υποδομής και ανάπτυξης.

Η πόλη είναι κτισμένη με βάση το "ακτινωτό" πρότυπο, με ακτινωτούς δρόμους και περιφερειακούς δακτυλίους, ξεκινώντας από το ιστορικό κέντρο, γύρω από το παλιό λιμάνι και το κάστρο. Αρχικά, η πόλη επεκτάθηκε κατά μήκος της παραλιακής οδού ανατολικά και προς τα βόρεια μέχρι την οδό Ανεξαρτησίας (κεντρικός εμπορικός δρόμος). Οι υπόλοιπες περιοχές που βρίσκονται ανάμεσα στους ακτινωτούς δρόμους αναπτύχθηκαν μεταγενέστερα με αρκετά αργούς ρυθμούς. Η ανάπτυξη της πόλης συνεχίζεται κατά κυριότητα προς τα ανατολικά καθώς στην δυτική της άκρη περιορίζεται από τις Βρετανικές Στρατιωτικές Βάσεις.

Η Λεμεσός γνώρισε μεγάλη και απρόσμενη ανάπτυξη κυρίως μετά το 1974 και έγινε γνωστή για την πολιτιστική της παράδοση αλλά και τους άφθονους χώρους ψυχαγωγίας. Παράλληλα, περιλαμβάνει το μεγαλύτερο εξαγωγικό λιμάνι του νησιού και ένα από τα

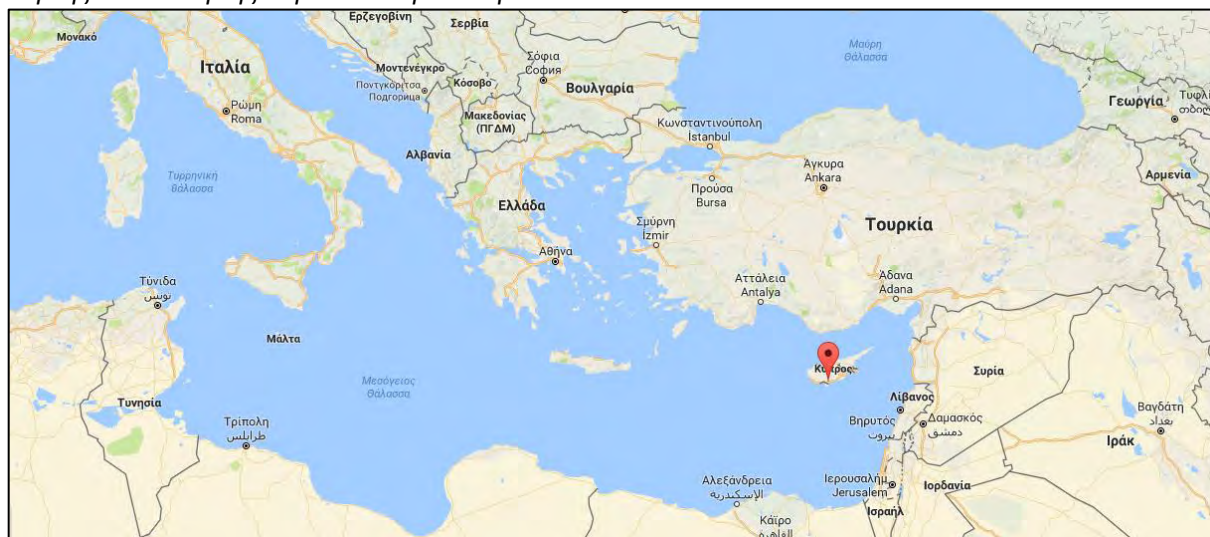
μεγαλύτερα της Ανατολικής Μεσογείου το οποίο βρίσκεται στα δυτικά της πόλης και εξυπηρετεί όλη την χώρα. Αυτό την καθιστά σημαντικό εμπορικό και βιομηχανικό κέντρο. Η Λεμεσός σήμερα αποτελεί έδρα για περισσότερες από 60 ναυτιλιακές εταιρίες, κυρίως λόγω του ευνοϊκού φορολογικού περιβάλλοντος, καθιστώντας την πόλη ως το μεγαλύτερο κέντρο ναυτιλιακής διαχείρισης στην Ευρώπη.

Χάρτης 3.1: Θέση της Λεμεσού σε σχέση με την Κύπρο

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Χάρτης 3.2: Θέση της Λεμεσού στη Μεσόγειο

Πηγή: Goggle Maps

Η παραγωγή και εξαγωγή ποιοτικού οίνου αποτελεί σημαντικό κομμάτι του δευτερογενούς τομέα, καθώς η πόλη παράγει εξαιρετικής ποιότητας κρασιά και κονιάκ, ένα από τα οποία είναι η «Κουμανδαρία», τοπικό κρασί που έχει βραβευθεί σε διεθνείς εκθέσεις. Στην πόλη, το 1969 καθιερώθηκε η Γιορτή Του Κρασιού, η οποία πραγματοποιείται κάθε Σεπτέμβριο και προσελκύει χιλιάδες επισκέπτες από εσωτερικό και εξωτερικό. Επιπλέον, θεωρείται το βιομηχανικό κέντρο του νησιού και στεγάζει πάνω από 350 βιομηχανικές μονάδες που παράγουν έπιπλα, υποδήματα, μεταλλικά είδη, ηλεκτρικές συσκευές πλαστικά κ.α. Σημαντικό ρόλο στην επιταχυνόμενη αναπτυξιακή πορεία της πόλης, διαδραμάτισε η κατασκευή του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου (ΤΕ.ΠΑ.Κ.) στο κέντρο της πόλης. Το ίδρυμα εγκαινιάστηκε το 2007 και άλλαξε την ιστορία της πόλης στον τομέα της εκπαίδευσης.

3.2. Ιστορική αναδρομή

Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία του Δήμου Λεμεσού (2017), στη περιοχή που βρίσκεται σήμερα η πόλη της Λεμεσού φαίνεται να υπήρχε ζωή ήδη από το 2000 π.Χ. Η πολεοδομική οργάνωση όμως και ο ιστός της πόλης δεν ήταν όπως είναι σήμερα. Στη θέση του υπήρχε ένας μικρός οικισμός, πιθανόν νεκρόπολη με μικρό αριθμό κατοίκων που δεν κατάφερε εν τέλει να αναδειχτεί. Η πόλη στη σημερινή της μορφή, άρχισε να δημιουργείται κατά τους προχριστιανικούς χρόνους και αν και η ύπαρξη της πόλης δεν εμφανίζεται σε αρκετά αρχαία γραπτά, σύμφωνα με τη Σύνοδο του 451 π.Χ., ο Επίσκοπος της Θεοδοσιανής συνέβαλε στην ανοικοδόμηση της .

Η Λεμεσός πήρε το όνομα της από τους Έλληνες κατοίκους της κατά τον Μεσαίωνα, οι οποίοι αρχικά την ονόμασαν «Νέμεσο» που προέρχεται από την λέξη «ανάμεσος» γιατί βρισκόταν ανάμεσα στις δύο αρχαίες πόλεις, το Κούριο και την Αμαθούντα. Κατά την περίοδο του χριστιανισμού στο νησί η πόλη ήταν γνωστή με το όνομα «Νεάπολις Νέμεσος», καθώς ήταν η νέα πόλη ανάμεσα στις δύο υφιστάμενες. Το όνομα «Νεάπολις» δόθηκε στην πόλη όταν άρχισε να αναπτύσσεται η περιοχή και να παίρνει τα χαρακτηριστικά πόλης, παίρνοντας την θέση της πόλης της Αμαθούντας. Με την πάροδο των χρόνων επικράτησε η ονομασία «Λεμεσός», διατηρώντας το δεύτερο συνθετικό «μέσος» (Alpe, 2015).

Η πόλη, λοιπόν, που βρισκόταν ανάμεσα στις αρχαίες πόλεις της Αμαθούντας και του Κουρίου, έλαβε την σημερινή της μορφή μετά την καταστροφή της Αμαθούντας το 1191 από τον Ριχάρδο τον Λεοντόκαρδο. Καθοριστικός ήταν ο ρόλος του γάμου του Ριχάρδου, καθώς και η στέψη της Βερεγγαρίας, που έγιναν στο κάστρο της Λεμεσού, στη διαμόρφωση του χαρακτήρα της πόλης. Την ίδια περίοδο, κατά την Φραγκοκρατία η πόλη βρισκόταν υπό την κατοχή των Σταυροφόρων που δημιούργησαν το αρχηγείο τους στα δυτικά της Λεμεσού, κατασκευάζοντας το Μεσαιωνικό Κάστρο Κολοσσίου.

Τα εύφορα κτήματα και οι αμπελώνες της πόλης την έκαναν ευρέως γνωστή και αυτό οδήγησε στην μαζική παραγωγή κρασιού και συγκεκριμένα στην παραγωγή Κουμανταρίας, κρασί που φέρει το αρχαιότερο όνομα κρασιού στον κόσμο. Επίσης, κατά μήκος της ακτογραμμής της, υπήρχαν αξιόλογες φυτείες ζαχαροκάλαμου ενώ αποτελούσε και ένα από τα σημαντικότερα λιμάνια των Φράγκων, κάτι που συνέβαλε σημαντικά στην οικονομική και πολιτιστική της ανάπτυξη. Την περίοδο αυτή στην πόλη εγκαταστάθηκαν πολλοί έμποροι, φεουδάρχες και ιπότες, όπως οι Ναΐτες και οι Ιωαννίτες. Αν και μέχρι το 1489 η πόλη γνώρισε σημαντική άνθηση, οι επιθέσεις που δεχόταν παράλληλα είχαν ως αποτέλεσμα η πόλη να μην καταφέρει να ξεπεράσει τα προβλήματα της και να αναπτυχτεί.

Όταν το 1489 το νησί πέρασε στην εξουσία των Βενετών, η πόλη χαρακτηριζόταν ως «νεκρή πόλη» με μερικές εκατοντάδες κατοίκους, μολονότι στην περιοχή υπήρχε μεγάλη παραγωγή και εξαγωγή χαρουπιών και καλλιέργειες από βαμβάκι. Οι Βενετοί έκαναν σημαντικές παρεμβάσεις στην πόλη και άφησαν πίσω τους αξιόλογα γεφύρια και κτίσματα που διατηρούνται μέχρι και σήμερα.

Τα τούρκικα στρατεύματα εισήλθαν στην πόλη το 1570 και την λεηλάτησαν. Λίγα χρόνια αργότερα ένας σημαντικός σεισμός προκάλεσε κι άλλες καταστροφές ενώ οι σφαγές του 1821 σε συνδυασμό με τις δημεύσεις και αρπαγές περιουσιών, λεηλασίες εκκλησιών, μοναστηριών και σπιτιών από τον τουρκικό στρατό, οδήγησαν σε ολική παρακμή.

Για την εκπαίδευση των κατοίκων και την διατήρηση της ελληνικής του ταυτότητας χρειάστηκε μεγάλη προσπάθεια από την εκκλησία αλλά και η δημιουργία νέων σχολείων στα οποία Έλληνες διανοούμενοι δίδασκαν ελληνική ιστορία, τουρκικά και γαλλικά. Στην Λεμεσό δημιουργήθηκαν και λειτούργησαν, το Ελληνικό Σχολείο, το οποίο ιδρύθηκε το

1819, το πρώτο δημόσιο σχολείο το οποίο ιδρύθηκε το 1841 και το Σχολείο Θηλέων, το οποίο ιδρύθηκε το 1861.

Μετά από 307 χρόνια τουρκοκρατίας, η πόλη, όπως και όλο το νησί, παραδόθηκε στους Άγγλους. Στις 28 Ιουνίου 1878 αποβιβάζεται στο λιμάνι της Λεμεσού ο αγγλικός ζυγός που παραλαμβάνει το κάστρο της πόλης από τους τούρκους. Οι κάτοικοι είχαν μεγάλες προσδοκίες και θεωρούσαν ότι θα ακολουθήσει μεγάλη ανάπτυξη. Ήδη από τα πρώτα χρόνια παραμονής των Άγγλων στην πόλη παρατηρείται αλματώδης αύξηση του πληθυσμού που αγγίζει το 70% ενώ εμφανίζεται ταυτόχρονα και οικονομική ανάπτυξη, με την αστική μεσαία τάξη να διευρύνεται. Η πολιτιστική ζωή των κατοίκων άλλαξε, δημιουργήθηκαν σχολεία, θέατρα, γκαλερί τέχνης, μουσικές αίθουσες και ποδοσφαιρικά σωματεία. Παράλληλα, το 1880 λειτουργεί στην πόλη το πρώτο τυπογραφείο.

Με τον απελευθερωτικό αγώνα της ΕΟΚΑ, ο οποίος ξεκίνησε το 1955 και έληξε το 1959, η αγγλοκρατία φτάνει στο τέλος της. Το νησί ανεξαρτητοποιείται την 1η Οκτωβρίου 1960. Αξίζει να σημειωθεί ότι η πόλη της Λεμεσού αναπτύχθηκε απότομα μετά την εισβολή του 1974, αφού πλέον αποτελούσε το μοναδικό λιμάνι του νησιού. Η επιτακτική ανάγκη για στέγαση πληθυσμού αλλά και η ανάπτυξη του τριτογενούς τομέα, οδήγησε σε μεγάλες κατασκευές και αλματώδη άνθιση της πόλης, κυρίως στο εμπόριο και τον τουρισμό. Αυτή ωστόσο η ανάπτυξη, οδήγησε σε άναρχη δόμηση, δημιουργώντας σημαντικά προβλήματα στην αστική οργάνωση και σε υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Η πόλη στράφηκε ακόμα περισσότερο προς τα προάστια και κατασκευάστηκαν πολλοί κυβερνητικοί οικισμοί στέγασης και αυτοστέγασης, κυρίως για τους πρόσφυγες.

3.3. Πόλη λιμάνι

Κατά την μέση βυζαντινή περίοδο, η Λεμεσός μετατράπηκε σε δραστήριο εμπορικό κέντρο και αποτελούσε μια ακμάζουσα παραλιακή πόλη. Αυτό προέκυψε από την εγκατάσταση στην πόλη Βενετών εμπόρων τον 13^ο αιώνα και οδήγησε στη δημιουργία ενός σημαντικού λιμένα για την εποχή, ο οποίος λειτουργούσε ως κέντρο μεταφορών και εμπορίου και συνέβαλε σε μεγάλο μέρος στην οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη της πόλης (Δήμος Λεμεσού, 2017).

Σύμφωνα με τα όσα δημοσιεύει η Αρχή Λιμένων Κύπρου (2015), *το σημερινό λιμάνι της Λεμεσού αποτελεί το σημαντικότερο και μεγαλύτερο λιμάνι στο νησί και λειτουργεί ως πύλη εισόδου και εξόδου*. Η λειτουργία του ξεκίνησε επίσημα το 1974 αμέσως μετά το πραξικόπημα και την Τούρκικη εισβολή. Έκτοτε, λειτουργεί ως το μόνο βασικό λιμάνι, λόγω κατάληψης του λιμανιού της Αμμοχώστου που χειριζόταν τότε το 83% του συνόλου των φορτίων της χώρας μας. Αποτελεί επιβατικό και εμπορευματικό λιμάνι, το οποίο καλύπτει ένα (1) τετρ. χιλ. θαλάσσιου χώρου και 1,3 τετρ. χιλ. χερσαίου.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι στην Λεμεσό το 1905 δημιουργήθηκε η πρώτη ατμοπλοϊκή εταιρεία της Ανατολικής Μεσογείου από τον Αριστοκλή Πηλαβάκη και άλλους εύπορους κατοίκους. Η εταιρία ονομάστηκε «Ατμοπλοϊκή Εταιρία Λεμεσού» (ΑΕΛ) και είχε θέσει ως βασικό της σκοπό να ενισχύσει τις εμπορικές σχέσεις με το εξωτερικό διά μέσου της Αλεξάνδρειας.

Εικόνα 3.1: Λιμάνι Λεμεσού

Πηγή: Αρχή Λιμένων Κύπρου

Σήμερα το κυπριακό νηολόγιο βρίσκεται στη 10η θέση του παγκόσμιου στόλου με μεγάλο αριθμό πλοίων. Παράλληλα, βρίσκεται ανάμεσα στα μεγαλύτερα κέντρα διαχείρισης πλοίων ανά τον κόσμο με πάνω από 60 τέτοιες εταιρίες, ενώ στο νησί γίνεται διαχείριση περίπου του 20% του παγκόσμιου στόλου. Έτσι, συγκαταλέγεται ανάμεσα στις 5 πρώτες χώρες παγκοσμίως, όσον αφορά τον αριθμό των πλοιοδιαχειριστριών εταιριών.

Το λιμάνι της Λεμεσού αποτελεί το σημαντικότερο εμπορικό λιμάνι στο νησί. Αυτό αποτέλεσε το μέσο για την μετατροπή του νησιού σε ένα αναγνωρισμένο διεθνές κέντρο ναυτιλίας που παρέχει υπηρεσίες υψηλού επιπέδου και σημαντικά επίπεδα ασφάλειας. Έχει τον τρίτο μεγαλύτερο στόλο στην ΕΕ ενώ κατέχει μια θέση ανάμεσα στα πρωτοπόρα νηολόγια ανά τον κόσμο. Ο τομέας της ναυτιλίας, έχει κατορθώσει να διατηρήσει την ανταγωνιστικότητα του τα τελευταία χρόνια ακόμα και κατά την οικονομική αστάθεια που επικρατούσε καθιστώντας την πόλη θεμελιώδη περιφερειακό συγκοινωνιακό κόμβο. .

3.4. Κουμανταρία: το αρχαιότερο κρασί ως μέσο συνύπαρξης πολιτισμών
«Το κρασί της Κύπρου είναι τόσο γλυκό, όπως η λύρα των Μουσών. Έχει το χρώμα ενός λιονταριού ή της Ρέας και λάμπει πολύ καλύτερα από ό,τι ποτέ τα μάτια της Παφίτισσας θεάς. Είναι ελαφρύ σαν το βήμα της, και το μέλι που παράγεται από τις μελαψές μέλισσες του Υμηττού δεν μπορεί να ξεπεράσει τη γλυκύτητα των κρασιών της Κύπρου» - Elizabeth Browning (Μηχανή του Χρόνου, 2017)

Η Κουμανταρία φαίνεται να είναι το αρχαιότερο κρασί στον κόσμο. Ο Όμηρος το χαρακτήρισε ως το «γλυκό κρασί της Κύπρου» ενώ υπολείμματα κρασιού σε κεραμικά αγγεία τοποθετούν την παραγωγή του στο 6500 π.Χ. (Τζιτζή, 2017). Εμφανίζεται στα κείμενα του Ησίοδου και συγκεκριμένα στο βιβλίο του «Έργα και ημέρες» αν και φαίνεται να καταναλώνεται αρκετές δεκαετίες πιο πριν.

Ο Ησίοδος γράφει: «... Όταν ζυπνάω νιώθω να σφαγιάσω ή να σβήσω τη δίψα μου πίνοντας Κυπριακό κρασί ...»

Αρχικά, το γλυκό κρασί ήταν γνωστό με την ονομασία Νάμα και η κατανάλωση του φαίνεται να αυξήθηκε κυρίως κατά την Λατινοκρατία στο νησί και τους μεσαιωνικούς χρόνους. Ο Ριχάρδος ο Λεοντόκαρδος δοκίμασε στο γάμο του την Κουμανταρία και ενθουσιάστηκε από την ποιότητα του κρασιού το οποίο αποκάλεσε τότε το «κρασί των βασιλέων» αλλά και «βασιλέα των κρασιών» (Τζιτζή, 2017). Το 1192 όταν οι Ναΐτες αγόρασαν την Κύπρο από τον Ριχάρδο τον Λεοντόκαρδο ανακάλυψαν γλυκό κρασί που παραγόταν στο νησί και το εκμεταλλεύτηκαν με μεγάλη επιτυχία. Το όνομα που δόθηκε στο κρασί είχε ως στόχο να το καταστήσει ξεχωριστό λόγω της εξαιρετικής ποιότητας και της γεωγραφικής προέλευσης. Το όνομα «Κουμανταρία» προέκυψε από την στρατιωτική

διοίκηση του νησιού «la Commanderie» όταν οι Ιωαννίτες Ιππότες είχαν καταλάβει την πόλη. Κατά τον 13^ο αιώνα η φήμη του κρασιού εξαπλώνεται στην Ευρώπη και γίνονται μεγάλες εξαγωγές από το λιμάνι της Λεμεσού κυρίως προς την Βενετία.

Το 1363 ο Δήμαρχος του Λονδίνου Χένρυ Πίκαρτ στο συμπόσιο των πέντε βασιλέων λέγεται ότι σέρβριβε μόνο Κουμανταρία προς τιμή των πέντε βασιλέων που παρευρέθηκαν λόγω της εξαιρετικής του ποιότητας. Καθ' όλη τη διάρκεια του Μεσαίωνα, το κρασί διατήρησε την φήμη του στην Ευρώπη που συνεχίστηκε ακόμα και κατά την Τουρκοκρατία.

Αργότερα το 1571 το νησί κατέλαβε ο Σουλτάνος της Τουρκίας Σελίμ Β΄ που τον χαρακτήριζαν ως «μέθυσο» και προώθησε σε μεγάλο βαθμό τα κυπριακά κρασιά. Λέγεται ότι η αγάπη του για τον ποιοτικό οίνο ήταν αυτή που τον οδήγησε στο νησί (Κυπριακό Εμπορικό Κέντρο Αθηνών, 2017).

Στο ποίημα «η Μάχη των Κρασιών» του Henri d' Andeli αναφέρεται ότι ένας ευγενής και σοφός βασιλιάς (ο Φίλιππος Αύγουστος της Γαλλίας) ζήτησε από τους αγγελιοφόρους του να του φέρουν τα καλύτερα κρασιά και πρώτα ζήτησε το κρασί της Κύπρου το οποίο χαρακτήρισε ως «Απόστολο που λάμπει σαν ένα αληθινό αστέρι». Άλλοι το χαρακτήρισαν ως «θησαυρό» και «γλυκό σαν Μούσα» (Μηχανή του Χρόνου, 2017).

Εικόνα 3.2: Ζώνη Κουμανταρίας

Πηγή: (Κυπριακό Εμπορικό Κέντρο Αθηνών, 2017)

Σύμφωνα με στοιχεία που δημοσιεύονται στο Κυπριακό Εμπορικό Κέντρο Αθηνών (2017), η παραγωγή του κρασιού και οι εξαγωγές του με την πάροδο των χρόνων, ολοένα και αυξάνονται. Το 1879 σε έρευνα του βρετανού ερευνητή Sir Samuel White Baker καταγράφηκε η εξαγωγή περίπου 230.000 λίτρων Κουμανταρίας στην Αυστρία ανά έτος. Στο βιβλίο του «Description de toute l'isle de Cypre» ο Estienne de Lusignan περιγράφει τον τρόπο παραγωγής του κρασιού κατά τον μεσαιώνα που φαίνεται να προσομοιάζει αρκετά με την σημερινή. Αργότερα κατά την Αγιοκρατία, καθορίστηκε η ζώνη παραγωγής της Κουμανταρίας και το 1990 κηρύχτηκε προϊόν Ονομασίας Προέλευσης. Αποτελεί το προϊόν που κατέχει το ρεκόρ του παλαιότερου προϊόντος με «ονομασία προέλευσης» .

3.5. Εθνικές και θρησκευτικές μειονότητες

3.5.1. Κοινότητα Αρμενίων

Οι Αρμένιοι φαίνεται να είχαν ενεργή παρουσία στη νησί της Κύπρου ήδη από το 578 μ.Χ. αν και η εγκατάστασή τους πιθανολογείται από τον 5^ο αιώνα μ.Χ.. Πολλοί από αυτούς φαίνεται ότι υπηρέτησαν ως μισθοφόροι, στρατιώτες ή ακρίτες κατά στην Βυζαντινή εποχή στην Κύπρο. Ακόμη περισσότεροι έφτασαν στο νησί τα χρόνια που ακολούθησαν για πολιτικούς, εμπορικούς και στρατιωτικούς λόγους. Όταν η κόρη του Αρμένιου πρίγκιπα Τορός Β' παντρεύτηκε τον Ισαάκιο Κομνηνό το 1185, ο πρώτος έφερε στο νησί Αρμένιους ευγενείς και πολεμιστές οι οποίοι πολέμησαν και ενάντια στο Ριχάρδο τον Λεοντόκαρδο το 1191 και στους Ναίτες Ιππότες το 1192. Με την πώληση του νησιού στον φράγκο βασιλιά της Ιερουσαλήμ Γκυ ντε Λουζινιάν το 1192, παραχωρήθηκαν στους Αρμένιους μεγάλες εκτάσεις και προνόμια με αποτέλεσμα να καταφτάσει μεγάλος αριθμός μεταναστών στο νησί από την Δυτική Ευρώπη, την Κιλικία και το Λεβάντε. Στη συνέχεια, τα Βασίλεια Κύπρου και Κιλικίας αλληλοσυνδέθηκαν λόγω των ισχυρών εμπορικών δεσμών και της εγγύτητας ενώ με την παρακμή της Μικρής Αρμενίας, ο Βασιλιάς, Λέων Ε' κατέφυγε στο νησί το 1375. Στα χρόνια που ακολούθησαν, κατά τη Φραγκοκρατία και Ενετοκρατία, μέχρι το 1570, κτίστηκαν πολλές αρμένικες εκκλησίες και η Αρμενική γλώσσα θεσπίστηκε ως επίσημη στην Κύπρο.

Με την έναρξη της τουρκικής κυριαρχίας άρχισε και η μείωση του αριθμού των Αρμενίων καθώς εκδιώχθηκαν βίαια. Αρκετοί Οθωμανοαρμένιοι τεχνίτες και έμποροι μεταξίου κατάφεραν να μείνουν και να εργαστούν στο νησί ωστόσο οι περισσότεροι αποχώρησαν

λόγω της υψηλής φορολογίας και των δύσκολων συνθηκών επιβίωσης. Πολλοί από αυτούς, αναγκάστηκαν να ασπαστούν τον ισλαμισμό κάτι που εξηγεί το γεγονός ότι σε πολλά πρώην αρμένικα χωριά την σύγχρονη περίοδο κατοικούσαν Τουρκοκύπριοι. Αργότερα, κατά την Αγγλοκρατία η κοινότητα των Αρμενίων ενισχύθηκε καθώς πολλοί Αρμένιοι διερμηνείς και δημόσιοι λειτουργοί ήρθαν στο νησί για να εργαστούν στη βρετανική διοίκηση. Μετά την Γενοκτονία πολλοί από αυτούς έφτασαν ως μετανάστες στα λιμάνια του νησιού και με την πάροδο των χρόνων συνέβαλαν στην κοινωνικοοικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη των πόλεων. Πλέον, είχε δημιουργηθεί μια μειονότητα Αρμενοκυπρίων οι οποίοι συμμετείχαν μαζί με τους Έλληνες σε όλους τους αγώνες όπως τον Ελληνοτουρκικό Πόλεμο του 1897, τους δύο Παγκόσμιους Πολέμους καθώς και τον απελευθερωτικό αγώνα της ΕΟΚΑ το 1955 κατά της βρετανικής κυριαρχίας.

Εικόνα 3.3: Εκκλησία Αγίου Γεωργίου και Αρμενικό Σχολείο Ναρέκ Λεμεσού

Πηγή: Χατζηλύρας, 2015

Κατά την ανεξαρτησία της Κύπρου το 1960, οι Αρμένιοι θεωρήθηκαν πλέον ως θρησκευτική μειονότητα, η οποία εντάχθηκε στην ελληνοκυπριακή κοινότητα και συνεπώς είχαν το δικαίωμα να εκπροσωπούνται πλέον στη Βουλή από Αρμένιο εκλεγμένο Εκπρόσωπο. Τα επόμενα χρόνια πολλοί Αρμένιοι εγκατέλειψαν το νησί μετά τις αναταράξεις που έγιναν μετά την φυγή των Άγγλων και λόγω του παναρμενικού κινήματος που το 1962 επιδίωκε «επαναπατρισμό». Αργότερα, πολλά επεισόδια όπως η κατάληψη από εξτρεμιστές Τουρκοκύπριους της αρμενικής συνοικίας στη Λευκωσία και της εκκλησίας του Καντσβόρ, στην Αμμόχωστο το 1963 και δημιουργία προσφύγων το 1974 πολλοί από αυτούς μετανάστευσαν. Οι διάφορες εξεγέρσεις και το άστατο κλίμα που

επικρατεί στην Ανατολή, οδήγησε πολλούς Αρμενίους και πάλι στο νησί με αποτέλεσμα να δημιουργήσουν μια μικρή αλλά ισχυρή κοινότητα (Χατζηλύρας, 2015).

3.5.2. Κοινότητα Μαρωνιτών

Οι Μαρωνίτες εμφανίστηκαν πρώτη φορά στην Κύπρο κοντά στα τέλη του 7^{ου} αιώνα λόγω των συγκρούσεων μεταξύ των Ιακωβιτών και των Βυζαντινών που καταδίωκαν τους Μαρωνίτες. Στο νησί τότε βασίλευσε ο αυτοκράτορας Ιουστινιανός Β'. Αργότερα, εξαιτίας της καταστροφής της μονής του Αγίου Μάρωνα στον Ορόντη ποταμό, το 938 μ.Χ. υπήρξε δεύτερο μαζικό κύμα μετανάστευσης προς το νησί. Το μεγαλύτερο κύμα μετανάστευσης παρατηρήθηκε στο τέλος του 12^{ου} αιώνα όταν ο βασιλιάς των Ιεροσολύμων Guy de Lusignan αγόρασε το νησί από τον Ριχάρδο τον Λεοντόκαρδο το 1192 μ.Χ. Οι τελευταίοι Μαρωνίτες έφτασαν στην Κύπρο στο τέλος του 13^{ου} αιώνα, όταν οι Σταυροφόροι υπερασπίζονταν στην Τρίπολη και τους Αγίους Τόπους. Μέχρι τον 12^ο αιώνα, σύμφωνα με ιστορικά έγγραφα, φαίνεται ότι στο νησί υπήρχαν περίπου 60 Μαρωνίτικα χωριά με 50.000 κατοίκους που βρίσκονταν κυρίως στην οροσειρά του Πενταδακτύλου, σημερινή κατεχόμενη περιοχή. Κύριες ασχολίες τους ήταν οι γεωργία και η κτηνοτροφία, ενώ διατηρούσαν τις θρησκευτικές τους ιδιαιτερότητες.

Παρά την ειρηνική συμβίωση τους με τους Έλληνες και τους Λατίνους κατακτητές, δεν είχαν την ίδια αντιμετώπιση από τους Οθωμανούς καταπατητές. Με την εισβολή της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, τις σφαγές που ακολούθησαν και την υψηλή φορολογία, μέχρι το 1571 μ.Χ. ο αριθμός των χωριών τους μειώθηκε ραγδαία από 60 σε 33 ενώ μέχρι το 1596 μειώθηκε σε 19. Έτσι, λόγω των δύσκολων συνθηκών διαβίωσης αναγκάστηκαν να μεταφέρουν την μητρόπολη τους στο Λίβανο. Δεν ήταν λίγοι από αυτούς που, όπως και οι έλληνες, εξισλαμίστηκαν, αλλά κράτησαν κρυφά αρκετές από τις παραδόσεις τους. Λόγω των πιέσεων που ασκούνταν το 1750, η Μαρωνιτική Εκκλησία της Κύπρου μπήκε κάτω από τη δικαιοδοσία της Ελληνορθόδοξης Εκκλησίας αλλά το 1840 διασπάστηκε και πάλι.

Με την αλλαγή του καθεστώτος στο νησί, όταν έφτασαν οι Βρετανοί, η κοινότητα των Μαρωνιτών έφτασε σε μεγάλη οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη με αύξηση του πληθυσμού τους, θέσπιση των θρησκευτικών και πολιτικών δικαιωμάτων τους και κατασκευή Μαρωνιτικών εκκλησιών και σχολείων. Με την δημιουργία της Κυπριακής

Δημοκρατίας το 1960 η Μαρωνίτικη κοινότητα, που αποτελεί εθνική μειονότητα, επέλεξε να ενταχθεί στη κοινότητα των Ελληνοκυπρίων.

Η εισβολή του 1974 ήταν καταστροφική για την εθνική μειονότητα καθώς 80% των Μαρωνιτών κατοικούσαν σε σημερινές κατεχόμενες περιοχές με αποτέλεσμα να προσφυγοποιηθούν. Μεγάλο ποσοστό από αυτούς μετεγκαταστάθηκαν στη Λευκωσία και μικρότερο σε Λεμεσό και Λάρνακα, ενώ αρκετοί ήταν αυτοί που έμειναν εγκλωβισμένοι στα σπίτια τους μετά την εισβολή (Maronites of Cyprus, 2017).

Εικόνα 3.4: Εκκλησιά Αγίου Σιαρπελ και Σχολείο «Τέρρα Σάντα»

Πηγή: Maronites of Cyprus, 2017

3.5.3. Κοινότητα Τουρκοκυπρίων

Η δημιουργία των Τουρκοκυπρίων

Το 1570 κατέφτασαν στο νησί πρώτη φορά Οθωμανοί. Το λιμάνι της Λάρνακας αποτέλεσε την πύλη εισόδου του οθωμανικού στόλου και του στρατηγού Λαλά Μουσταφά. Τότε στο νησί κυριαρχούσαν οι Ενετοί που τρομοκρατήθηκαν από τις σφαγές και τις καταστροφές που προκαλούν οι καινούριοι κατακτητές. Τα τείχη που άμεσα προσπάθησαν να κατασκευάσουν για να προστατεύσουν την πρωτεύουσα δεν ήταν αρκετά με αποτέλεσμα η εισβολή στην Λευκωσία να ακολουθήσει σύντομα. Οι σφαγές που ακολούθησαν οδήγησαν στην ολοκληρωτική κατάληψη του νησιού το 1571.

Έως τότε στο νησί δεν υπήρχε κανένας τούρκος ή τουρκοκύπριος. Αυτοί δημιουργήθηκαν την περίοδο που ακολούθησε από τους κατακτητές που στόχο είχαν την αλλαγή της θρησκευτικής και πολιτιστικής ταυτότητας του τόπου. Οι σημερινοί τουρκοκύπριοι αποτελούν κατοίκους του νησιού, πρώην Έλληνες ή Μαρωνίτες, που με σκοπό να γλυτώσουν από την σφαγή και τη βαριά φορολογία, αλλαξοπίστησαν. Αυτές οι

πληθυσμιακές ομάδες, προκειμένου να εξασφαλίσουν θετικότερες συνθήκες διαβίωσης προσαρμόστηκαν στις νέες πολιτικές συνθήκες, όπως . Αυτό αποδεικνύεται άλλωστε από τα πολλά τουρκοκυπριακά χωριά που είχαν ονόματα αγίων.

Με την αλλαγή του καθεστώτος, το ξεκίνημα της αγγλικής αποικιοκρατίας, πολλοί από αυτούς επέστρεψαν στη χριστιανική κοινότητα, ωστόσο η διχαστική στρατηγική των αποικιοκρατών και οι αναταράξεις που προκαλούνταν κατά καιρούς, διέκοψαν την επανένταξη ολόκληρου του ποσοστού της ομάδας αυτής.

Εικόνα 3.5: Εκκλησία Αγίου Αντωνίου και Τζαμί Τζετίτ στην ενορία Αγίου Αντωνίου (πρώην Ayandon)

Πηγή: <http://www.limassolmunicipal.com.cy/irinis/2.html>

Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι στην απογραφή υπό οθωμανικής αυτοκρατορίας, πολλοί κάτοικοι παρουσιάζονται ως μουσουλμάνοι ενώ στην επόμενη απογραφή, επί βρετανικής αποικιοκρατίας οι ίδιοι εμφανίζονται ως χριστιανοί. Επίσης, πολλοί ήταν αυτοί που δήλωναν μουσουλμάνοι στο θρήσκευμα αλλά είχαν ως μητρική τους γλώσσα την ελληνική. Με την αλλαγή των δεδομένων, ολόκληρες κοινότητες άλλαζαν μαζικά το θρήσκευμα τους και επέστρεφαν στον χριστιανισμό. Το φαινόμενο αυτό εμφανίζεται κυρίως στα χωριά της Λεμεσού και συγκεκριμένα στην Ακρούντα, Άγιο Τύχωνα, Μαθηκολώνη, Μοναγρούλι, Παλώδια, Φασούλα, Φοινικάρια, Πύργο, Πάνω Κυβίδες και Λιμνίτη. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι υπάρχουν δημοσιευμένες επιστολές από τις 6/1/1882 στις οποίες κάτοικοι χωριών ζητούν από τον Διοικητή Λευκωσίας επί

Αγγλοκρατίας, να εγγραφούν και πάλι στους καταλόγους των χριστιανών. Σημαντικό εμπόδιο στην προσπάθεια επανένταξης των «λινοβάμβακων» αποτέλεσε η γραφειοκρατία και η αποθάρρυνση από τους Βρετανούς (Παλληκαρίδης, 2010).

Συνοικίες Τουρκοκυπρίων

Στα πρώτα χρόνια της Αγγλοκρατίας στην πόλη οι Τουρκοκύπριοι ήταν κατά πολύ λιγότεροι από του Ελληνοκύπριους (2000 Τουρκοκύπριοι και 4000 Ελληνοκύπριοι). Η κοίτη του ποταμού Γαρύλλη αποτελούσε το σύνορο ανάμεσα στους δύο πληθυσμούς. Οι Τουρκοκύπριοι κατοικούσαν πέρα από την κοίτη του ποταμού, στα δυτικά της πόλης, ενώ ελάχιστοι ήταν αυτοί που κατοικούσαν σε ελληνικές περιοχές. Οι περιοχές που κατοικούσαν οι Τουρκοκύπριοι λέγονταν «τουρκομαχαλάδες» και ήταν αρκετά υποβαθμισμένες με μικρά σπίτια. Η κίνηση των κατοίκων ανάμεσα στις συνοικίες, τόσο τουρκοκυπριακές όσο και ελληνικές, ήταν ελεύθερη και χωρίς περιορισμούς καθώς η πόλη ήταν συμπαγής, παρά τους θρησκευτικούς διαχωρισμούς.

Εικόνα 3.6: Το Νέο Τζαμί και το Τζαμί Αρναούτ

Πηγή: <http://limassolinhistory.blogspot.gr/2013/07/blog-post.html>

Όπως επισημαίνεται στον Πηλαβάκη (1997), σημαντικό γεγονός αποτελεί το ότι οι κοινωνίες των Τουρκοκύπριων, επέλεξαν να εγκατασταθούν κοντά σε θρησκευτικούς χώρους λατρείας. Συγκεκριμένα, οι Τουρκοκύπριοι τεχνίτες και έμποροι βρισκόνταν εγκατεστημένοι στην περιοχή ανάμεσα στα τζαμιά Τζετίτ (στη σημερινή οδό Αγκύρας) και Κεμπίρ (Μεγάλο Τζαμί, στο τέλος της σημερινής οδού Ζιγκ-Ζάγκ) και αυτό επικράτησε για αρκετά χρόνια. Το δεύτερο μεγαλύτερο κέντρο εμπορών και μαστόρων ήταν η ενορία

Αρναούτ, στο κέντρο της οποίας υπήρχε το Τζαμί Αρναούτ, κοντά στη Γέφυρα Τέσσερα Φανάρια.

Μέχρι και το 1960, το τέλος της Αγγλοκρατίας στην πόλη της Λεμεσού υπήρχαν πέντε (5) ενορίες με πλειονότητα Τουρκοκυπρίων. Κάθε μια από αυτές είχε Τουρκοκύπριο κοινοτάρχη τον οποίο διορίζε ο Έπαρχος Λεμεσού:

1. Ενορία Djami Jedit (Νέο Τζαμί)
2. Ενορία Αρναούτ
3. Ενορία Koseoglu (γνωστή και ως Κεσσουγλούδκια)
4. Ενορία Chiftlikler (γνωστή και ως Τσιφλικούδια)
5. Ενορία Ayandon, δηλαδή του Αγίου Αντωνίου (λόγω της ομώνυμης ορθόδοξης εκκλησίας).

Εικόνα 3.7: Συνοικία Ayandon (πλέον Αγίου Αντωνίου)

Πηγή: <http://www.limassolmunicipal.com.cy/irinis/2.html>

Στην ενορία Αρναούτ, βρισκόταν η Αρναουτογειτονιά δηλαδή η συνοικία των Αλβανών. Γύρω στα 1700 οι Οθωμανοί για στρατηγικούς και πολιτικούς λόγους, έστειλαν στο νησί πολλούς Τουρκαλβανούς προκειμένου να δημιουργήσουν μια αποικία. Την περίοδο εκείνη οι Αλβανοί έφευγαν από την πατρίδα τους ως πρόσφυγες, αφού εκδιώχθηκαν από τον Σουλτάν Μαχμούτ. Το πλοίο ωστόσο που τους μετέφερε στο νησί, λόγω του μεγάλου φόρτου βυθίστηκε και μόνο ένας Αλβανός κατάφερε να φτάσει. Αυτός έκτισε το σπίτι του στην Αρναουτογειτονιά και εγκαταστάθηκε εκεί. Στην πορεία και άλλοι συμπατριώτες του έφτασαν στο νησί και κατοίκησαν στην ίδια περιοχή με συνέπεια να δημιουργηθεί ο συγκεκριμένος συνοικισμός. Πέρα από αυτούς όμως πολλοί ήταν και οι Αλβανοί που κατέφθασαν στο νησί ως μέλη του τουρκικού στρατού και τελικά εγκαταστάθηκαν μόνιμα

στην Κύπρο. Η ενορία Αρναούτ βρισκόταν στα βορειοδυτικά της πόλης της Λεμεσού και παρουσιάζονταν ως ένα χωριστό τμήμα της πόλης. Περιλάμβανε μικρές, χαμηλές και πλίνθινες κατοικίες και οι δρόμοι της ήταν στενοί, ακανόνιστοι και αρκετά καθαροί.

Η ενορία Koseoglu ή αλλιώς «Κκεσουγλούδκια» αποτελούσε κάποτε μέρος της ιδιωτικής περιουσίας εύπορου τούρκου που στη συνέχεια μετατράπηκε σε συνοικία τούρκων με χαμηλές, πλίνθινες κατοικίες. Ήδη από το 1942 φαίνεται ότι η γειτονία είχε σχεδόν εγκαταλειφθεί και η γη πέρασε στα χέρια του κράτους, το οποίο εκμεταλλεύτηκε το χώρο για την κατασκευή πλατείας με χώρους πρασίνου. Όλα τα παλιά κτήρια κατεδαφίστηκαν και κτίστηκαν καινούρια όπως το θέατρο «Ριάλτο» που διατηρείται μέχρι και σήμερα. Γύρω από αυτά, συγκεντρώθηκαν διάφορες δραστηριότητες αναψυχής όπως καφενεία, εστιατόρια, ζαχαροπλαστεία κ.α. με αποτέλεσμα την αλλοίωση του χαρακτήρα της περιοχής και την μετατροπή του σε επίκεντρο διασκέδασης. Η πλατεία μετονομάστηκε αργότερα το 1948, σε Πλατεία Ηρώων μετά από ανέγερση σχετικού μνημείου (Φαρμακίδης, 1941).

Εικόνα 3.8: Ενορία Koseoglu και Τ/κ με Ε/κ Λεμεσιανούς στο μόλο τη δεκαετία του '20

Πηγή: <http://limassolinhistory.blogspot.gr/2013/07/blog-post.html>

Μετά την τουρκική εισβολή οι μειονότητα των Τουρκοκύπριων εγκατέλειψε την πόλη αφήνοντας πίσω του εγκαταλελειμμένες κατοικίες και περιουσίες που βρίσκονται κυρίως γύρω από το κέντρο της πόλης.

3.5.4. Στρατιωτικές βρετανικές βάσεις και συμφέροντα

Το 1878 όταν η Οθωμανική αυτοκρατορία παρέδωσε το νησί στους Άγγλους αποικιοκράτες οι κάτοικοι του νησιού θεώρησαν ότι αυτό ήταν το μέσο τους προς την ένωση με την Ελλάδα. Ωστόσο οι Άγγλοι δεν είχαν τέτοιες βλέψεις και με κάθε τρόπο προσπαθούσαν να στρέψουν αλλού τα βλέμματα και τις εντάσεις. Διαχώρισαν τον πληθυσμό σε Τούρκους και Έλληνες και με κάθε ευκαιρία τόνιζαν τις διαφορές τους και δημιουργούσαν συγκρούσεις. Έκτοτε, η συμβίωση έγινε ασύμφορη και φύτρωσε η διχόνοια ανάμεσα στις δύο κοινότητες που έως τότε συνυπήρχαν.

Το 1882 οι Άγγλοι, με σκοπό να καθησυχάσουν τους κατοίκους του νησιού και να τους ελέγχουν χωρίς αυτοί να το αντιλαμβάνονται πλήρως, δημιούργησαν σύνταγμα για την Κύπρο. Οι κάτοικοι έτσι μπορούσαν να συμμετέχουν στην νομοθετική εξουσία, αυτό όμως θα γινόταν από δύο ξεχωριστές ομάδες, μια Ελλήνων και μια Τούρκων, έτσι οι Άγγλοι που έλεγχαν τις ψήφους των τούρκων μπορούσαν πάντα να επιβάλουν την άποψη τους (Η Αγγλική κατοχή της Κύπρου, 2017). Το 1915 η Αγγλία προσέφερε στην Ελλάδα την ευκαιρία να προσαρτήσει το νησί, ζητώντας σαν αντάλλαγμα να ενταχθεί στον Α Παγκόσμιο Πόλεμο στο πλευρό της Αγγλίας. Η Αγγλία ασφαλώς, δεν είχε αυτό το δικαίωμα γιατί ουσιαστικά είχε μονό την κατοχή αυτού ενώ η ιδιοκτησία ανήκε ακόμα στην Οθωμανική Αυτοκρατορία (Κύπρος, Αγγλοκρατία, 2017).

Αργότερα ωστόσο, και συγκεκριμένα το 1923, η Βρετανία κατάφερε και επίσημα, μετά την αναγνώριση από την Τουρκία, να προσαρτήσει την Κύπρο, να την ανακηρύξει Βρετανική Αποικία των Κοραλλιών και να επισημοποιήσει την παρουσία της στη Μεσόγειο. Μέχρι και την δεκαετία του 1950 η Βρετανία προσπαθούσε με κάθε τρόπο να διατηρήσει την κυριαρχία της στην στρατηγική θέση στην ενδοχώρα της Μέσης Ανατολής καθώς θεωρούσε ότι αυτό ήταν απαραίτητο για να παραμείνει μια παγκόσμια δύναμη. Ακόμα και όταν αποχώρησε από την Ινδία η σημασία της Κύπρου, για την Βρετανία, παρέμενε καθοριστική για την διατήρηση της βρετανικής άμυνας και την προστασία της Διώρυγας του Σουέζ που λειτουργούσε ως στρατιωτικός κόμβος. Το 1951, με την αλλαγή της κυβέρνησης στην Αίγυπτο, το περιφερειακό αρχηγείο των Βρετανών μεταφέρθηκε στην Κύπρο ενώ οι πιέσεις από την Ρωσία για διείσδυση στην περιοχή έκαναν το νησί

απαραίτητο για τους αποικιοκράτες. Μέσω αυτού υποστήριζε την παρουσία της στη Μέση Ανατολή και μπορούσε να ελέγχει τις ακτές της Μεσογείου (Vukovic, 2011).

Το 1956, μετά την κρίση του Σουέζ, έγινε αντιληπτή η ανάγκη δημιουργίας συμμαχίας ανάμεσα στη Βρετανία, τις Ηνωμένες Πολιτείες αλλά και την Τουρκία για την διατήρηση της θέσης της στη Μέση Ανατολή. Έτσι, ακόμα και μετά την ανεξαρτητοποίηση του νησιού το 1960, η Βρετανία κατάφερε να κρατήσει στην κατοχή της 98 τετραγωνικά μίλια στρατιωτικών βάσεων για να ελέγχει την θαλάσσια περιοχή και να εξασφαλίσει τα στρατηγικά της συμφέροντα στη Μέση Ανατολή. Η Κύπρος παραμένει η μόνη χώρα στον κόσμο στην οποία η Βρετανία έχει στρατιωτικές βάσεις.

3.6. Πληθυσμιακά στοιχεία

3.6.1. Γενικά στοιχεία δημογραφική έκθεσης 2015

Σύμφωνα με την καταγραφή στο τέλος της χρονιάς του 2015 ο πληθυσμός που σημειώθηκε ήταν 940.100 κάτοικοι σε σχέση με 938.400 που ήταν κατά το 2014, δηλαδή καταγράφηκε αύξηση της τάξης του 0,2%. Όπως διαπιστώνεται και κατά την καταμέτρηση στο τέλος του έτους 2015, η σύνθεση του πληθυσμού διαμορφωνόταν με 74,5% από Ελληνοκυπρίους, 9,8% Τουρκοκυπρίους και 15,7% ξένους υπηκόους όπως φαίνεται και στον πίνακα.

Στο συνολικό πληθυσμό της Κύπρου καταγράφονται οι κάτοικοι σε όλο το εύρος του νησιού χωρίς όμως να περιλαμβάνονται οι Τούρκοι έποικοι που βρίσκονται στις κατεχόμενες περιοχές.

Πίνακας 3.1: Πληθυσμιακή σύνθεση Κύπρου στο τέλος τους 2015

Ελληνοκυπριακή κοινότητα	701.000	74,5%
Τουρκοκυπριακή κοινότητα	91.800	9,8%
Ξένοι υπήκοοι	147.300	15,7%

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου

Οι θρησκευτικές ομάδες οι οποίες εντάσσονται στην Ελληνοκυπριακή κοινότητα αποτελούνταν, κατά το 2015, από 0,4% Αρμένιους, 0,7% Μαρωνίτες και 0,1% Λατίνους ενώ το υπόλοιπο ποσοστό αποτελεί Χριστιανούς Ορθόδοξους.

Όσον αφορά τον πληθυσμό στις ελεύθερες περιοχές του νησιού, που ελέγχονται από την Κυπριακή Δημοκρατία αυτός υπολογίζεται στο τέλος του 2015 σε 848.300 ενώ στο τέλος του 2014 ήταν 847.000 εμφανίζοντας και σε αυτή την περίπτωση αύξηση κατά 0,2%.

Επιπλέον, αξίζει να αναφερθεί το γεγονός ότι σε ποσοστό 43,9% των πολιτικών γάμων μεταξύ Κύπριων κατοίκων, είτε ο γαμπρός είτε η νύφη είτε και οι δύο ήταν ξένοι υπήκοοι. Ανάμεσα σε αυτές τις περιπτώσεις, τις περισσότερες φορές ο γαμπρός καταγόταν από Πακιστάν, Ρουμανία, Ελλάδα ή Μπαγκλαντές ενώ για τις γυναίκες οι κύριες υπηκοότητες ήταν Ρουμανίας, Βουλγαρίας, Ρωσίας και Φιλιππίνων.

3.6.2. Γεωγραφική κατανομή

Για την πληθυσμιακή μελέτη χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία από τις απογραφές 1992, 2001 και 2011. Στον πίνακα που ακολουθεί εμφανίζεται το μέγεθος του πληθυσμού στις περιοχές που ελέγχονται από την Κυπριακή Δημοκρατία και στις αστικές περιοχές στο νησί.

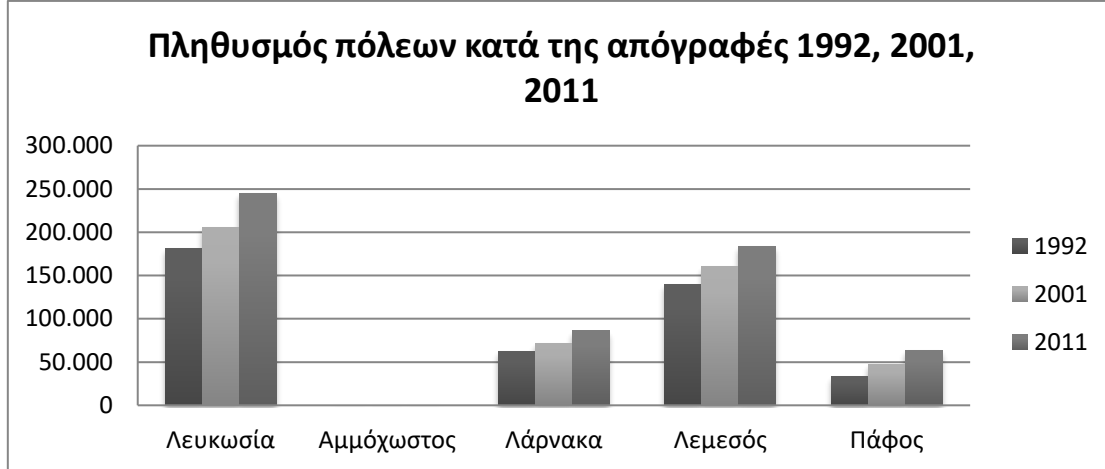
Πίνακας 3.2: Γεωγραφική κατανομή πληθυσμού κατά τις απογραφές 1992, 2001 και 2011

Περιοχή/Έτος	1992	2001	Μεταβολή 91/01	2011	Μεταβολή 01/11
Περιοχές που ελέγχει το κράτος	615.013	703.529	14,39%	856.960	21,81%
Σύνολο Αστικών Περιοχών	416.082	485.304	16,64%	577.574	19,01%
Λευκωσία	181.234	205.633	13,46%	244.500	18,90%
Αμμόχωστος	-	-	-	-	-
Λάρνακα	62.178	71.740	15,38%	85.874	19,70%
Λεμεσός	139.424	160.733	15,28%	183.658	14,26%
Πάφος	33.246	47.198	41,97%	63.542	34,63%

Η Λεμεσός αποτελεί την δεύτερη μεγαλύτερη πόλη της Κύπρου σε πληθυσμό, αν και ως έκταση κατέχει την πρώτη μεγαλύτερη. Όπως έχει ήδη αναφερθεί από το 1974 και έπειτα η πόλη της Λεμεσού σημείωσε αλματώδη αναπτυξιακή πορεία και αύξηση πληθυσμού. Στον πίνακα φαίνεται έντονα η πληθυσμιακή αύξηση ανάμεσα σε κάθε απογραφή. Από το 1992 έως το 2001, η πληθυσμιακή μεταβολή στις ελεύθερες περιοχές ήταν περίπου 14,4% ενώ στην Λεμεσό ήταν της τάξης του 15,3%. Ακόμα πιο έντονη εμφανίζεται η ανοδική πορεία μέχρι την απογραφή του 2011 όταν η Κύπρος παρουσιάζει αύξηση πληθυσμού κατά

21,8%, οι αστικές περιοχές 19% και η Λεμεσός 14,3% επιβραδύνοντας την αυξητική πορεία του πληθυσμού.

Διάγραμμα 3.1: Πληθυσμιακή αύξηση κατά τις απογραφές 1992, 2001 και 2011

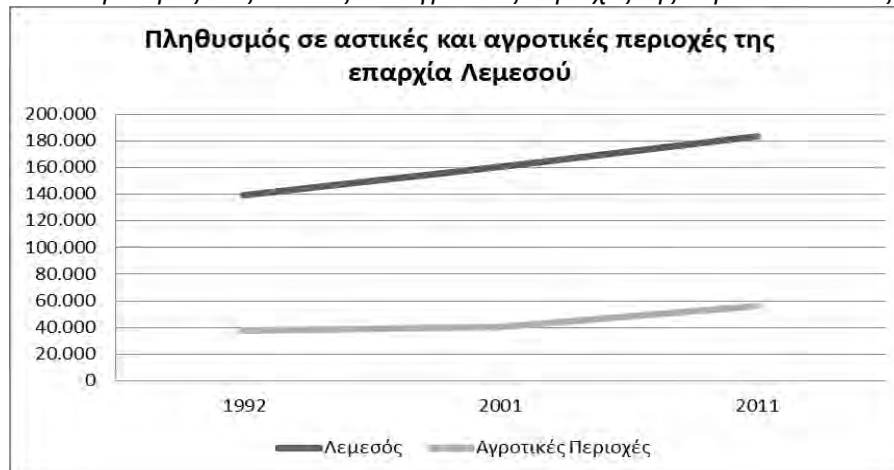
Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου

Στη συνέχεια παρουσιάζεται ο πληθυσμός στις αστικές και αγροτικές περιοχές της Λεμεσού. Παρατηρείται, η αυξητική πορεία του πληθυσμού τόσο στις αστικές όσο και στις αγροτικές περιοχές, ωστόσο το φαινόμενο της αστυφιλίας είναι έντονο καθώς είναι εμφανές ότι πάνω από τα δύο τρίτα (2/3) του πληθυσμού της επαρχίας Λεμεσού κατοικεί στην πόλη της Λεμεσού φανερώνοντας την έντονη αστικοποίηση που επικρατεί.

Πίνακας 3.3: Πληθυσμός στις αστικές και αγροτικές περιοχές της Λεμεσού κατά τις απογραφές

Περιοχή/ Έτος	1992	2001	2011
Λεμεσός	139.424	160.733	183.658
Αγροτικές Περιοχές	38.016	40.324	56.184

Διάγραμμα 3.2: Πληθυσμός στις αστικές και αγροτικές περιοχές της Λεμεσού κατά τις απογραφές

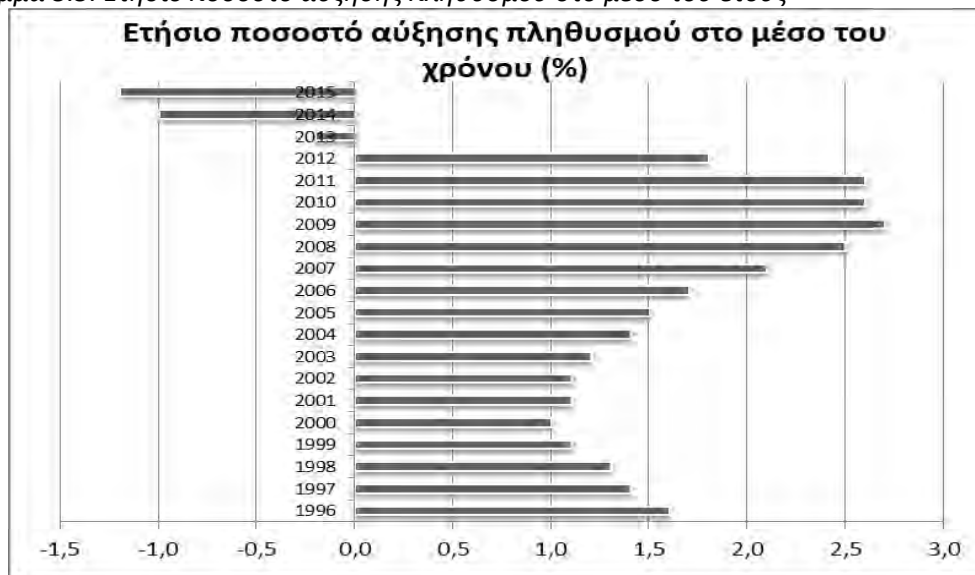
Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου

3.6.3. Δημογραφικά χαρακτηριστικά

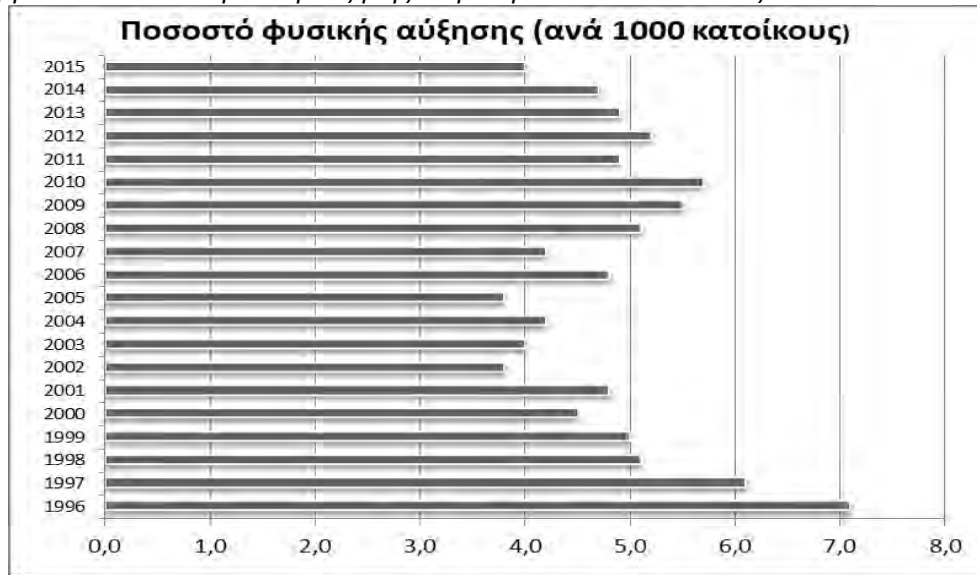
Συνεχίζοντας την πληθυσμιακή μελέτη, παρατηρείται ότι από το 2013, σύμφωνα με τις καταμετρήσεις που γίνονται στο τέλος κάθε έτους, και μετά, υπάρχει μικρή μείωση του πληθυσμού γεγονός που σχετίζεται με την μείωση της γονιμότητας, μείωση της φυσικής αύξησης αλλά και μείωση στις αφίξεις μεταναστών.

Από το 2012 και έπειτα άρχισε να εμφανίζεται αρνητική τάση στον αριθμό καθαρής μετανάστευσης στο νησί, γεγονός που συνέβαλε και στην μείωση του πληθυσμού. Το 2012 η μείωση ξεκίνησε με -624 και το 2014 έφτασε στις -15000 κατοίκους. Ταυτόχρονα, μειώθηκε ο αριθμός των μεταναστών που έρχονται στο νησί για εγκατάσταση ή προσωρινή απασχόληση αλλά και ο αριθμός μεταναστών που φεύγουν από το νησί. Παρόλο που μέχρι το 2015 η μείωση της μεταναστευτικής κίνησης περιορίζεται, η μείωση που σημειώνεται στον πληθυσμό γίνεται εντονότερη καθώς το ποσοστό της φυσικής αύξησης μειώνεται δραματικά.

Διάγραμμα 3.3: Ετήσιο ποσοστό αύξησης πληθυσμού στο μέσο του έτους

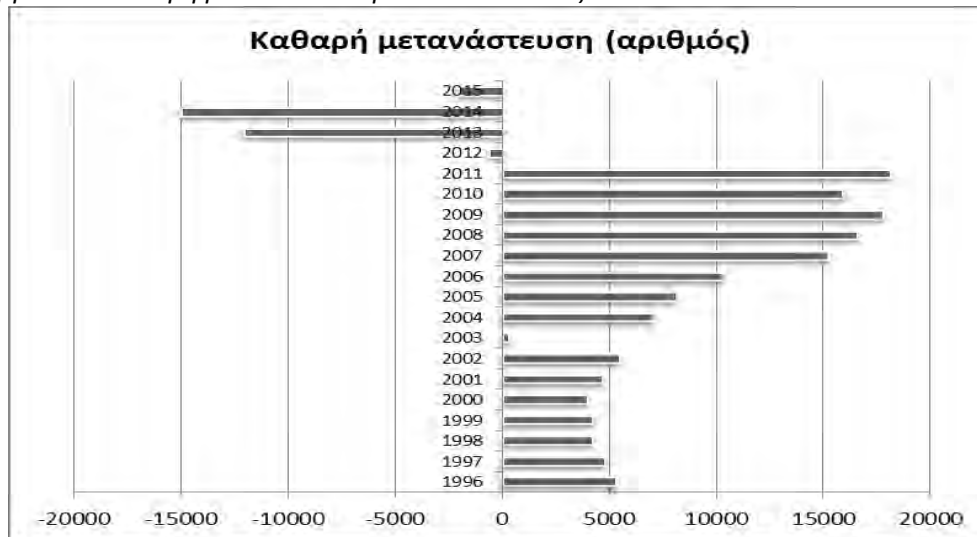

Διάγραμμα 3.4: Ποσοστό φυσική αύξησης πληθυσμού από το 1996 έως το 2015

Όσον αφορά την καθαρή μετανάστευση στην Κύπρο, αυτή είχε θετική πορεία από το 1983 μέχρι και το 2011. Από το 2012 και έπειτα παρατηρείται μείωση καθώς το ποσοστό των μεταναστών, είτε είναι Κύπριοι είτε ξένοι που είχαν μείνει στο νησί, οι οποίοι αποχωρούν πλέον είναι μεγαλύτερο από αυτούς που έρχονται.

Διάγραμμα 3.5: Καθαρή μετανάστευση από το 1996 έως το 2016

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου

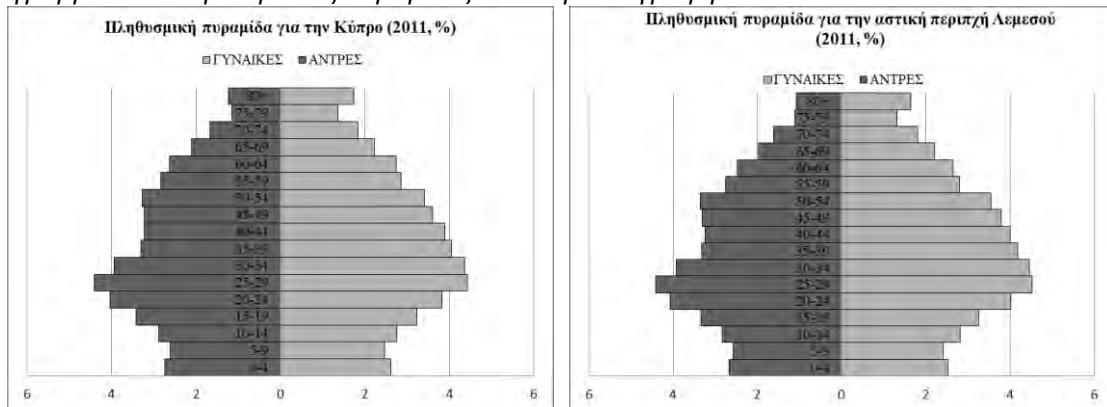
Οι πληθυσμιακές πυραμίδες, ή αλλιώς οι δομικοί δείκτες, κατέχουν κεντρικό ρόλο στην ανάλυση των πληθυσμιακών δομών. Σε αυτές εμφανίζεται η αναλογία κάθε ηλικιακής ομάδας ανά φύλο στο σύνολο του πληθυσμού της περιοχής μελέτης.

Σε ότι αφορά την ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού, δεν παρατηρούνται σημαντικές αποκλίσεις από την εικόνα που ισχύει για το σύνολο της Χώρας και της Επαρχίας. Πιο αναλυτικά, η εικόνα αυτή αποτυπώνεται στα πιο κάτω διαγράμματα.

Η μορφή που παίρνουν οι πληθυσμιακές πυραμίδες εμφανίζονται κυρίως σε βιομηχανικές κοινωνίες όπου η πτώση της θνησιμότητας οδήγησε σιγά σιγά σε πτώση και της γονιμότητας. Η πυραμίδα αυτή παίρνει την μορφή «σβούρας» και χαρακτηρίζει «γεροντικούς πληθυσμούς».

Σημαντικότερο συμπέρασμα είναι πως σε όλα τα διοικητικά επίπεδα καθώς και σε όλες τις ηλικιακές ομάδες δεν υπάρχουν μεγάλες διαφορές στα ποσοστά συμμετοχής σε αυτές. Σε όλα τα διοικητικά επίπεδα το μεγαλύτερο ποσοστό το καταλαμβάνει η ηλικιακή ομάδα 20-34 η οποία είναι ουσιαστικά η πιο παραγωγική ομάδα.

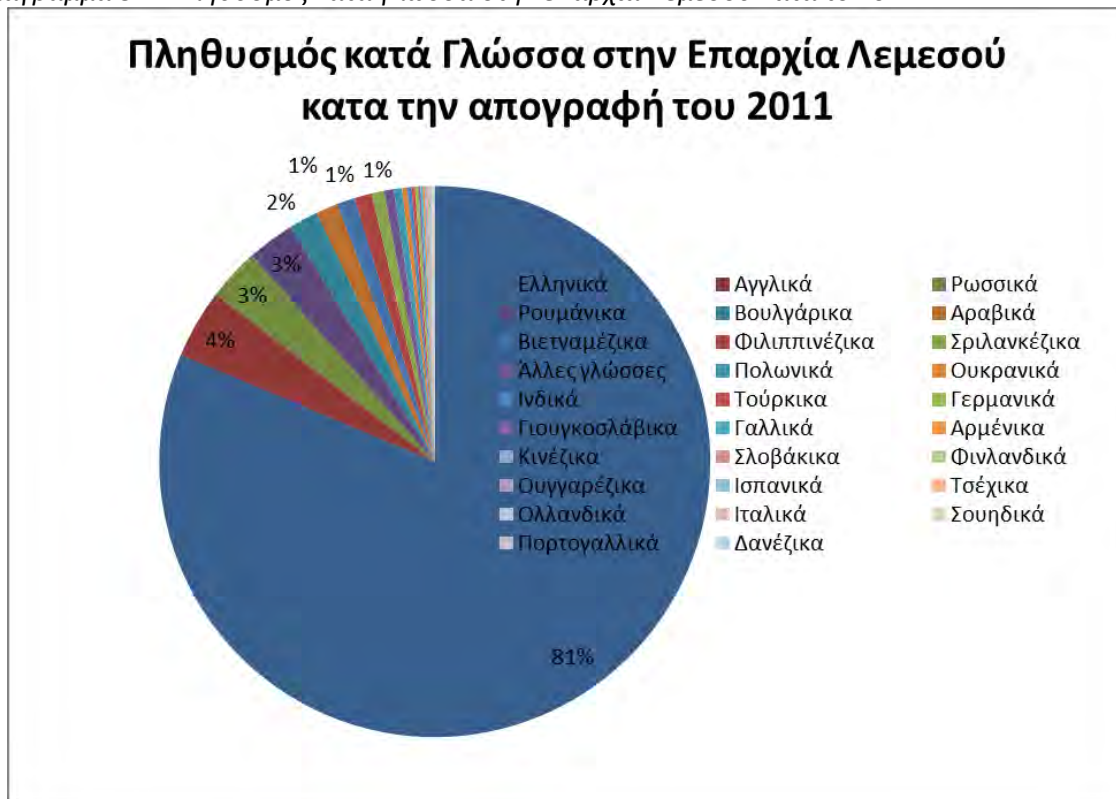
Διάγραμμα 3.6: Πληθυσμιακές πυραμίδες κατά την απογραφή του 2011

3.6.4. Κοινωνικά χαρακτηριστικά

Στην επαρχία Λεμεσού έχουν καταγραφεί άτομα που μιλούν πάνω από 28 διαφορετικές γλώσσες (μητρική γλώσσα). Το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού, 81%, χρησιμοποιεί την ελληνική γλώσσα ενώ ακολουθούν τα Αγγλικά, Ρωσικά, Ρουμανικά, Βουλγάρικα κ.α. Σημαντικό είναι το γεγονός ότι η τουρκική γλώσσα βρίσκεται στην 13^η θέση καθώς τα άτομα που τα χρησιμοποιούν στο σύνολο της επαρχίας Λεμεσού είναι μόλις 486.

Διάγραμμα 3.7: Πληθυσμός κατά γλώσσα στην επαρχία Λεμεσού κατά το 2011

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου

Στον πιο κάτω πίνακα εμφανίζεται ο πληθυσμός κατά θρήσκευμα από το 1881 μέχρι το 2001 κατά τις απογραφές που υπήρχαν τα εν λόγω στοιχεία. Ανέκαθεν, οι χριστιανοί ορθόδοξοι αποτελούσαν το μεγαλύτερο τμήμα του πληθυσμού και οι μωαμεθανοί την μεγαλύτερη θρησκευτική μειονότητα. Με τον πάροδο των χρόνων και μέχρι την απογραφή του 1960 η αύξηση του πληθυσμού οδηγούσε συμμετρικά και στην αύξηση των θρησκευτικών μειονοτήτων. Σε αυτό το σημείο, αξ σημειωθεί, ότι οι μωαμεθανοί στην πόλη δεν είναι απαραίτητα Τουρκοκύπριοι καθώς υπήρχε και μεγάλος αριθμός Αλβανών και μεταναστών από την Μέση Ανατολή. Κατά την απογραφή του 2001, αρκετά χρόνια μετά την τουρκική εισβολή, παρατηρείται η έντονη μείωση του πληθυσμού των μωαμεθανών οι οποίοι προφανώς επέλεξαν να εγκαταλείψουν την πόλη και να μετεγκατασταθούν στα κατεχόμενα εδάφη στο βόρειο τμήμα του νησιού.

Πίνακας 3.4 Πληθυσμός κατά θρήσκευμα στη Λεμεσό

	1881	1891	1901	1911	1921	1931	1946	1960	2001
Χριστιανοί Ορθόδοξοι	22472	29271	32509	38514	45610	49478	65504	85475	185360
Μωαμεθανοί	5904	6102	6372	7184	7811	7567	9294	13742	1537

Αρμενογρηγοριανοί	5	11	13	22	375	204	225	219	175
Ρωμαιοκαθολικοί	324	190	111	138	234	239	177	1573	3151
Μαρωνίτες	68	82	65	16	44	95	51	102	529
Άλλοι	475	74	69	210	258	258	170	6151	4389

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Όσον αφορά τον πληθυσμό κατά εθνική ομάδα παρατηρείται ότι, όπως και σε όλες της πόλεις του νησιού, στη Λεμεσό η συντριπτική πλειοψηφία του πληθυσμού είναι ελληνοκύπριοι. Μικρό είναι το ποσοστό που αντιστοιχεί σε κάθε μειονότητα, με το μικρότερο να αποτελείται από τους Λατίνους. Από τον πίνακα διαπιστώνεται ότι η Λεμεσός έχει τον μεγαλύτερο αριθμό τουρκοκυπρίων κατοίκων σε σχέση με τις υπόλοιπες πόλεις. Το γεγονός αυτός δεν ήταν αναμενόμενο καθώς μετά την τουρκική κατοχή η μειονότητα αυτή τείνει να εγκαθίσταται προς το βόρειο τμήμα του νησιού.

Πίνακας 3.5: Πληθυσμός κατά εθνική ομάδα και επαρχία 2011

	Λευκωσία	Αμμόχωστος	Λάρνακα	Λεμεσός	Πάφος
Ελληνοκύπριοι	246402	35380	106220	176072	54381
Αρμένιοι	959	1	203	175	3
Μαρωνίτες	3129	22	95	388	24
Λατίνοι	173	2	37	63	4
Τουρκοκύπριοι	79	1	16	203	62
Δε δηλώθηκε	131	15	87	307	121

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία της Κυπριακής Δημοκρατίας.

3.7. Οικονομική δραστηριότητα

Τον τελευταίο μισό αιώνα επιτεύχθηκε τεράστια πρόοδος στην οικονομία του νησιού μετά από την ολοκληρωτική στροφή από την πρωτογενή στον τριτογενή τομέα. Από μια παραδοσιακή γεωργική οικονομία, πριν την ανεξαρτησία του νησιού, αναδύθηκε μία οικονομία που στηρίζεται πλέον στον ισχυρό χρηματοπιστωτικό τομέα. Μετά την ολική πτώση που σημειώθηκε από την τουρκική εισβολή και τις καταστροφικές συνέπειες που είχε στην οικονομία του τόπου κατάφερε να ανακάμψει και με ταχεία οικονομική ανάπτυξη να φτάσει στο σημερινό επίπεδο. Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία που δημοσιεύουν οι Orphanides & Sygichas (2012), μέσα στα χρόνια αυτά το κατά κεφαλήν εισόδημα στο νησί πέτυχε αύξηση από € 290 το 1960 σε € 21.700 το 2010, που αντιστοιχεί στο 89% του μέσου όρου της ΕΕ .

Σημαντικοί παράγοντες στην ανάπτυξη αυτή αποτέλεσαν οι διαθέσιμοι τοπικοί πόροι και τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που προσέφερε το νησί. Αρχικά η ανάπτυξη στηρίχτηκε στον ευκολότερα εμπορεύσιμο πόρο «ήλιος – θάλασσα» που μετέτρεψε στον τόπο σε πολύ σημαντικό τουριστικό προορισμό ενώ παράλληλα, η στρατηγική του γεωγραφική θέση το κατέστησε ως σημαντικό περιφερειακό χρηματοοικονομικό κέντρο.

Μέχρι την ανεξαρτησία του νησιού, το 1960, η διαχείριση της οικονομίας γινόταν από τους Άγγλους αποικιοκράτες και είχε ως στόχο την εκμετάλλευση της παραγωγικότητας του τόπου. Από την τελωνειακή ένωση του ακοικιοκρατούμενου νησιού με την Βρετανία η Κύπρος ήταν υποχρεωμένη να εξάγει πρωτογενή αγαθά ως αντάλλαγμα για τα βιομηχανικά προϊόντα που εισήγαγε από τη Βρετανία. Συνέπεια αυτού ήταν, το 1960, η νεοϊδρυθείσα Κυπριακή Δημοκρατία, να αναλάβει μια υποανάπτυκτη οικονομία με σημαντικές διαρθρωτικές αδυναμίες. Παράλληλα όμως, παρέλαβε μια οικονομία στηριζόμενη από καλές υποδομές, ικανοποιητικό θεσμικό πλαίσιο και εξειδικευμένους ανθρώπινους πόρους οι οποίοι αποτέλεσαν την προϋπόθεση για την αναπτυξιακή διαδικασία στην οποία εντάχθηκε το νησί.

Το νησί κατάφερε μετά από χρόνια να προσαρμοστεί στις σημερινές συνθήκες και να παρουσιάσει υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης. Μέχρι να φτάσει στο σημείο αυτό όμως, πέρασε από πολλά στάδια και δοκίμασε πολλές ενδιαφέρουσες προτάσεις όπως την μετατροπή του τόπου σε περιφερειακό κόμβο για οικονομικές, ιατρικές και εκπαιδευτικές υπηρεσίες. Με την πάροδο των χρόνων, έγιναν προσπάθειες για δημιουργία τεχνολογικών πάρκων, δόθηκε έμφαση στον ποιοτικό τουρισμό και ξεκίνησαν οι διαδικασίες εκμετάλλευσης του φυσικού αερίου. Ωστόσο, αυτό ανέδειξε το πρόβλημα της απουσίας σαφών στόχων, στρατηγικής κατεύθυνσης και ταυτότητας του τόπου και της εφαρμογής ενιαίας πολιτικής. Πολλές φορές οι πολιτικές που προτάθηκαν, ήταν άστοχες και επέφεραν αντίθετα αποτελέσματα, όπως η προσέλκυση μαζικού τουρισμού για ενίσχυση της οικονομίας που όμως οδήγησε σε υποβάθμιση του τουριστικού προϊόντος.

Παρόλα αυτά, η αλματώδης ανάπτυξη του τουρισμού επέφερε και σημαντικά θετικά αποτελέσματα στην οικονομία του τόπου με αύξηση του βιοτικού και μισθολογικού επιπέδου κυρίως στον τριτογενή τομέα. Προκάλεσαν όμως, αντίθετα αποτελέσματα, και συρρίκνωση στο γεωργικό και τον βιομηχανικό τομέα. Ο τουρισμός, η ναυτιλία και ο

αναπτυσσόμενος χρηματοπιστωτικός τομέας αποτελούν τους τομείς, στους οποίους στηρίζεται πλέον η κυπριακή οικονομία. Η μεγάλη ώθηση που προκάλεσαν στην οικονομία και η υπερβολική αύξηση των τιμών των ακινήτων κατάφεραν να καλύψουν τις θεμελιώδεις διαρθρωτικές αδυναμίες και τις μεγάλες μακροοικονομικές και μικροοικονομικές ανισοροπίες. Η κάλυψη των προβλημάτων όμως δεν συνεπάγεται και την επίλυση τους, με αποτέλεσμα το νησί να οδηγηθεί σε οικονομικό αδιέξοδο. Όταν το 2004 το νησί επέλεξε την ένταξη του στην ΕΕ, θεώρησε ότι αυτή είναι η μόνη διέξοδος για την αντιμετώπιση του πολιτικού προβλήματος και την εξασφάλιση πολιτικής σταθερότητας αγνοώντας ωστόσο τα σημαντικά οικονομικά προβλήματα. Αρκετοί τομείς της κυπριακής οικονομίας δεν ήταν έτοιμοι να ενταχθούν στο πλαίσιο του διεθνούς ανταγωνισμού με αποτέλεσμα να δεχθούν μεγάλο πλήγμα.

Εικόνα 3.9: Γιατί να επενδύσεις στην Κύπρο;

Πηγή: Invest Cyprus, 2017

3.7.1. Τουρισμός

Ο τουρισμός αποτελεί τον σημαντικότερο οικονομικό πόρο στο νησί και προσφέρει το μεγαλύτερο ποσοστό στο ΑΕΠ της χώρας. Κάθε χρόνο έρχονται στον νησί πάνω από 2,5 εκατομμύρια τουρίστες που συμβάλουν στην οικονομική ανάπτυξη. Η Κύπρος αποτελεί δημοφιλή τουριστικό προορισμό και έχει βραβευτεί με 57 Γαλάζιες Σημαιές το 2015, κατατάσσοντας το νησί πρώτο στην ΕΕ για δέκατη συνεχή χρονιά.

Το κράτος θέτει την ενίσχυση του τουρισμού στους πρωταρχικούς του στόχους και επιδιώκει την περαιτέρω αύξηση της τουριστικής προστιθέμενης αξίας από παραδοσιακές

και αναδύομενες τουριστικές αγορές, την επέκταση της τουριστικής περιόδου και τη μεγιστοποίηση των δυνατοτήτων του νησιού. Παράλληλα, γίνονται προσπάθειες ενίσχυσης του τοπικού τουριστικού προϊόντος με στροφή προς τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού όπως ο θρησκευτικός και πολιτιστικός τουρισμός, ο αθλητικός τουρισμός και ο τουρισμός υγείας και ευεξίας σε συνδυασμό με την βελτίωση των υποδομών (Invest Cyprus, 2017).

3.7.2. Ναυτιλία

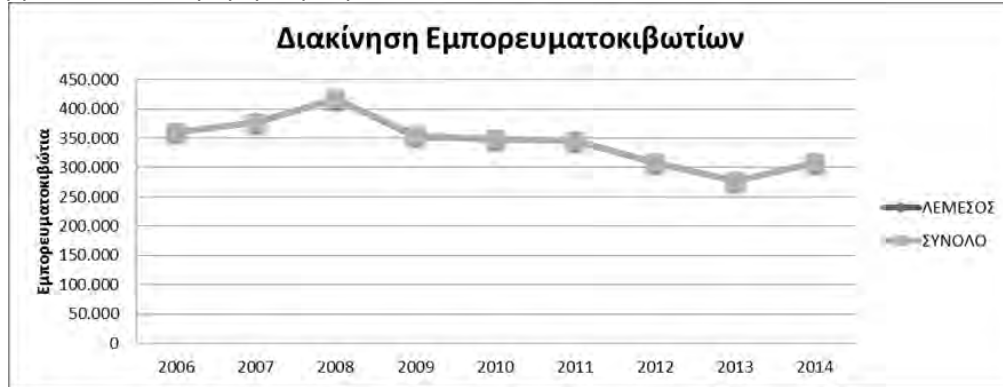
Κατά την μέση βυζαντινή περίοδο η Λεμεσός μετατράπηκε σε δραστήριο εμπορικό κέντρο και αποτελούσε μια ακμάζουσα παραλιακή πόλη. Αυτό προέκυψε από την εγκατάσταση στην πόλη Βενετών εμπόρων τον 13^ο αιώνα και οδήγησε στη δημιουργία ενός σημαντικού λιμένα για την εποχή ο οποίος λειτουργούσε ως κέντρο μεταφορών και εμπορίου και συνέβαλε σε μεγάλο μέρος στην οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη της πόλης (Δήμος Λεμεσού, 2017). Πλέον το λιμάνι έχει μεταφερθεί από το κέντρο της πόλης στο δυτικό άκρο της.

Το σημερινό λιμάνι της Λεμεσού αποτελεί το σημαντικότερο και μεγαλύτερο λιμάνι στο νησί και λειτουργεί ως πύλη εισόδου και εξόδου. Η λειτουργία του ξεκίνησε επίσημα το 1974 αμέσως μετά το πραξικόπημα και την Τούρκικη εισβολή. Έκτοτε λειτουργεί ως το μόνο βασικό λιμάνι λόγω κατάληψης του λιμανιού της Αμμοχώστου που χειριζόταν τότε το 83% του συνόλου των φορτίων της χώρας. Αποτελεί επιβατικό και εμπορευματικό λιμάνι το οποίο καλύπτει ένα (1) τετρ. χιλ. θαλάσσιου χώρου και 1,3 τετρ. χιλ. χερσαίου (Αρχή Λιμένων Κύπρου, 2015). Μέσω αυτού η Κύπρος έχει εξελιχθεί σε ένα αναγνωρισμένο διεθνές κέντρο ναυτιλίας που παρέχει υπηρεσίες υψηλού επιπέδου και σημαντικά επίπεδα ασφάλειας. Παράλληλα η Λεμεσός κατέχει τον τρίτο μεγαλύτερο στόλο στην ΕΕ ενώ έχει εξασφαλίσει μια θέση ανάμεσα στα πρωτοπόρα νηολόγια ανά τον κόσμο και έχει καταστεί σημαντικός περιφερειακός συγκοινωνιακός κόμβος. Ο τομέας αυτός έχει κατορθώσει να διατηρήσει την ανταγωνιστικότητά του τα τελευταία χρόνια, παρά την οικονομική αστάθεια που επικρατούσε.

Σύμφωνα με στοιχεία της Αρχής Λιμένων Κύπρου (2015), η διακίνηση εμπορευματοκιβωτίων στο λιμάνι Λεμεσού στο πιο πάνω διάγραμμα ταυτίζεται με την διακίνηση σε όλο το νησί. Αυτό συμβαίνει γιατί τα υπόλοιπα λιμάνια του νησιού στο

σύνολο τους δέχονται ελάχιστα έως καθόλου εμπορευματοκιβώτια. Γεγονός που επισημαίνει την εμπορική σημαντικότητα του λιμένα.

Διάγραμμα 3.8: Διακίνηση εμπορευματοκιβωτίων

Πηγή: Αρχή Λιμένων Κύπρου, 2015

3.7.3. Ενέργεια και Υδρογονάνθρακες

Από το 2007 στο νησί ξεκίνησαν οι διαδικασίες για την ολοκλήρωση των έργων για την εξόρυξη των υδρογονανθράκων που ανακαλυφθήκαν στην νότια αποκλειστική ζώνη του νησιού. Συνολικά έχουν οροθετηθεί 12 οικόπεδα και μετά από τρεις γύρους αδειοδότησης κάποια από αυτά έχουν δοθεί σε μεγάλες διεθνείς εταιρίες για αξιοποίηση. Όπως φαίνεται και στο χάρτη τα οικόπεδα 2,3,9 έχουν παραχωρηθεί στις ENI/KOGAS, τα 10, 11 στην TOTAL και το 12 στις NOBLE/DELEK (Νικολάου, 2015).

Σημαντική αναπτυξιακή παράμετρο αποτελεί η κατασκευή σταθμού υγροποίησης φυσικού αερίου στα ανατολικά της επαρχίας Λεμεσού. Συγκεκριμένα μετά από σημαντικές μελέτες κρίθηκε ότι η κατάλληλη θέση είναι η τοποθεσία Βασιλικός και όχι το λιμάνι Λεμεσού, όπως ήταν επιθυμητό αρχικά, λόγω απαγορεύσεων όσων αφορά την απόσταση από κατοικημένες περιοχές (Κασώτου, 2015).

Διάγραμμα 3.9: Οικόπεδα εξόρυξης υδρογονανθράκων

Πηγή: Νικολάου, 2015

Διάγραμμα 3.10: Λιμάνια και τερματικοί σταθμοί υγροποίησης φυσικού αερίου

Πηγή: <http://www.mcit.gov.cy/mcit/mcit.nsf/>

3.7.4. Χρηματοπιστωτικός τομέας

Ο τομέας των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών στο νησί είχε αλματώδη ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια. Η ευνοϊκή νομοθεσία και το φορολογικό καθεστώς προσείλκυσαν Διεθνείς Τραπεζικές Μονάδες (IBUs), ασφαλιστικές και άλλες εταιρείες που προσφέρουν

υπηρεσίες χρηματοπιστωτικής διαμεσολάβησης από την Μέση Ανατολή, την Ευρώπη και την Ασία.

Γενικότερα, στις ρυθμίσεις και τις πρακτικές εμπορικής τραπεζικής χρησιμοποιείται το βρετανικό μοντέλο και όλες οι τράπεζες έχουν την δυνατότητα να χρησιμοποιούν δίκτυα σε όλο τον κόσμο και να εκτελούν παραδοσιακές και εξειδικευμένες χρηματοοικονομικές συναλλαγές. Οι τραπεζικές μονάδες προσφέρουν υπηρεσίες που περιλαμβάνουν διαχείριση περιουσιακών στοιχείων, ιδιωτική τραπεζική, διεθνή, εταιρική και επενδυτική τραπεζική, λιανική τραπεζική, κοινοπρακτικά δάνεια και υπηρεσίες θεματοφυλακής. Οι ανάγκες των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων που εντατικοποιήθηκαν, οδήγησαν σε ταχεία εξέλιξη του τομέα για τη βελτίωση της διαχείρισης κινδύνων και την απόκτηση εκπαιδευμένου προσωπικού.

Το απλοποιημένο, αποτελεσματικό και διαφανές φορολογικό σύστημα και οι ειδικές εξαιρέσεις και τα κίνητρα για επενδύσεις που προσφέρει σε συνδυασμό με την γεωστρατηγική θέση που προσφέρει ο τόπος αποτελούν τα σημαντικότερα συγκριτικά πλεονεκτήματα σε αυτό τον τομέα και τον λόγο που πολλές επιχειρήσεις επιλέγουν να χωροθετηθούν σε αυτό (Invest Cyprus, 2017).

3.8. Πολυπολιτισμικότητα μέσα από τις παραδόσεις

3.8.1. Πολιτιστικές εκδηλώσεις

Οι σπουδαιότερες Πολιτιστικές Εκδηλώσεις που πραγματοποιούνται στην πόλη είναι:

- Γιορτή Κρασιού
- Καρναβάλι
- Κατακλυσμός (Αγίου Πνεύματος)
- Ανθεστήρια
- Μεγάλα Μπαλέτα
- Μουσικές Βραδιές με Πανσέληνο

Γιορτή του Κρασιού: Ένα χρόνο μετά την ανεξαρτησία του νησιού το 1960, δημιουργήθηκε ο θεσμός της Γιορτής του Κρασιού στην πόλη με την μεγαλύτερη παραγωγή κρασιού, την Λεμεσό. Σύμφωνα με στοιχεία που παραθέτει ο Δήμος Λεμεσού

(2014), λόγω των πολιτικών αναταραχών ανάμεσα στην ελληνοκυπριακή και την τουρκοκυπριακή κοινότητα το φεστιβάλ δεν πραγματοποιήθηκε τα έτη 1964, 1974, 1975, 1976 και 1977. Το 1978 όταν ξεκίνησε και πάλι να πραγματοποιείται η γιορτή, την διοργάνωση είχε αναλάβει πλέον ο Δήμος Λεμεσού παίρνοντας την ευθύνη από το τότε Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Λεμεσού.

Σήμερα η γιορτή του Κρασιού αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της παράδοσης την πόλης και προσελκύει άτομα κάθε εθνικότητας και θρησκευτικής προέλευσης τόσο από το νησί όσο και από το εξωτερικό. Πραγματοποιείται στο Δημοτικό Κήπο, εκεί όπου ξεκίνησε εξαρχής ο θεσμός το 1961, και προβάλλει τις μοναδικές ποικιλίες κρασιού που παράγονται στο νησί. Ωστόσο θεωρείται ότι η ιδέα της γιορτής του κρασιού αποτελεί την αναβίωση των λατρευτικών εκδηλώσεων προς τιμή του θεού Διόνυσου, θεού του αμπελιού και του κρασιού (Δήμος Λεμεσού, 2016).

Το Καρναβάλι: Στην Κύπρο οι Απόκριες γιορτάζονται ήδη από τον Μεσαίωνα, κατά την φραγκική και βενετική περίοδο. Στις αρχές της βρετανικής κατοχής όμως, κατά τα τέλη του 19^{ου} αιώνα το φεστιβάλ των Αποκριών συγκεντρώνει μεγάλη προσοχή και παρουσιάζει έντονη ανάπτυξη στη Λεμεσό. Αρχικά, οι εκδηλώσεις περιλάμβαναν παραδοσιακή διασκέδαση με φαγοπότι, κυπριακούς χορούς και τραγούδια και πρόχειρες αυτοσχέδιες μεταμφιέσεις (κυρίως λόγω της φτώχειας). Κοινό χαρακτηριστικό των συμμετεχόντων ο αυθορμητισμός και η λαϊκή διάθεση για γλέντι, ασχέτως θρησκευτικών πεποιθήσεων. Σταδιακά και με τον εκσυγχρονισμό των πρακτικών και τον σύγχρονο χαρακτήρα των καρναβαλιστών πολλά παραδοσιακά έθιμα της κυπριακής Αποκριάς εκτοπίστηκαν με αποτέλεσμα σήμερα να επικρατεί μια μίξη κυπριακού παραδοσιακού και σύγχρονου καρναβαλιού (UNESCO, 2017).

Η γιορτή του Κατακλυσμού: Ο Κατακλυσμός εορτάζεται την ημέρα που εορτάζεται το Άγιο Πνεύμα και προέκυψε από την ιστορία της Κιβωτού του Νώε μέσα από την Παλαιά Διαθήκη, ενώ παράλληλα συσχετίζεται και με τον μύθο του Δευκαλίωνα και τους αρχαίους εορτασμούς προς τιμήν της Αφροδίτης και του Άδωνη (Λέμεσος, 2017).

Βωμοί των δύο θεών υπήρχαν στην Πάφο και την Αμαθούντα όπου γίνονταν και οι εορτασμοί προς τιμήν τους. Οι γιορτές περιλάμβαναν τα λουτρά καθαρμού και αθλητικούς

αγώνες, τραγούδια και χορούς και εκ τότε προσέλκυαν κόσμο από τις γύρω περιοχές. Μέχρι και σήμερα εμφανίζονται πολλά κοινά χαρακτηριστικά των σύγχρονων εορτασμών με τα τότε ειδωλολατρικά έθιμα. «*Ο καθαρμός διά του ζώντος ύδατος σήμερα, το φως του Αγίου Πνεύματος που κατακλύζει την ψυχή του ανθρώπου*» (Κολώτας, 2010).

Τα Ανθεστήρια: Η προέλευση των εορτασμών είναι Ιωνική και γίνονταν προς τιμή του Θεού Διόνυσου, προστάτη του θεάτρου, στην Αθήνα, στο τέλος Φεβρουαρίου, αρχές Μαρτίου δηλαδή κατά τον Ανθεστηρίωνα μήνα. Οι τελετές διαρκούσαν 3 ημέρες και περιλάμβαναν συμπόσιο, διαγωνισμό οινοποσίας, προσφορά λουλουδιών στο θεό Διόνυσο και μια συμβολική τελετή γάμου ανάμεσα στο Θεό και την σύζυγο του εκάστοτε βασιλέα με σκοπό η Γη να είναι εύφορη την επόμενη χρονιά και να προσφέρει πλούσιους καρπούς στους κατοίκους. Όσον αφορά την ονομασία της τελετής η μια εκδοχή είναι ότι προέρχεται από το «άνθος», καθώς ήταν η γιορτή των λουλουδιών, ενώ η άλλη εκδοχή ότι προέρχεται από το ρήμα «αναθέσασθαι» που σημαίνει εξορκίζω καθώς η τελευταία μέρα των εορτασμών αφιερωνόταν στις ψυχές των νεκρών και τον εξορκισμό των κακών πνευμάτων (Δήμος Γερμασόγειας, 2014). Σήμερα στη Λεμεσό τα ανθεστήρια γίνονται το Μάιο και περιλαμβάνει παρέλαση και εκθέσεις φυτών και λουλουδιών ενώ στηρίζεται στο αρχαιοελληνικό έθιμο του εορτασμού της αναγέννησης του ανθρώπου και της φύσης (Δήμος Λεμεσού, 2017).

Μεγάλα Μπαλέτα: Τα Μεγάλα Μπαλέτα θεσμοθετήθηκαν το 2000 και έκτοτε διεξάγονται κάθε καλοκαίρι στο Δημοτικό Κηποθέατρο. Περιλαμβάνουν παραστάσεις κλασσικού και σύγχρονου χορού από μεγάλες διεθνείς και κυπριακές καλλιτεχνικές ομάδες (Αναξαγόρου, 2006).

Μουσικές Βραδιές με Πανσέληνο: Ο Δήμος Λεμεσού οργανώνει σε διάφορα σημεία του παραλιακού πολυλειτουργικού πάρκου τις «Μουσικές Βραδιές με Πανσέληνο». Πρόκειται για μουσικές βραδιές που πραγματοποιούνται υπό το σεληνόφως κάθε καλοκαιρινή πανσέληνο.

3.8.2. Κατάλοιπα σαν μάρτυρες

Η πόλη της Λεμεσού με την πάροδο των χρόνων δέχτηκε πολλές καταστροφές τόσο από φυσικά φαινόμενα όσο και από τις κατά καιρούς επιδρομές. Κυρίως κατά τον Μεσαίωνα η

πόλη καταστράφηκε επανειλημμένα με αποτέλεσμα πολλά από τα κτίσματα και τα χαρακτηριστικά της, τα οποία αναφέρονται από ιστορικούς, να μην υπάρχουν πλέον και να μην είναι δυνατό να εντοπιστεί η ακριβής θέση τους. Ωστόσο, έχουν καταγραφεί τέσσερις σημαντικές ιστορικές περιόδους από τις οποίες υπάρχουν κατάλοιπα που αποτελούν τοπόσημα για την πόλη. Κατά χρονική σειρά αυτές είναι (Δήμος Λεμεσού, 2017):

1. Βυζαντινή περίοδος, 330 – 1191 μΧ, από την οποία υπάρχουν μόνο υπόγεια ερείπια του καθεδρικού ναού της Αγίας Αικατερίνης κάτω από το Τζαμί Κεπίρ.
2. Λουζινιανή – Ενετική περίοδος, 1192 – 1571 μΧ, που περιλαμβάνει το μεσαιωνικό κάστρο – οχυρό της πόλης, κάποια λιγιστά απομεινάρια του τείχους που πλέον είναι ενσωματωμένα σε νεότερα κτίρια και κάποια τμήματα του καθεδρικού ναού των Λατίνων ο οποίος βρίσκεται κάτω από το Τζαμί Κεπίρ.
3. Οθωμανική περίοδος, 1571 – 1878 μΧ, που χαρακτηρίζεται από τα κιόσκια στην οδό Αγκύρας, τα χαμάμ και τα Οθωμανικά νεκροταφεία
4. Βρετανική αποικιοκρατική περίοδος, 1878 – 1960 μΧ, που εντοπίζεται από τα κυβερνητικά κτίρια, τις δυο στεγασμένες δημοτικές αγορές και τα νέο-αναγεννησιακά Μεσογειακού τύπου αστικά σπίτια

Οι περιόδους αυτοί φαίνεται να είχαν σημαντική επίδραση στον κεντρικό αστικό πυρήνα στον οποίο εντοπίζεται έντονα η μίξη των στοιχείων των διαφορετικών περιόδων. Παράλληλα οι έντονες οικιστικές πιέσεις και η ανταλλαγή πληθυσμών μετά την τουρκική εισβολή προκάλεσε σημαντικά προβλήματα και αλλοιώσεις στην αρχιτεκτονική και τον πολεοδομικό ιστό.

Ελάχιστα είναι τα κείμενα και οι αναφορές στην πόλη της Λεμεσού κατά την αρχαιότητα, με αποτέλεσμα να υπάρχει δυσκολία στην απεικόνιση του τότε αστικού τοπίου. Τα περισσότερα γραπτά κείμενα που έχουν εντοπιστεί αναφέρονται στην περιοχή γύρω από το κάστρο της πόλης και χρονολογούνται στις περιόδους των Λουζινιανών και των Βενετών. Στην ανατολική όχθη του ποταμού Γαβρίλη, βρέθηκαν νομίσματα Λουζινιανών και ερείπια που χρονολογούνται στον 13^ο αιώνα καθώς και ένα θολωτό πηγάδι γεμάτο από μεσαιωνική κεραμική και άλλα σύγχρονα αντικείμενα. Κάτω από το Τζαμί Κεμπίρ ανακαλύφθηκε το 1906 μια εκκλησία, ενώ λίγο παραπέρα εντοπίστηκαν μεσαιωνικά κεραμικά, μεταλλικά αντικείμενα και τάφοι. Ακόμα, μέχρι και σήμερα διατηρείται μέρος

του μεσαιωνικού τείχους που περιλαμβάνει βρόχους βέλους και ίχνη θολωτών κατασκευών στη οδό Δημητρίου Μητροπούλου. Παράλληλα το ιστορικό κέντρο της πόλης βρίσκεται κτισμένο πάνω σε μεσαιωνικούς τάφους ενώ το 1958 βρέθηκαν υπόγεια υπολείμματα μιας μεσαιωνικής εκκλησίας μαζί με κεραμικά, γυαλί και άλλα αντικείμενα.

Το κάστρο της Λεμεσού: Από τις πρώτες μελέτες (1936) που έγιναν στη περιοχή του κάστρου της πόλης φάνηκε ότι η κατασκευή του αρχικά δεν είχε στρατιωτικό αμυντικό χαρακτήρα. Οι μαρμάρινες στήλες και το μωσαϊκό δάπεδο έφεραν στο προσκήνιο την ύπαρξη μίας μικρής παλαιοχριστιανικής βασιλικής που βρισκόταν αρκετά κάτω από το σημερινό επίπεδο του δρόμου (3-4 μετρά) κατά τον 4^ο αιώνα μ.Χ.. Ωστόσο στις αρχές της δεκαετίας του 1950 φάνηκε ότι το κάστρο της Γοτθικής και Αναγεννησιακής Κύπρου που βρισκόταν τότε στο διεθνές προσκήνιο, είχε προκύψει από ένα άλλο παρεκκλήσιο του 13^{ου} αιώνα. Το παρεκκλήσι αυτό αποτελεί το παλαιότερο σωζόμενο παράδειγμα ενός τύπου κτιρίου που χρησιμοποιείτο στο νησί για τις λατινικές εκκλησίες και ξωκλήσια από τις αρχές του 14^{ου} αιώνα. Παρά τις επιρροές της συρο-παλαιστινιακής ρωμαϊκής παράδοσης που φαίνονται στο ξωκλήσι, τα ξεχωριστά στοιχεία του σχεδιασμού του αποτελούν χαρακτηριστικά της κυπριακής γοτθικής περιόδου στις αρχές του 13^{ου} αιώνα.

Από τον 14^ο αιώνα και έπειτα, το κάστρο απέκτησε αμυντικό χαρακτήρα και φαίνεται να χρησιμοποιείτο από τους εκάστοτε χρήστες του για την προστασία της πόλης και την αντίσταση στις συχνές επιδρομές που δεχόταν. Το κάστρο φαίνεται να γίνεται πολύ ισχυρό κατά την περίοδο των Λουιζινιανών και των Βενετών αλλά την ίδια περίοδο φαίνεται να δέχεται πολλές καταστροφές και υποβαθμίστηκε όταν το λιμάνι της πόλης παράκμασε. Κατά την τουρκοκρατία, στο κάστρο σημειώνονται μεγάλες τροποποιήσεις καθώς χρησιμοποιήθηκε ως φυλακή. Αυτό συνεχίστηκε μέχρι το 1940, όταν πέρασε στην ιδιοκτησία του Τμήματος Αρχαιοτήτων και χρησιμοποιήθηκε ως Επαρχιακό Αρχαιολογικό Μουσείο. Ωστόσο, πολύ λίγα είναι γνωστά για τα έργα και τις τροποποιήσεις που πραγματοποιήθηκαν στο κάστρο πριν το 1940, παρόλο που είναι φανερό, ότι αποτελείται από μία πολυεπίπεδη και δυσπρόσιτη διαστρωμάτωση. Από το 1964 έως το 1887 το κάστρο βρισκόταν υπό την διαχείριση της Εθνικής Φρουράς λόγω των διακοινοτικών ταραχών και από το 1887 έως σήμερα αποτελεί το Μεσαιωνικό Μουσείο Κύπρου (Τμήμα Αρχαιοτήτων, 2017).

Ο Λατινικός Καθεδρικός: Στην υποβαθμισμένη πόλη της Λεμεσού του 15^{ου} και του 16^{ου} αιώνα το μόνο οικοδόμημα το οποίο φαίνεται να ανέφεραν σταθερά οι Ευρωπαίοι ταξιδιώτες ήταν ο λατινικός καθεδρικός ναός. Ανέφεραν πως, όπως όλα τα άλλα στην πόλη εκείνη την εποχή, ο Καθεδρικός ήταν υπό κατάρρευση με αποτέλεσμα να μην ελκύει πλέον το ενδιαφέρον, το οποίο είχε στραφεί στους Καθεδρικούς της μεσαιωνικής Λευκωσίας και της Αμμοχώστου. Από τις ενδείξεις φαίνεται ότι ο Καθεδρικός βρισκόταν είτε κάτω από την σημερινή εκκλησία Αγίας Νάπας είτε κάτω από το Τζαμί Κεμπίρ, παρόλο που καμία τοποθεσία δεν είναι επιβεβαιωμένη. Παράλληλα υπάρχουν αναφορές για μια άλλη ενοριακή εκκλησία Λατίνων στη Λεμεσό το 1367, αυτή του Αγίου Γεωργίου που σε κάποιες πηγές ταυτίζεται με την Καθεδρικό ναό του 1240. Το παρεκκλήσι αυτό φαίνεται να βρισκόταν υπό βενετική ιδιοκτησία από τη δεκαετία του 1190. Σε κάποιες άλλες περιπτώσεις, το δεύτερο αυτό παρεκκλήσι ταυτίζεται με το παρεκκλήσι του Αγίου Γεωργίου στο κάστρο της πόλης, όπου ο Ριχάρδος παντρεύτηκε τη Βερεγγάρια το 1191. Οι λατινικές ενορίες εμφανίστηκαν στην περιοχή κυρίως στο δεύτερο μισό του δέκατου τρίτου αιώνα, όταν ο χριστιανισμός εκδιώχθηκε από την ηπειρωτική Ισλανδία. Ωστόσο, από τον 15^ο και 16^ο αιώνα και έπειτα, δεν υπάρχουν αναφορές στο ξωκλήσι του Αγίου Γεωργίου. Το γεγονός αυτό ταυτίζεται με την μεγάλη μείωση του λατινικού πληθυσμού στη Λεμεσό (Olympios, 2015).

Τζαμί Τζετίτ (τέμενος της Παρασκευής): Το τζαμί βρίσκεται επί της οδού Αγκύρας και πήρε την σημερινή του μορφή το 1909 μετά την καταστροφή του προγενέστερου κτηρίου που καταστράφηκε από τις μεγάλες πλημμύρες του 1894. Το πρώτο τζαμί στη θέση αυτή κτίστηκε το 1825. Φαίνεται ότι η ανέγερση του αποτελούσε δωρεά Τούρκου ευγενή, που πολέμησε στις αρχές του 19^{ου} αιώνα στην μάχη μεταξύ της Οθωμανικής αυτοκρατορίας και του Μεγάλου Ναπολέοντα. Αποτελείται από ένα μόνο δωμάτιο και μια καλυμμένη βεράντα που είναι βαμμένη σε «Ένετικό» κόκκινο χρώμα ενώ στην αυλή του υπάρχει νεκροταφείο που περιλαμβάνει τούρκους ευγενείς, ανάμεσα τους και ο ευεργέτης του κτηρίου (Δήμος Λεμεσού, 2017).

Το Τζαμί Κεπίρ (το μεγάλο τζαμί): Το Τζαμί Κεπίρ αποτελεί το μεγαλύτερο τζαμί της πόλης και το σημαντικότερο Οθωμανικό θρησκευτικό κτίριο της πόλης. Η μετάφραση του ονόματος του είναι «Το μεγάλο τζαμί». Είναι κατασκευασμένο από πελεκητή πέτρα και

περιλαμβάνει δύο τμήματα. Στο νοτιοδυτικό και προγενέστερο τμήμα εντοπίστηκαν τρία στρώματα ερειπίων. Ξεκινώντας από τα κάτω προς τα πάνω αρχικά υπήρχε μια βυζαντινή εκκλησία, ο καθεδρικός της Αγίας Αικατερίνης, πάνω στην οποία κτίστηκε μια Μεσαιωνική (Λουζινιανή) εκκλησία, ο καθεδρικός των Λατίνων, πάνω στον οποίο τέλος κτίστηκε το σημερινό τζαμί. Το βόρειο τμήμα του κτηρίου αποτελεί προσθήκη του 1829, ενώ το νότιο δέχτηκε τροποποιήσεις κατά την Βρετανία περίοδο, το 1930, με πέτρα πελεκητή διαστρωμένη με σειρές από κόκκινα τούβλα σε Ισπανό-αραβικό ρυθμό. Δίπλα από το τζαμί, υπάρχει το Οθωμανικό νεκροταφείο που περιέχει σκαλισμένες ταφόπετρες με ποιήματα γραμμένα σε οθωμανική και περσική γραφή, σημαντικών Τούρκων και Αράβων που υπηρετήσαν την οθωμανική αυτοκρατορία (Δήμος Λεμεσού, 2017)

Καθεδρικός Αγίας Νάπας: Ο Ναός κατασκευάστηκε στα τέλη του 19^{ου} αιώνα στην θέση προγενέστερου ναού 18^{ου} αιώνα σε μια περιοχή που βρίσκεται στο επίκεντρο της συνύπαρξης τόσο παλαιών όσο και σύγχρονων στοιχείων. Αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα σταυροειδούς ναού με τρούλο σε γοτθικό ρυθμό με στοιχεία παραδοσιακής βυζαντινής αρχιτεκτονικής ενώ αγιογραφήθηκε από τους ζωγράφους Μ. Κουφό και Ο. Γιαβόπουλλο.

Εικόνα 3.10: Καθεδρικός Αγίας Νάπας

Πηγή: <http://cyprustimes.com/2016/08/23/afieroma-peridiavasi-se-ktiria-simia-anaforas-tis-lemesou-pics/>

Νέο-αναγεννησιακός ρυθμός και αποικιοκρατικά αστικά κτίρια:

Το κλασικό αναγεννησιακό στυλ, με τις κολόνες και τα αετώματα κτιρίων, χρησιμοποιήθηκε έντονα από τους Βρετανούς στην Κύπρο που είχαν ως σκοπό να προωθήσουν τα «κοινά» στοιχεία των πολιτισμών για να επιβάλλουν έμμεσα την βρετανική ταυτότητα στους ελληνοκυπρίους. Επηρεασμένοι από την αρχαία ελληνική και ρωμαϊκή αρχιτεκτονική με νεοκλασικές επιρροές οι Βρετανοί ακολούθησαν αυτό το ρυθμό στην κατασκευή κυρίως κυβερνητικών κτηρίων στο νησί.

Ο νέος ρυθμός περιλάμβανε κτήρια με συμμετρική οργάνωση στις όψεις και χωρισμένα σε τρία τμήματα με το κεντρικό να περιλαμβάνει την εξώπορτα και να αποτελεί τον κύριο χώρο της κατασκευής. Πάνω από την εξώπορτα συνηθιζόταν η κατασκευή σιδερένιου μπαλκονιού (το οποίο θεωρείτο καινοτομία για τα δεδομένα της εποχής) με διακοσμητικά μπρακέτα ενώ στα παράθυρα γινόταν χρήση αετωμάτων. Παρόλα αυτά, υπήρχαν και κάποια στοιχεία της τοπικής παραδοσιακής αρχιτεκτονικής που διατηρήθηκαν, όπως τα υλικά κατασκευής που ήταν ο ασβεστόλιθος, η άσπρη πέτρα, το πλινθάρι, ο άργιλος και το άχυρο τα οποία συμπλήρωναν το σκυρόδεμα και το μάρμαρο ή το ξύλο που χρησιμοποιούνταν στα πατώματα. Τα χαρακτηριστικά του νέου ρυθμού συμπλήρωνε ο γοτθικός ρυθμός με χρήση τρυφυλλόσχημων παράθυρων στα σπίτια και τους ναούς και οξυκόρυφων τόξων και καμάρων, τα οποία χρησιμοποιούνταν στις στοές και τα μπαλκόνια (Νικολάου, 2014).

Στα κτήρια της εποχής φαίνεται η υιοθέτηση πολλών διαφορετικών ρυθμών από τον κάθε κατακτητή που άφησε το στίγμα του στον τόπο. Η παραδοσιακή κυπριακή αρχιτεκτονική ουσιαστικά μιμήθηκε και μετέτρεψε τα διαφορά στυλ και τα ενσωμάτωσε στα κτήρια με ένα ιδιαίτερο τρόπο. Τέτοια κτήρια κατασκευάστηκαν μαζικά την περίοδο 1920 με 1950, με αποτέλεσμα ο ρυθμός να χρησιμοποιηθεί και σε κατοικίες εύπορων οικογενειών. Τέτοια κτήρια ήταν (Κουρούση, 2016):

Δημαρχείο: Η κατασκευή του Δημαρχείου της πόλης ολοκληρώθηκε κατά την περίοδο του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου με σχέδια από τον Γερμανό αρχιτέκτονα Βενιαμίν Γκύνσμπουργκ.

Εικόνα 3.11: Δημαρχείο

Πηγή: <http://www.matissehalls.com/gallery-surroundings>

Διοικητήριο: Το σημερινό Διοικητήριο της πόλης είχε κατασκευαστεί το 1923 με σχέδια του μηχανικού Ιωσήφ Καφιέρο και λειτούργησε ως το νοσοκομείο της Λεμεσού. Ακολουθεί αναγεννησιακό ρυθμό και δέχτηκε πολλά θετικά σχόλια από τον τύπο της περιόδου.

Εικόνα 3.12: Διοικητήριο

Πηγή: <http://old.lemesos-blog.com/>

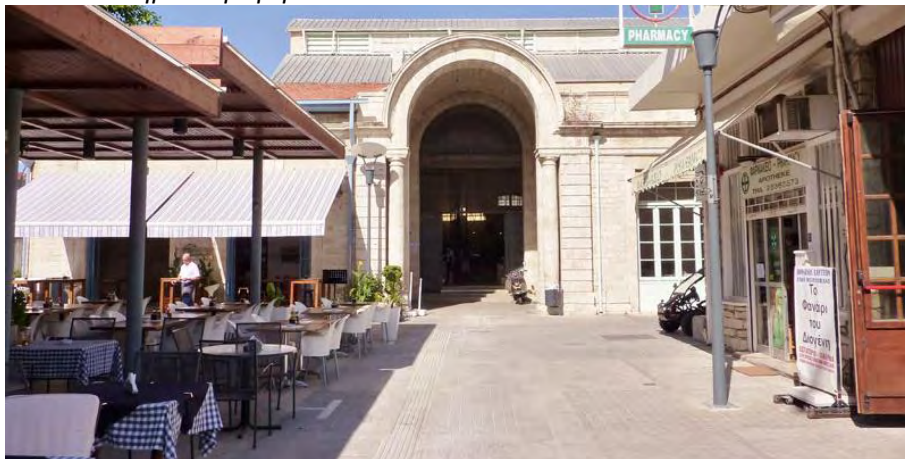
Δημοτική Βιβλιοθήκη: Η Δημοτική Βιβλιοθήκη Λεμεσού στεγάζεται σε ένα από τα πιο εντυπωσιακά (αλλά καλοδιατηρημένα) κτήρια της πόλης, το Μέγαρο Πηλαβάκη, το οποίο κατασκευάστηκε το 1919 με σχέδια που εμπνεύστηκαν από το στυλ του Ναπολέοντα Γ'.

Εικόνα 3.13: Δημοτική Βιβλιοθήκη

Παλαιά Δημοτική Αγορά: Η Δημοτική Αγορά της πόλης κατασκευάστηκε το 1917 όταν η πόλη βρισκόταν σε αναπτυξιακή τροχιά. Αποτελούσε μαζί με άλλα μαγαζιά το κέντρο των εμπορικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων της περιόδου και διατήρησε την χρήση της μέχρι και την δεκαετία του 1970. Αφού δέχτηκε σημαντικές αρχιτεκτονικές παρεμβάσεις χρησιμοποιείται σήμερα για πολιτιστικούς και ψυχαγωγικούς σκοπούς.

Εικόνα 3.14: Παλαιά Δημοτική Αγορά

Πηγή: <http://www.matissehalls.com/gallery-surroundings>

Παρθεναγωγείο Λεμεσού: Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα ξεκίνησε να κατασκευάζεται το Παρθεναγωγείο της πόλης από τις δωρεές των ευεργετών κατοίκων της. Τα εγκαίνια του έγιναν στις 8 Ιανουαρίου του 1912 και δύο χρόνια μετά λειτούργησε και το νηπιαγωγείο στη νότια πλευρά του. Σήμερα σε αυτό στεγάζεται το τμήμα Κοινών Χώρων Διδασκαλίας «Ανδρέας Θεμιστοκλέους» του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου και για την εξυπηρέτηση της παρούσας χρήσης του δέχτηκε αρκετές τροποποιήσεις.

Εικόνα 3.15: Παρθεναγωγείο Λεμεσού

Παλιό Δικαστικό Μέγαρο: Το Δικαστικό Μέγαρο επί Αγγλοκρατίας κτίστηκε το 1911 με αρχιτέκτονα τον Άγγλο W. Williams ο οποίος εμπνεύστηκε από τον αποικιακό ρυθμό. Αρχικά το κτήριο, λόγω της «διαφορετικής» και «ξένης» αρχιτεκτονικής του σχολιάστηκε αρνητικά από τον τύπο. Η σημερινή μορφή του κτηρίου έχει προκύψει από επεμβάσεις αναπαλαίωσης, ενώ σε αυτό βρίσκεται η βιβλιοθήκη «Βασιλής Μιχαλίδης» του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου.

Εικόνα 3.16: Παλιό Δικαστικό Μέγαρο

Πρώην Ταχυδρομείο: Το πρώην Δημαρχείο της πόλης στεγαζόταν στην διάφορη κατοικία Γ.Θ. Ρωσσίδη που κατασκευάστηκε επί Αγγλοκρατίας, στο τέλος του 19^{ου} αιώνα. Το κτήριο που ακολουθεί το νεοαναγεννησιακό ρυθμό αγοράστηκε από του Βρετανούς το

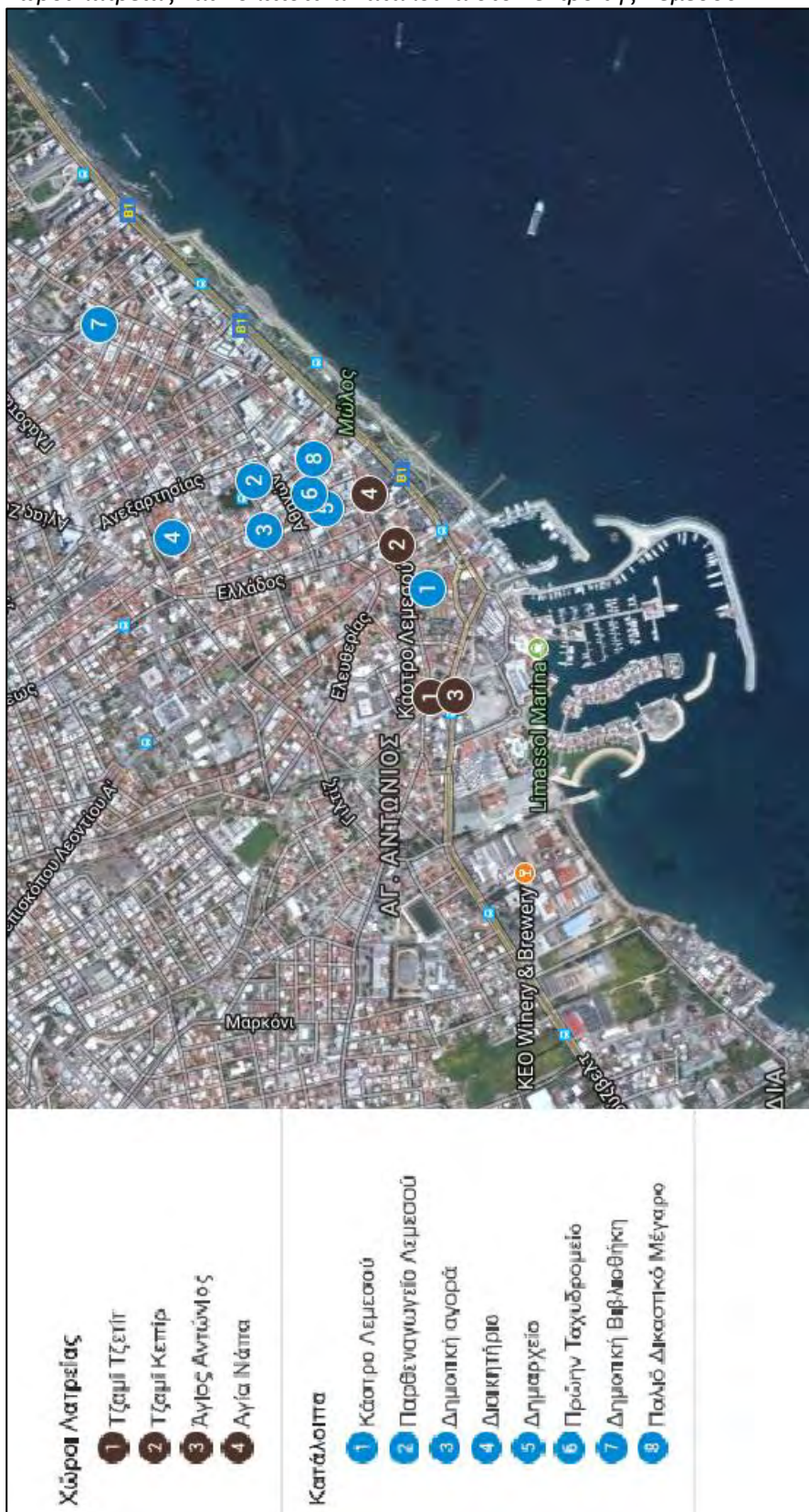
1911 με σκοπό να στεγάσει το διοικητήριο της πόλης. Αργότερα στέγασε το ταχυδρομείο ενώ πλέον στεγάζει τις πρυτανικές αρχές του ΤΕΠΑΚ.

Εικόνα 3.17: Πρώην Ταχυδρομείο

Πηγή: <http://www.matissehalls.com/gallery-surroundings>

Χάρτης 3.3: Χώροι λατρείας και πολιτιστικά κατάλοιπα στο Κέντρο της Λεμεσού

Πηγή: Ίδια επεξεργασία

3.9. Η ταυτότητα της πόλης σήμερα

Η Λεμεσός από την δημιουργία της μέχρι και σήμερα αντιμετώπισε πολλά προβλήματα ταυτότητας. Ως κόμβος διέλευσης πολιτισμών και γεωπολιτικού ενδιαφέροντος δεν κατάφερε ποτέ, ως πόλη, να προσδιορίσει μια ενιαία ταυτότητα. Η στρατηγική της θέση στην Ανατολική Μεσόγειο, οι διαπολιτισμικές συγκρούσεις και τα πολιτικά προβλήματα οδήγησαν τον τόπο σε μια ταυτότητα «υπό διεκδίκηση». Το έντονο στοιχείο της πολυπολιτισμικότητας και η μίξη των αρχιτεκτονικών τάσεων δημιουργούν μια πόλη πρότυπο, που καταφέρνει να συνδυάζει και να αναδεικνύει την διαφορετικότητα.

Το 2014 η Λεμεσός βρισκόταν ανάμεσα στους δέκα αναδυόμενους προορισμούς του TripAdvisor και συγκεκριμένα κατείχε την 3η θέση. Τα σχόλια και οι βαθμολογίες των επισκεπτών της πόλης κατάφεραν να την αναδείξουν ως ένα ιδανικό προορισμό για διακοπές και ξεκούραση με την διαμονή, την γαστρονομία και τις δραστηριότητες της να κερδίζουν τις εντυπώσεις.

Η πόλη σήμερα ουσιαστικά, δεν έχει κάποια συγκεκριμένη ταυτότητα ούτε ακολουθεί κάποια στρατηγική για την δημιουργία αυτής. Αποτελεί σημαντικό τουριστικό προορισμό με πολλά τουριστικά καταλύματα και εποχικές κατοικίες, προορισμό προσέλκυσης επιχειρήσεων και χρηματοπιστωτικών εταιριών αλλά και σημαντικό εμπορικό και ναυτιλιακό κέντρο. Κάθε χρόνο με διάφορες προωθητικές ενέργειες γίνεται προσπάθεια για ανάδειξη της πόλης ως ιδανικού προορισμού για κάθε δραστηριότητα. Ωστόσο αυτό έχει δημιουργήσει μια χαώδη κατάσταση στην εικόνα της πόλης και πολλές ταυτότητες που περιπλέκονται μεταξύ τους.

Στις προσπάθειες προώθησης που γίνονται οι διάφοροι πολιτισμοί δραστηριοποιούνται μεμονωμένα και τα ιστορικά κατάλοιπα προωθούνται ως τουριστικά προϊόντα ενώ όλες οι μορφές δραστηριότητας συνδυάζονται με τον παράγοντα «ήλιος – θάλασσα» για αύξηση της ελκυστικότητας. Η ταυτότητα που έχει παραχθεί, λόγω σημαντικής συνεισφοράς στο ΑΕΠ, είναι η τουριστική – εμπορική, μια ταυτότητα που δεν είναι επιθυμητή από τους κατοίκους και αλλοιώνει την πολιτιστική κληρονομία και κουλτούρα του τόπου. Αυτό προφανώς, έχει αναπαραχθεί και στον πολεοδομικό ιστό. Η πόλη χωρίζεται σε περιοχές αμιγούς κατοικίας, σε βιομηχανικές και επιχειρηματικές ζώνες, στο ιστορικό κέντρο που

αντιμετωπίζει σημαντικά στοιχεία υποβάθμισης, στο ανατολικό παραλιακό μέτωπο με πολυτελή ξενοδοχεία και κτίρια γραφείων και στο δυτικό υποβαθμισμένο μέτωπο που περιλαμβάνει το λιμάνι και τις βάσεις των Άγγλων.

Εικόνα 3.9.1: Ιστορικό κέντρο πόλης

Πηγή: <http://el.chooseyourcyprus.com/limassol-top-15.html>

Στόχος του κράτους και των φορέων, οι οποίοι εν μέρει έχουν αναλάβει την προώθηση της πόλης, είναι αποκλειστικά η αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος με αύξηση των καταλυμάτων, των υπηρεσιών και του τουρισμού. Αυτό φαίνεται και από το γεγονός ότι το TripAdvisor χαρακτηρίζει την Λεμεσό ως ιδανικό προορισμό για «διακοπές με ήλιο και αμμονδιές» και, δευτερευόντως, για όσους ενδιαφέρονται να «εμβαθύνουν στον πολιτισμό του νησιού».

Η Λεμεσός αποτελεί συχνό ταξιδιωτικό προορισμό κυρίως για τους Βρετανούς και τους Ρώσους αλλά προσελκύει και μεγάλο αριθμό τουριστών και από Ισραήλ, Λίβανο και Αραβικά Εμιράτα. Η πόλη επιλέγεται κυρίως γιατί προσφέρει πολλές γαστρονομικές επιλογές, νυχτερινή διασκέδαση, θαλάσσια αθλήματα και άλλες δραστηριότητες ενώ λίγοι είναι αυτοί που προσελκύνονται από τον πλούσιο πολιτισμό της. Αυτό οφείλεται, κατά κύριο λόγο, στον τρόπο που προωθείται η πόλη, με αποκλειστικό στόχο την προβολή και την επιδίωξη «να τραβήξει το ενδιαφέρον ξένων επιχειρηματιών για σκοπούς όπως την ανάπτυξη νέων *boutique hotels*». Ουσιαστικά η πόλη, αντιμετωπίζεται ως ένα προϊόν και η προώθηση της αποσκοπεί στην αύξηση αποκλειστικά του τουρισμού, των επενδύσεων και των εσόδων.

Σχήμα 3.9.1: Εμβληματικά έργα στη Λεμεσό

Πηγή: <http://archive.inbusinessnews.com/inbusiness/news/business/property/to-epixeirhmatiko-mproym-ths-lemesoy>

Η εικόνα της πόλης σήμερα δεν θυμίζει σε καμία περίπτωση την ιστορική της πορεία ή τον πολυπολιτισμικό χαρακτήρα της. Τα μεγάλα έργα που πραγματοποιούνται με σκοπό την προσέλκυση τουριστικού και επενδυτικού προϊόντος έχουν μεταλλάξει την πόλη. Ήδη από το 1974 όταν η πόλη μπήκε σε αναπτυξιακή τροχιά, μεγάλο κομμάτι του παραλιακού της μετώπου κρύφτηκε πίσω από τα υπερπολυτελή ξενοδοχεία που ανορθόδοξα κατασκευάστηκαν για να συμπληρώσουν το κενό στην τουριστική βιομηχανία που άφησε ο χαμός της Αμμοχώστου. Με τον τρόπο αυτό, χάθηκε σε μεγάλο βαθμό η ιστορική σχέση που είχε η πόλη με την θάλασσα και η αλληλεπίδραση των κατοίκων της με αυτή. Στα χρόνια που ακολούθησαν η επίχωση του παραλιακού μετώπου, η δημιουργία μόλου μπροστά από το ιστορικό κέντρο και αργότερα η δημιουργία του πολυλειτουργικού πάρκου αποτέλεσαν σημαντικές προσπάθειες αναπλήρωσης του κενού αυτού στην καθημερινότητα των κατοίκων.

Η ανάπλαση του Μόλου στο κέντρο της πόλης, η δημιουργία της Μαρίνας Λεμεσού για την αναβάθμιση της περιοχής και οι «Δίδυμοι Πύργοι» (συγκρότημα διαμερισμάτων) αποτέλεσαν τα πρώτα βήματα στην ανοδική πορεία της «σύγχρονης» οικονομίας της πόλης. Σχεδόν έχει ολοκληρωθεί το γραφειακό συγκρότημα «The Oval» που τους τελευταίους μήνες προκαλούσε εντυπώσεις στην παραλιακή οδό, ενώ μέσα στους επόμενους μήνες θα ολοκληρωθεί και το συγκρότημα «One», ένας ουρανοξύστης με

διαμερίσματα του ομίλου Pafilia. Το συγκρότημα Del Mar του οποίου έχουν ήδη ξεκινήσει τα έργα κατασκευής καταλαμβάνει 170 μέτρα παραθαλάσσιας πρόσοψης και θα αποτελείται από υπερπολυτελή διαμερίσματα. Στις δυτικές συνοικίες της πόλης σχεδιάζεται και το πρώτο πολυθεματικό καζίνο στην Ευρώπη, το οποίο αναμένεται να αναβαθμίσει στο μέγιστο την περιοχή. Το εμβληματικό αυτό έργο περιλαμβάνει επιπρόσθετα ξενοδοχειακό συγκρότημα και συνεδριακό κέντρο.

Εικόνα 3.9.2: Limassol Del Mar (D. Zavos Group/Leptos Group) και Casino Resort

Πηγή: , <https://politis.com.cy/article/afto-ine-to-kazino-tis-kiprou>

Εικόνα 3.9.3: Έπαυλη Λανίτη και μελλοντικοί 'Τρίδυμοι Πύργοι'

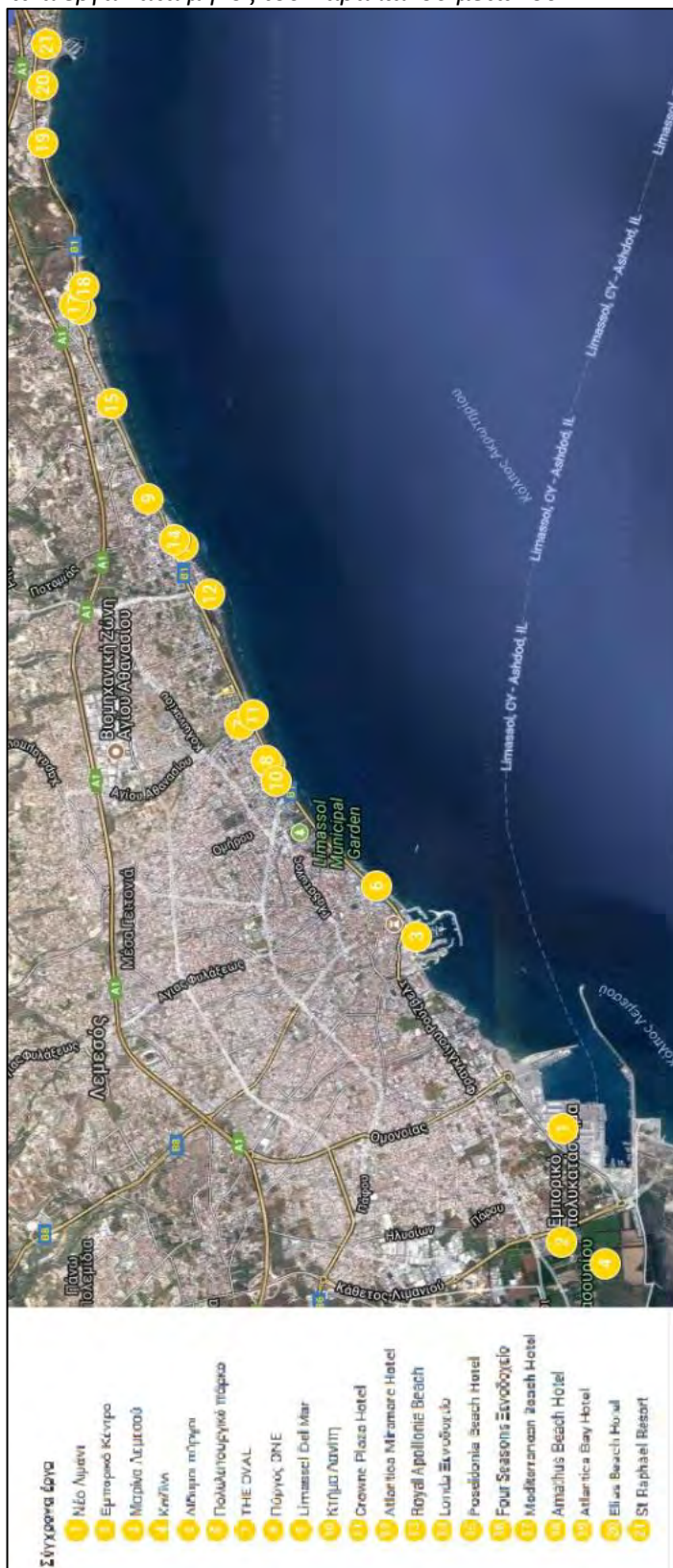
Πηγή: <http://www.foni-lemesos.com/news/lemesos/17577-epaulh-lanith-metatrepetai-se-3-poluorofa-ktiria.html> , <https://www.lemesos.me/proergasies-stin-epavli-laniti-gia-ta-tridyima/>

Η εικόνα που το κέντρο της πόλης είχε μέχρι και τον 20^ο αιώνα, φαίνεται να έχει αλλάξει εντελώς. Τα πλείστα διώροφα νεοκλασικά με τις καμάρες και της αυλές έχουν αντικατασταθεί με ουρανοξύστες που κοσμούν την παραλιακή οδό αλλά εμποδίζουν την

θέαση της θάλασσας από της υπόλοιπη πόλη. Επίκαιρο χαρακτηριστικό παράδειγμα, αποτελεί η έπαυλη Λανίτη που τους τελευταίους 2 αιώνες θεωρήθηκε στολίδι της παραλιακής οδού με την ιδιαίτερη τοπική αρχιτεκτονική και τον κήπο με τις ελιές σε οικόπεδο 59 στρεμμάτων. Ωστόσο, παρά τις αντιδράσεις του Δήμου οι ιδιοκτήτες ξεκίνησαν ήδη τις εργασίες για την αντικατάσταση του νεοαναγεννησιακού αυτού οικοδομήματος με τρεις ουρανοξύστες.

Παρόλα αυτά, είναι τέτοιου είδους η ανάπτυξη που οι κάτοικοι επιθυμούν για την πόλη τους; Η αυτή είναι η ανάπτυξη που επιθυμούν οι επενδυτές; Τα εμβληματικά έργα και οι μεγάλες επενδύσεις έχουν δημιουργήσει ένα φαύλο κύκλο στην οικονομία της πόλης. Η Λεμεσός θεωρείται η ακριβότερη πόλη στο νησί. Πλέον, η αγορά ή ενοικίαση σπιτιού ή ακόμα και η συντήρηση του έχει γίνει ασύμφορη για τους κατοίκους. Η κατασκευή σύγχρονων συγκροτημάτων γραφείων και διαμερισμάτων, δεν απευθύνεται στους κατοίκους αλλά σε ξένους ενδιαφερομένους, κατά κυριότητα Ρώσους οι οποίοι τα τελευταία χρόνια έχουν παρουσιάσει αυξημένο ενδιαφέρον αγοράς κατοικίας και επένδυσης στην πόλη. Οι σύγχρονες υποδομές, η βαριά βιομηχανία (λιμάνι) και το τουριστικό προϊόν θα έπρεπε να εναρμονίζονται στον αστικό ιστό και κύριος στόχος να είναι η βελτίωση της ποιότητας ζωής για τους κατοίκους και όχι για τους επενδυτές.

Χάρτης 3.9.1: Σημαντικά έργα κατά μήκος του παραλιακού μετώπου

Πηγή: Ίδια επεξεργασία

4. Ανάλυση SWOT

Η ανάλυση SWOT αποτελεί σημαντικό εργαλείο του στρατηγικού σχεδιασμού το οποίο χρησιμοποιείται τόσο την ανάλυση του εσωτερικού όσο και του εξωτερικού περιβάλλοντος της περίπτωσης μελέτης. Είναι ένας τρόπος αξιολόγησης της κατάστασης της περιοχής, συνολικής εκτίμησης και εντοπισμού των κινδύνων από τον χωρικό ανταγωνισμό. Ταυτόχρονα θεωρείται χρήσιμο και συμπληρωματικό εργαλείο της ανάλυσης και συμβάλει στην διαμόρφωση βασικών συμπερασμάτων (Πολύζος, 2011).

Το εσωτερικό περιβάλλον της περιοχής μελέτης εξετάζεται από τα «δυνατά σημεία» και τις «αδυναμίες» τα οποία αναλύουν τους πιθανούς εσωτερικούς πόρους και μπορούν να αναφέρονται στις δυνατότητες που δεν έχουν ακόμα αξιοποιηθεί ή στις αδυναμίες που δεν έχουν αντιμετωπιστεί. Το εξωτερικό περιβάλλον εξετάζεται από τις «ευκαιρίες» και τις «απειλές» που αναφέρονται σε κρίσιμα σημεία που δεν έχουν εντοπιστεί ή αγνοούνται. Η ανάλυση SWOT καλείται να εντοπίσει και να απαντήσει σε βασικά ερωτήματα που δημιουργούνται και επηρεάζουν άμεσα την περιοχή μελέτης ενώ παράλληλα δίνει περαιτέρω πληροφορίες για τις ικανότητες και τις δυνατότητες της πόλης όσων αφορά την προσέλκυση, διατήρηση και επέκταση επιχειρηματικών επενδύσεων τόσο σε παραδοσιακές όσο και αναδυόμενες βιομηχανίες (Millier Dickinson Blais, 2015).

Αναλύοντας τα τμήματα του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος της περιοχής μελέτης μέσω της ανάλυσης SWOT χαρακτηρίζονται:

- Πλεονεκτήματα (Θετικά, Εσωτερικά): θετικά χαρακτηριστικά ή περιουσιακά στοιχεία που υπάρχουν σήμερα στην πόλη για σύγκριση
- Αδυναμίες (Αρνητικές, Εσωτερικές): τοπικά ζητήματα ή χαρακτηριστικά που περιορίζουν την τρέχουσα ή μελλοντική ανάπτυξη της πόλης
- Ευκαιρίες (θετικές, εσωτερικές και εξωτερικές): ζητήματα όπου οι αρμόδιοι φορείς μπορούν να λύσουν ή να περιορίσουν τις αδυναμίες τους και να τα αξιοποιήσουν σύμφωνα με τις τρέχουσες τάσεις και επενδύσεις
- Απειλές (Αρνητικές, Εξωτερικές): τάσεις που απειλούν την οικονομική ανάπτυξη

Μέσα από την ανάλυση που προηγήθηκε και από διάφορες συζητήσεις με τοπικούς φορείς προέκυψε η ανάλυση SWOT που ακολουθεί:

Πίνακας 4.1: Ανάλυση SWOT

Δυνατά σημεία	Αδυναμίες
Ύπαρξη υδρογονανθράκων και ΑΠΕ	Έλλειψη ταυτότητας
Γεωπολιτική αξία και κόμβος υπηρεσιών	Μη αποτελεσματικά σχέδια branding
Ισχυρό λιμάνι	Ασυνεπές μήνυμα μάρκετινγκ και μάρκας για την προώθηση
Αυξανόμενος αριθμός επιχειρηματιών και μικρές βιομηχανίες βασισμένες στη γνώση	Αδυναμία εστίασης στην μακροπρόθεσμη προβολή
Πολυπολιτισμικότητα ως πηγή εθνικής ταυτότητας	Αποτυχημένος οργανωτικός συντονισμός, συνεργασία και επικοινωνία
Κόμβος για την ιστορία της Μεσογείου	Πολιτιστική ποικιλομορφία και δυσκολία ένταξης
Διαπολιτισμική σημασία και μωσαϊκό πολιτισμών	Διαφορές και ανισότητα ανάμεσα στις εθνικότητες και τις θρησκείες
Υποδομές έρευνας και εκπαίδευσης	Έλλειψη κεφαλαίων και πόρων για την υποστήριξη της δημιουργίας επιχειρήσεων
Πολυπολιτισμικό κέντρο – σημείο συσσώρευσης πολιτισμού	Παρακμή πρωτογενή και δευτερογενή τομέα και στροφή στον τριτογενή
Υψηλή ποιότητα ζωής και χαρακτηριστικά υψηλής ποιότητας	Ανεκμετάλλετες εναλλακτικές μορφές τουρισμού
Πολιτιστικές εκδηλώσεις εθνικής και διεθνούς εμβέλειας	Περιορισμένη συνεργασία φορέων στην οικονομική ανάπτυξη
Αρχιτεκτονική και κατάλοιπα από προηγούμενες ιστορικές περιόδους	Μείωση και γήρανση πληθυσμού
Παραγωγή προϊόντων με ονομασία προέλευσης	Αχρησιμοποίητα παλιά/ ιστορικά κτήρια
Ευκαιρίες	Απειλές
Ενίσχυση πολιτικής σημασίας της ταυτότητας του τόπου	Πολιτικές συγκρούσεις και αστάθεια
Επίκεντρο ελέγχου κοιτασμάτων πετρελαίου και επιχειρήσεων	Περιορισμένες πηγές δημοτικών εσόδων και επενδύσεων – εξάρτηση από ιδιωτικά κεφάλαια
Επιχειρησιακό και ναυτιλιακό κέντρο Βορείου Θάλασσας	Περιφερειακός ανταγωνισμός ταλέντων και επενδύσεων
Ακαδημαϊκό κέντρο έρευνας Μεσογείου	Αύξηση της παγκόσμιας ζήτησης για κορυφαία ποιότητα, πολυτέλεια και άνεση
Ινστιτούτο μελετών ιστορίας και πολιτισμού Ανατολικής Μεσογείου	Προβλήματα ισότητας και ανθρώπινων δικαιωμάτων διαφορετικών πληθυσμών
Κέντρο ανάδειξης πολυπολιτισμικής ταυτότητας	Υποβάθμιση ποιότητας ζωής για τους ντόπιους
Σχέδια στρατηγικής για την επωνυμία και την τοποθέτηση της πόλης	Μαζικός τουρισμός και υποβάθμιση προϊόντος
Δημιουργία σχέσεων αδελφότητας με τις πατρίδες των μειονοτήτων	

Η πόλη της Λεμεσού ανέκαθεν αποτελούσε κόμβο διέλευσης και συνύπαρξης πολιτισμών. Η πολυπολιτισμικότητα του τόπου είναι αυτή που διαμόρφωσε την σημερινή εικόνα της πόλης καθώς το «μωσαϊκό πολιτισμών» που την χαρακτηρίζει της έχει προσδώσει μια διαπολιτισμική σημασία. Η διαρκής διέλευση πολιτισμών την μετέτρεψε σε ένα κόμβο συμβίωσης των μεσογειακών λαών ενώ η στρατηγική της θέση έχει σημαντικότερη γεωπολιτική αξία για όλους τους λαούς τους κόσμου. Το Λιμάνι της Λεμεσού, που εδώ και αιώνες εξυπηρετεί το νησί αποτελεί ισχυρό όπλο για την μελλοντική οικονομική ανάπτυξη αλλά για την εξαγωγή ενέργειας. Η ενέργεια, δε, που ανακαλύφθηκε κοντά στις ακτές της πόλης έχει προκαλέσει το ενδιαφέρον ακόμα περισσότερων επενδυτών, οι οποίοι πλέον αποτελούν τους εγγυητές του νησιού καθώς μέσω αυτού εξασφαλίζουν τα δικά τους συμφέροντα. Ο συνδυασμός της ιστορικής πορείας της πόλης, του λιμανιού της, των υδρογονανθράκων και του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου μπορούν να αποτελέσουν τις βάσεις για την δημιουργία μιας νέας ταυτότητας στην πόλη. Παράλληλα, ο μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων, επενδύσεων και βιομηχανιών που έχουν επιλέξει την πόλη της δίνουν ένα νέο επιχειρηματικό πρόσωπο ενώ η υψηλή ποιότητα ζωής, η τοπική αρχιτεκτονική και τα προϊόντα είναι αυτά που βελτιώνουν και ενισχύουν την συμβίωση των πολιτισμών και την βιωσιμότητα των επιχειρήσεων στην περιοχή.

Η Λεμεσός είναι μια πόλη με πολλά πρόσωπα, πολλές διαφορετικές εικόνες σε κάθε γειτονιά, πολλοί πολιτισμοί, μια πόλη που χαρακτηρίζεται από την διαφορετικότητα. Ωστόσο, για ένα περίεργο λόγο η πόλη δεν έχει δημιουργήσει μια ενιαία και ισχυρή ταυτότητα. Δεν έχει εκμεταλλευτεί στο έπακρο την πολυπολιτισμικότητα και την πολυτάραχη ιστορία της, αλλά ούτε το λιμάνι και τους μοναδικούς πόρους της. Για την έλλειψη ταυτότητας ευθύνεται κυρίως η ανυπαρξία ενδιαφέροντος και φορέα προώθησης ταυτότητας για την ανάδειξη της μοναδικότητας της πόλης. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, η πόλη να μην διαθέτει αποτελεσματικά πρωτοποριακά σχέδια branding ούτε κάποιο σχέδιο μάρκετινγκ. Η περιορισμένη συνεργασία των φορέων στην οικονομική ανάπτυξη, δυσκολεύει ακόμα περισσότερο την διαδικασία δημιουργίας ταυτότητας ενώ θέτει ως επιτακτική ανάγκη την δημιουργία σχεδίου στρατηγικής για την προώθηση της ταυτότητας της πόλης μακροπρόθεσμα και την τοποθέτηση της στις παγκόσμιες αγορές.

Αδυναμία μπορεί να χαρακτηριστεί και η ανισότητα ανάμεσα στις εθνικότητες και τις θρησκείες. Λόγω της σύνθετης πολιτιστικής ποικιλομορφίας οι νέοι πολιτισμοί που εντάσσονται στο πολυπολιτισμικό περιβάλλον της πόλης αντιμετωπίζουν προβλήματα ένταξης λόγω της ισχυρής κοινότητας των χριστιανών και της συντηρητικής κοινωνίας που δημιουργήθηκε μετά την εισβολή του 1974. Άλλα προβλήματα που αναμένεται να αντιμετωπίσει η πόλη, σχετίζονται με την ολοκληρωτική στροφή του εργατικού δυναμικού από τον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα στον τριτογενή και την αποκλειστική υποστήριξη της ανάπτυξης των υπηρεσιών υποβαθμίζοντας τις βιομηχανικές ζώνες που περιλαμβάνει. Η έλλειψη όμως κεφαλαίων και πόρων για την υποστήριξη της δημιουργίας νέων τοπικών επιχειρήσεων, οδηγεί στην εξάρτηση από τις ξένες επενδύσεις και το ιδιωτικά κεφάλαια τα οποία κατευθύνουν την ανάπτυξη προς το ιδιωτικό όφελος. Ως συνέπεια του γεγονότος αυτού, η ανάπτυξη κατευθύνεται κατά μήκος του ελκυστικού παραλιακού μετώπου δημιουργώντας ένα γραμμικό επίκεντρο καινοτομίας αφήνοντας στον εσωτερικό αστικό ιστό, πολλά άδεια και αχρησιμοποίητα κτήρια και οικοπέδα . Ο Δήμος από την άλλη πλευρά, αφού αδυνατεί να κατευθύνει τις επενδύσεις ή να δώσει κίνητρα για ανάπτυξη, συνεχίζει να στηρίζει την οικονομική του δραστηριότητα στο παραδοσιακό τουριστικό προϊόν ηλίου- θάλασσας και αφήνει ανεκμετάλλευτες τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού που δύναται να προσφέρει η πόλη, όπως ο συνεδριακός τουρισμός ή ο τουρισμός πόλης και πολιτιστικών δραστηριοτήτων, μειώνοντας έτσι της εποχικότητα της περιηγητικής κίνησης στην πόλη.

Σύμφωνα με τα όσα αναφέρθηκαν, έχουν εντοπιστεί αρκετές ενδιαφέρουσες ευκαιρίες που η πόλη επιβάλλεται να εκμεταλλευτεί για να καταφέρει να δημιουργήσει διακριτές και ισχυρές ταυτότητες. Το ισχυρότερο προτέρημα της πόλης αποτελεί η σημαντική γεωπολιτική της θέσης. Αυτή, η σημαντική θέση, οδήγησε τους κατακτητές στο νησί και της προσφέρει σήμερα σημαντικά πλεονεκτήματα. Οι πολλοί πολιτισμοί και η διαχρονική ιστορία της πόλης, έχουν την δυνατότητα να την μετατρέψουν σε ένα μεγάλο ερευνητικό κέντρο στη Μεσόγειο. Απαραίτητο για την επίτευξη αυτού είναι η δημιουργία σχέσεων αδελφότητας με τις πατρίδες των εθνικών μειονοτήτων για την ομαλή λειτουργία και την ειρηνική συνύπαρξη των πολιτισμών. Έτσι, θα δοθεί στην πόλη η ευκαιρία να αναδείξει την πολυπολιτισμική της ταυτότητα και να ενισχύσει την πολιτική σημασία της ταυτότητας του τόπου. Η ενίσχυση της πολυπολιτισμικής ταυτότητας και η ύπαρξη πανεπιστημίου,

πολλών επιχειρήσεων αλλά και ενδιαφερόμενων επενδυτών μπορούν να δημιουργήσουν ευνοϊκές συνθήκες συνεργασίας και συνύπαρξης σε ένα ισχυρό πανεπιστημιακό και επιχειρησιακό κέντρο. Τέλος, η εξόρυξη υδρογονανθράκων και παράλληλα η εκμετάλλευση των προσφερόμενων ΑΠΕ μπορούν να δημιουργήσουν ένα κέντρο έρευνας και επεξεργασίας της ενέργειας.

Η εκμετάλλευση των ευκαιριών αυτών όμως, μπορεί να οδηγήσει την πόλη σε σημαντικές απειλές που θα φέρουν τα αντίστροφα αποτελέσματα από το επιθυμητά. Η σημαντική γεωπολιτική, πέρα από τα πλεονεκτήματα, έγκειται πολιτικές αναταραχές και δημιουργεί άστατο πολιτικό, οικονομικό και επιχειρησιακό περιβάλλον. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την ανάγκη εξασφάλισης πολιτικής σταθερότητας και την αδυναμία των τοπικών φορέων να εξασφαλίσουν δημοτικές επενδύσεις, οδηγούν σε ιδιωτικοποίηση των δημοτικών υπηρεσιών και πλήρη εξάρτηση από τις ξένες ιδιωτικές επενδύσεις, οι οποίες λειτουργούν ως εγγυήτριες δυνάμεις. Αποτέλεσμα των δράσεων αυτών, είναι να έχουν οι ξένες και ιδιωτικές επενδύσεις τον πλήρη έλεγχο της τοπικής οικονομίας και των εγχώριων προϊόντων. Επιπλέον, η ανάδειξη της ταυτότητας της πόλης και η προσέλκυση ταλέντων και επενδύσεων, θα δημιουργήσει περιφερειακό ανταγωνισμό ανάμεσα στις πόλεις της Μεσογείου. Στη συνέχεια αυτό, θα οδηγήσει σε αύξηση της παγκόσμιας ζήτησης για κορυφαία ποιότητα, πολυτέλεια και άνεση λόγω του έντονου ανταγωνισμού. Παράλληλα, σε μια τόσο τουριστική περιοχή με σημαντικό τουρισμό ηλίου-θάλασσας και υψηλή ποιότητα ζωής, έγκειται η απειλή για προσέλκυση μαζικού τουρισμού και υποβάθμιση του προσφερόμενου προϊόντος. Ταυτόχρονα, η δημιουργία τέτοιων συνθηκών μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα ισότητας και ανθρώπινων δικαιωμάτων ανάμεσα στους διάφορους πολιτισμούς που συμβιώνουν στο νησί καθώς κάποιοι θα ευνοηθούν άμεσα και περισσότερο από την επερχόμενη ανάπτυξη. Εξάλλου αυτό έχει ήδη συμβεί στο παρελθόν όπου οι πολιτικές συγκρούσεις έχουν διαχωρίσει το νησί, το οποίο παραμένει υπό κατοχή τούρκικων στρατευμάτων. Η επερχόμενη ανάπτυξη φαίνεται πως ήδη, έχει επηρεάσει την ζωή των κατοίκων της πόλης, καθώς η μαζική προσέλκυση επιχειρήσεων και η αύξηση των τιμών διαβίωσης έχει οδηγήσει σε υποβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων. και ήδη φαίνονται έντονα οι επιδράσεις του «εξευγενισμού» που δυσκολεύουν την επιβίωση και τους οδηγούν στα προάστια.

5. Δημιουργία ταυτότητας

5.1. Διαδικασία δημιουργίας ταυτότητας

Κάθε πόλη στοχεύει στην προσέλκυση κατοίκων, επενδύσεων, επιχειρήσεων και τουριστών και για να επιτύχει, ξεπερνώντας τον παγκόσμιο ανταγωνισμό, πρέπει να γίνει γνωστή και να κατέχει μια θέση στον παγκόσμιο χάρτη ελκυστικών πόλεων. Η διαμόρφωση στρατηγικής branding αποτελεί ένα από τα βασικότερα εργαλεία για την επιτυχία συγκρότησης και προώθησης της ταυτότητας της πόλης και την προσέλκυση των επιθυμητών πελατών. Μέσω της δημιουργίας ταυτότητας οι πόλεις στοχεύουν στην επιτυχή συμμετοχή τους στις συνθήκες επιχειρησιακής ανταγωνιστικότητας όσον αφορά την προσέλκυση επισκεπτών αλλά και την φιλοξενία σημαντικών γεγονότων. Επομένως, στοχεύουν στην προσέλκυση επενδύσεων, την αύξηση των θέσεων εργασίας, τη συγκράτηση και ενίσχυση του αριθμού των κατοίκων, και την περαιτέρω αύξηση της απόδοσης των επενδύσεων σε ακίνητα, υποδομές και εκδηλώσεις. Κατά συνέπεια, το branding μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της πόλης, αρκεί να αποσαφηνίσει τις δράσεις του, καθορίζοντας τη στρατηγική του και τα μηνύματα τα οποία επιθυμεί να προωθήσει η πόλη. Επίσης, είναι σημαντικό να προγραμματίζει την συνεκτική ανάπτυξη της πόλης, έτσι ώστε να συνδυάζονται οι φυσικές, κοινωνικές, οικονομικές και πολιτιστικές συνέπειες, προωθώντας επιτυχημένο brand και δημιουργώντας αίσθημα υπερηφάνειας στους κατοίκους και τις επιχειρήσεις (EuroCities, 2010).

Τι πρέπει όμως να γνωρίζουμε για την δημιουργία ταυτότητας σε μια πόλη;

Το branding αναφέρεται ουσιαστικά στην ικανότητα να ξεχωρίζεις από τους άλλους. Σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να επαναλαμβάνει κάτι που ισχύει για όλους καθώς αυτό μπορεί να υπάρξει και αλλού. Συνεπώς, το brand της Λεμεσού για παράδειγμα, αναφέρεται στην αντίληψη που έχουν οι άνθρωποι για την πόλη στο μυαλό τους, αλλά και στον τρόπο με τον οποίο η πόλη θα καταφέρει να ανταποκριθεί σε αυτή την αντίληψη και να ενισχύσει το ενδιαφέρον της, αναδεικνύοντας τη μοναδικότητα της. Σημαντικό είναι να σημειώσουμε ότι τα λογότυπα και τα συνθήματα δεν συνιστούν brand, αλλά τεχνικές marketing που χρησιμοποιούνται για την υποστήριξη και την ενίσχυση της εικόνας της πόλης. Για την επιτυχία της συγκρότησης και προώθησης της ταυτότητας είναι σημαντική η συνεργασία με τοπικούς παράγοντες που θα στοχεύουν στην ανάπτυξη της στρατηγικής και θα

ενισχύουν την ταυτότητα έτσι ώστε να αναπτυχθεί και να «πωληθεί». Είναι σημαντικό να σχολιάσουμε επίσης, πως ένα brand μπορεί να παραπέμπει σε φυσικά χαρακτηριστικά, αλλά συνδέεται κυρίως με συναισθηματικές αποκρίσεις. Πρέπει επομένως, να επικεντρώνεται σε δραστηριότητες και συναισθηματικά οφέλη, ακόμη και όταν προτείνει παρεμβάσεις βελτίωσης στις υποδομές. Με αντίστροφη κατεύθυνση ενδιαφέροντος όμως, η ταυτότητα της πόλης βασίζεται στο προϊόν δράσεων και υποδομών που διαθέτει και παράγει η πόλη και όχι μόνο στο marketing. Το marketing μπορεί σε κάθε περίπτωση να βελτιωθεί, εάν ωστόσο δεν βελτιωθεί η δομή και η εικόνα της πόλης, οποιαδήποτε αύξηση της ανάπτυξης δεν θα είναι βιώσιμη. Ένα επιτυχημένο brand κερδίζεται και πρέπει να στηρίζεται σε ισχυρό υπόβαθρο, στη δομή και την εικόνα της πόλης, όπως και στους κατοίκους, τις επιχειρήσεις και την νοοτροπία που την καθιστούν ιδανικό προορισμό για να ζήσει κάποιος. Ωστόσο, το branding δε διαθέτει μονοσήμαντη σχέση με τη συγκατάθεση του κοινού. Φυσικά, η άποψη των κατοίκων της πόλης κατευθύνει την ταυτότητα αλλά η ιδέα που θα επικρατήσει, για την ταυτότητα της Λεμεσού για παράδειγμα, θα είναι η βέλτιστη για την ώθηση της πόλης και πρέπει μάλλον να υποστηριχθεί στο πλαίσιο ενός κεντρικότερου σχεδιασμού από ολόκληρη την ελληνοκυπριακή κοινότητα. Η πιο επιτυχημένη ταυτότητα ωστόσο, είναι αδιαμφισβήτητη αυτή που κτίζεται πάνω σε ‘οικοδομήματα’ που ήδη υπάρχουν στην πόλη και που αξιοποιεί στο έπακρο όλα της τα χαρακτηριστικά: είτε τα οικοδομήματα αυτά είναι το φυσικό της και κατασκευασμένο υπόβαθρο, το φυσικό και ανθρωπογενές της τοπίο, είτε είναι η ποιότητα του ενεργού πολιτισμού της και των κατοίκων της, καθώς τα ισχυρότερα αισθήματα που δημιουργούν και ενισχύουν την ταυτότητα, είναι αυτά που μεταφέρονται από άτομο σε άτομο (RogerBrooksInternational, 2015). Με την έννοια αυτή, το branding στηρίζεται στις σχέσεις που αναπτύσσει η πόλη, δημόσιες όσο και διαπροσωπικές καθημερινές σχέσεις, ενώ η διαφήμιση επικεντρώνεται μόνο στη διατήρηση της θέσης της στον παγκόσμιο ανταγωνισμό.

5.2. Δημιουργία φορέα σύστασης και υλοποίησης σχεδίων στρατηγικής για την επωνυμία και την τοποθέτηση της πόλης

Στην Κύπρο, γενικότερα, δεν έχουν εκπονηθεί καθόλου σχέδια στρατηγικής για την ταυτότητα των πόλεων ή του νησιού. Για την δημιουργία τέτοιων σχεδίων και την

προώθηση του πολυπολιτισμικού χαρακτήρα της Λεμεσού, κρίνεται αναγκαία η δημιουργία υπεύθυνου φορέα.

Η δημιουργία φορέα και ομάδας σχεδιασμού αποτελεί την πρώτη και σπουδαιότερη σύσταση ολόκληρης της προσπάθειας. Όπως προαναφέρθηκε, για να επιτύχει μια προσπάθεια δημιουργίας ταυτότητας, απαραίτητη είναι μια ισχυρή ομάδα που να μπορεί να συνεργαστεί με όλες τις επιμέρους κοινότητες του πληθυσμού και να είναι σε θέση να προωθήσει σωστά την ταυτότητα της πόλης.

Ο φορέας αυτός, επιβάλλεται να αναπτύξει σχέσεις με ιδιοκτήτες επιχειρήσεων ή / και κατοικιών, με μέλη του δήμου ή των επιχειρήσεων, με το δημοτικό συμβούλιο και το προσωπικό, με εκπρόσωπους του τουρισμού και της οικονομικής ανάπτυξης, εκπρόσωπους του υπουργείου εμπορίου και τουρισμού και με όλους όσους θέλουν να συμμετέχουν στην προώθηση της ταυτότητας. Σημαντικό είναι να αναφερθεί, ότι τα επιτυχημένα σχέδια στρατηγικής σχεδιαστήκαν από ολιγομελείς επιτροπές γιατί ο μικρός αριθμός ατόμων επιτρέπει την παραγωγή μιας κεντρικής οραματικής προσέγγισης, ώστε οι συμμετέχοντες εύκολα να συμφωνήσουν και να καταφέρουν να πετύχουν πράγματα. Ένας ιδανικός φορέας σχεδιασμού και προώθησης της ταυτότητας αποτελείται βέβαια από άτομα που έχουν όρεξη και προθυμία να αφιερώσουν χρόνο.

Ο υπεύθυνος φορέας δημιουργίας και προώθησης ταυτότητας οφείλει επιπλέον, να είναι σε θέση να «πουλήσει» το brand στις ομάδες στόχους, όπως επενδυτές, συμβούλια και κρατικούς / περιφερειακούς οργανισμούς. Είναι σημαντικό να υποστηρίζει στο έπακρο την στρατηγική του σχεδίου και να αντέξει στην απορριπτική κριτική που πολύ πιθανόν θα συναντήσει.

5.3. Όραμα και αντικειμενικοί στόχοι

«Τίποτα σπουδαίο δεν επιτεύχθηκε ποτέ χωρίς ενθουσιασμό» - Ralph Waldo Emerson

Το όραμα που θα διαμορφώσει η πόλη πρέπει να είναι τέτοιο, ώστε να αξιολογεί και να περιλαμβάνει όλα τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της αλλά και τις ουσιαστικότερες ανάγκες των κατοίκων της. Θα πρέπει με κάθε τρόπο να αξιοποιεί όλες τις δυνατότητες και τις ευκαιρίες που μπορεί να προσφέρει η πόλη και να τις αναδείξει, για την δημιουργία διακριτής ταυτότητας και την κατάταξη της στις παγκόσμιες αγορές. Συγχρόνως, να

βρίσκεται σε θέση να αξιοποιήσει τις τοπικές αναπτυξιακές δυνατότητες, όπως στην περίπτωση της Λεμεσού, τη γεωπολιτική - γεωστρατηγική της θέση, την εγγύτητά της στα κοιτάσματα των υδρογονανθράκων, το ανθρώπινο δυναμικό, το πιθανό πανεπιστημιακό της μέλλον και την υπάρχουσα δημόσια περιουσία.

Το όραμα της πόλης για τα επόμενα χρόνια πρέπει μάλλον να λάβει πρώτα απ' όλα υπόψη της τη σημαντική γεωπολιτική της θέση και να επικεντρωθεί στην δημιουργία ταυτοτήτων και στην προσέλκυση όχι τόσο τουριστών και των αντίστοιχων οικονομικών δραστηριοτήτων, αλλά στην προσέλκυση επενδύσεων έντασης υποδομών, γνώσης, και ερευνητών. Η δημιουργία ταυτότητας και brand name θα προσφέρει νέες ευκαιρίες στην πόλη και θα την οδηγήσει σε νέους ορίζοντες ανάπτυξης.

5.3.1. Όραμα

Ας προσπαθήσουμε λοιπόν, να διατυπώσουμε την οραματική μας πρόταση: **«Εκμετάλλευση γεωπολιτικής υπεραξίας για μετατροπή της πόλης σε ναυτιλιακό, επιχειρησιακό και ενεργειακό κέντρο της Μεσογείου και αξιοποίηση πολυπολιτισμικότητας ως μέσο συμβίωσης των λαών και βιωσιμότητας του πολιτισμού προσφέροντας βέλτιστες συνθήκες διαβίωσης .**

5.3.2. Αντικειμενικοί στόχοι

Ας επιχειρήσουμε στη συνέχεια να διατυπώσουμε τους αντικειμενικούς στόχους, κατά σειρά προτεραιότητας:

1. Αξιοποίηση σημαντικής γεωπολιτικής θέσης
2. Ενίσχυση πολιτικής σημασίας της ταυτότητας του τόπου
3. Ανάδειξη ναυτιλιακής σημασίας και πολυπολιτισμικής της ταυτότητα
4. Εκμετάλλευση των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων
5. Μετατροπή σε κεντρικό επιχειρησιακό και ναυτιλιακό κέντρο της Μεσογείου
6. Συγκρότηση και ενίσχυση της ερευνητικής της και ακαδημαϊκής ταυτότητας.
7. Ενίσχυση τουριστικής - περιηγητικής σημασίας
8. Προβολή της πολυπολιτισμικής σύνθεσης της σημερινής Λεμεσού και του παρελθόντος της

Σχήμα 5.1: Αντικειμενικοί στόχοι

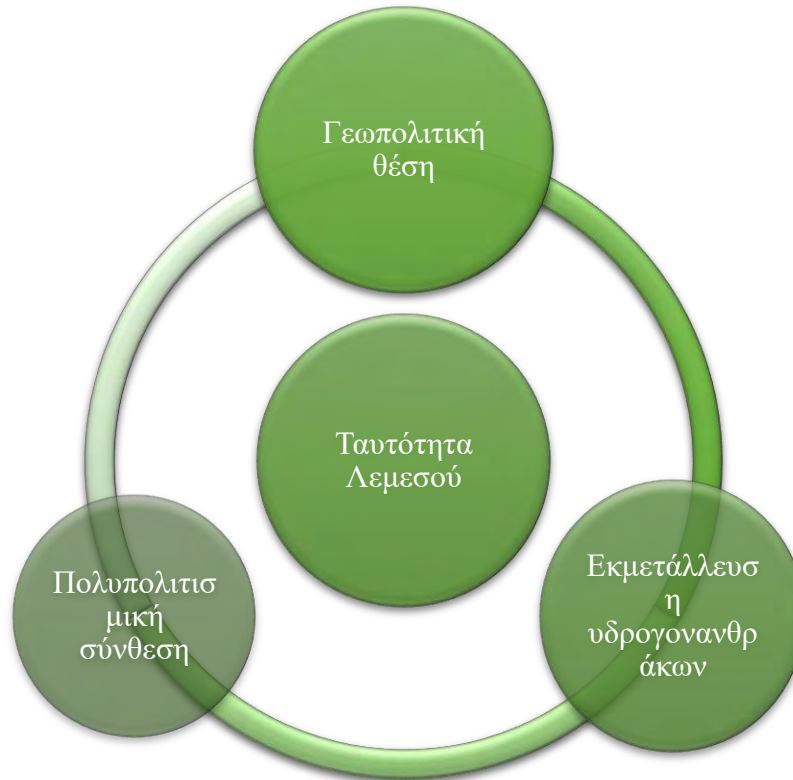

5.4. Δημιουργία ταυτότητας

Η πόλη έχει ανάγκη από την δημιουργία ταυτότητας προκειμένου να μπορέσει να ενταχθεί στον παγκόσμιο ανταγωνισμό και να πλησιάζει της παγκοσμίου φήμης πρωτεύουσες. Η έως τώρα αυτοδημιούργητη «ταυτότητα» της πόλης και η μαζική προσέλκυση τουρισμού και επιχειρήσεων τείνει να αυξάνει τα οικονομικά κέρδη αλλά και να υποβαθμίζει την ποιότητα ζωής για τον πληθυσμό της. Μία προσπάθεια δημιουργίας ταυτότητας brand πρέπει να έχει ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα και να στηρίζεται στη σωστή διαχείριση εκ των άνω προς τα κάτω, δημιουργώντας σύγχρονη και ισχυρή ταυτότητα.

Σύμφωνα με τα όσα έχουν αναφερθεί, η Λεμεσός στη σημερινή της μορφή μπορεί να υποστηρίξει μια ισχυρή ταυτότητα και να ενταχθεί στην παγκόσμια αγορά. Τα κυρίαρχα χαρακτηριστικά της ταυτότητας της πόλης περιλαμβάνουν πρώτα από όλα τη σημαντική γεωπολιτική της θέση που την καθιστά πόλο έλξης αλλά και τη σχέση που μπορεί να αναπτύξει με την εκμετάλλευση των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων και τη πολυπολιτισμική σύνθεση της σημερινής πόλης και του παρελθόντος της.

Σχήμα 5.2: Τα κυρίαρχα χαρακτηριστικά της Λεμεσού

Ο σχεδιασμός κατά την προσπάθεια συγκρότησης, ανάδειξης και προώθησης της ταυτότητας ενός τόπου, αποτελεί ουσιαστικά ένα ανοιχτό σύστημα που διαρκώς μεταμορφώνεται και προσαρμόζεται. Οι συμμετέχοντες στη διαμόρφωση της ταυτότητας πολλές φορές δεν αντιλαμβάνονται τη συμμετοχή τους αυτή, αν και αποτελούν ομάδες που μπορεί να διαθέτουν σημαντικά, καθοριστικά για τη συγκρότηση της ταυτότητας κοινά χαρακτηριστικά. Οι κοινωνικές αυτές ομάδες μπορεί να συσχετίζονται με μοναδικές ιστορίες, συνήθειες, όνειρα τα οποία όμως, όταν αποκαλυφθούν, μπορούν να αξιοποιηθούν και να αποτελέσουν ελκυστικές πηγές δημιουργίας ταυτοτήτων και αξιών.

Η ταυτότητα μίας πόλης πρέπει να λαμβάνει υπ' όψη (Landor, 2010):

- Την ακριβή εικόνα των πιο σημαντικών, ιστορικών και πραγματικών χαρακτηριστικών της πόλης.
- Τη γνώση για τις πολιτικές, πολιτισμικές και εκπαιδευτικές της ιδιαιτερότητες και δυνατότητες.

- Τη γνώση για τις ανάγκες του παγκόσμιου κοινού, στο οποίο η συγκρότηση, ανάδειξη και προώθηση της ταυτότητας ενός τόπου απευθύνεται.
- Τη γνώση για τις ανάγκες του τοπικού πληθυσμού, στον οποίο η συγκρότηση, ανάδειξη και προώθηση της ταυτότητας του τόπου επίσης οφείλει να απευθύνεται.
- Μια μεγάλη ‘κεντρική’ συνεκτική ιδέα που μπορεί να εκπλήξει, να εμπνεύσει και να διακρίνει την ταυτότητα αυτή για τα επόμενα χρόνια

5.4.1. Γεωπολιτική θέση

Το πρώτο κυρίαρχο χαρακτηριστικό της ταυτότητας της Λεμεσού είναι η γεωπολιτική της θέση. Η σημαντική αυτή παράμετρος οδήγησε, ήδη από την αρχαιότητα, στη δημιουργία ισχυρού ναυτιλιακού και εμπορικού κέντρου και στην ανάδειξη της ναυτιλιακής της σημασία και της πολυπολιτισμικής της ταυτότητας. Η σημαντική γεωπολιτική της θέση αναδεικνύει έντονα τα στοιχεία στα οποία μπορεί να αναφερθεί και τα οποία μπορεί να προβάλλει η σύγχρονή της ταυτότητα. Αυτά αφορούν :

- Την ενίσχυση της πολιτικής της σημασίας σε επίπεδο Ανατολικής Μεσογείου, με ενδιαφέρον πιθανότατα παγκόσμιο.
- Τη ναυτιλιακή της σημασία.
- Την πολυπολιτισμική της ταυτότητα.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, το νησί της Κύπρου συνολικά διαθέτει έναν κεντρικό γεωπολιτικό ρόλο, καθώς βρίσκεται στο σταυροδρόμι τριών ηπείρων και αποτελεί σημαντικό σημείο ελέγχου για την Μεσόγειο θάλασσα, για το ανατολικό ιδιαίτερα τμήμα της. Βρίσκεται σε στρατηγικό σημείο με άμεση επαφή προς τον Ινδικό Ωκεανό μέσω της διώρυγας του Σουέζ και του Μπαμπ Αλ Μαντάμπ και ταυτόχρονα συνδέεται με τα Στενά του Ορμούζ, που οδηγούν στον Περσικό Κόλπο, και τον Πορθμό της Μαλάκκα ο οποίος συνδέεται με τον Ειρηνικό, τρία κρίσιμα οικονομικά και στρατιωτικά σημεία στο γεωπολιτικό χάσμα μεταξύ σημερινών και μελλοντικών μεγάλων δυνάμεων.

Η σημαντική θέση της Λεμεσού, ως το νοτιότερο άκρο της Ευρώπης σε αυτό το στρατηγικό σημείο συμβολής εξηγεί το ταραχώδες πολιτικό παρελθόν της, την απόλυτα ιδιαίτερη ιστορική και πολιτική της ταυτότητα, ταυτότητα ‘υπό διεκδίκηση’. Σε κάθε περίπτωση μια προσπάθεια δημιουργίας ταυτότητας, συνοδεύεται από συγκεκριμένα

οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα και χαρακτηρίζεται από συγκεκριμένη ιδεολογική προσέγγιση που διαθέτει επίσης πολιτικές αναφορές. Με την έννοια αυτή, πρέπει μέσω της στρατηγικής που θα ακολουθήσει η πόλη, να εξυπηρετούνται συμφέροντα ισχυρότερων και κεντρικότερων ομάδων συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων τα οποία αναφέρονται κυρίως στην εμπορική επιτυχία και την πολιτική σταθερότητα. Ο συνδυασμός των δύο αυτών στοιχείων, της στρατηγικής θέσης και της πολιτικής σταθερότητας αφενός και της οικονομικής-εμπορικής επιτυχίας αφετέρου, θα εξασφαλίσουν στην πόλη ειρηνικές συνθήκες συμβίωσης και ανάδειξης της ιδιαίτερης μοναδικότητάς της.

Εικόνα 5.1: Γεωγραφική εμβέλεια Κύπρου

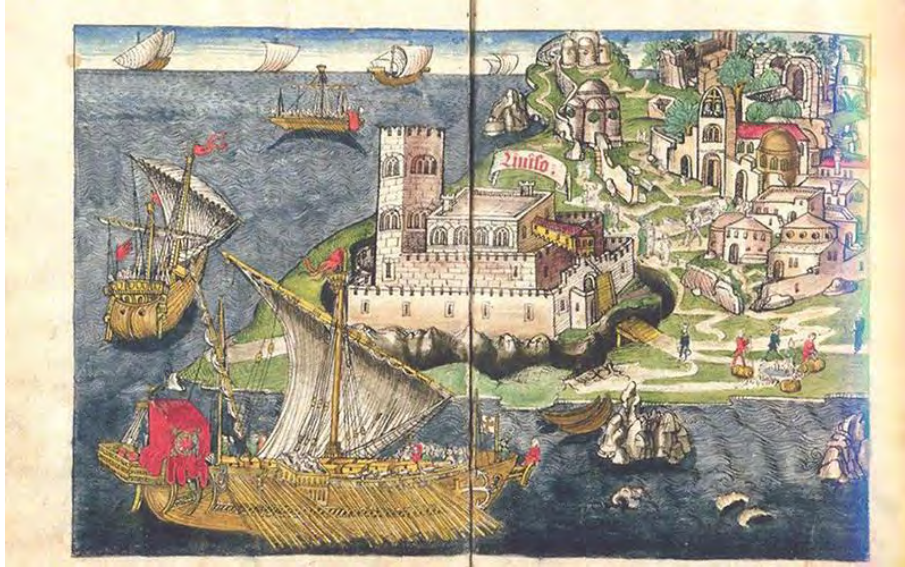
Πηγή: <http://www.rubincenter.org/2011/12/a-geopolitics-of-cyprus/>

Ο γενικότερος στόχος της Κύπρου είναι να καταστεί ικανή να εξασφαλίσει την πολιτική σταθερότητα σε συνθήκες ειρηνικής συμβίωσης, διατηρώντας παράλληλα όσο το δυνατόν πιο ισορροπημένη θέση μεταξύ των διαφόρων περιφερειακών και παγκόσμιων παραγόντων. Η ιδιαίτερη γεωγραφική θέση της, ως σταυροδρόμι διαφόρων πολιτιστικών και θρησκευτικών επιρροών, συνδέεται άμεσα με αυτήν την φιλοδοξία.

Από θαλάσσια άποψη, η γεωπολιτική σημασία της Λεμεσού, είναι αναμφισβήτητη, καθώς μπορεί να επεκτείνει την επιρροή της από την Μεσόγειο Θάλασσα προς τον Ινδικό και τον Ειρηνικό Ωκεανό. Η σημαντική της συμμετοχή στον τομέα της ναυτιλίας την τελευταία

χιλιετία την έχει καταστήσει μεγάλο και διεθνές κέντρο ναυτιλιακής διαχείρισης, δημιουργώντας εμπορικές και μεταφορικές σχέσεις με τις τρεις ηπείρους που την περικλείουν.

Εικόνα 5.2: Λεμεσός κατά την Λατινοκρατία, ισχυρό εμπορικό κέντρο

Πηγή: <http://archive.philenews.com/el-gr/politismos/518/350946/anadifisi-stin-istoria-tis-lemesou>

Λίγο μετά την ανεξαρτησία του, το 1963, το νησί συνειδητοποίησε τη σημασία της ναυτιλιακής δραστηριότητας και τα οφέλη που μπορεί να έχει για την πολιτική, οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Θέτοντας ως στόχο την μετατροπή του τόπου σε σημαντικό ναυτιλιακό κέντρο, χάραξε πολιτικές που προσέλκυσαν αρκετές ναυτιλιακές εταιρίες. Μετά από χρόνια, παρά τις έντονες πολιτικές συγκρούσεις, το νησί, στηριζόμενο στο λιμάνι της Λεμεσού, κατάφερε να μετατραπεί σε πλήρες ανεπτυγμένο ναυτιλιακό κέντρο. Σημαντικό ρόλο στην επιτυχία της επίτευξης του στόχου αυτού διαδραμάτισε η σημαντική στρατηγική της θέση καθώς βρίσκεται ανάμεσα σε τρεις ηπείρους (Ευρώπη, Ασία, Αφρική) γεγονός που της προσέφερε τη δυνατότητα να αποτελέσει ενδιάμεσο διεθνές ναυτιλιακό κέντρο.

Η Λεμεσός, στο πλαίσιο αυτό, έχει χαρακτηριστεί ως η ναυτιλιακή και επιχειρηματική πρωτεύουσα της Κύπρου. Από την ανεξαρτησία του νησιού μέχρι και σήμερα, η Λεμεσός κατάφερνε σε κάθε δυσκολία να ελίσσεται και να προσαρμόζεται ανάλογα με τις συνθήκες που αντιμετώπιζε. Μετατράπηκε με γοργούς ρυθμούς σε σημαντικό κέντρο βιομηχανιών

οινοπνευματωδών ποτών και κρασιού, αφού πρώτα δημιούργησε και εκμεταλλεύτηκε βιομηχανικές ζώνες. Ήδη από το 1980 κατάφερε να προσελκύσει πολλές ευρωπαϊκές και διεθνείς εταιρίες, λόγω του ευνοϊκού φορολογικού καθεστώτος και της εγγύτητας της προς τη Μέση Ανατολή. Ο μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων που έχει προσελκύσει της παρέχουν την δυνατότητα να μετατραπεί σε περιφερειακό επιχειρηματικό κέντρο.

Ο σημαντικός γεωστρατηγικός ρόλος της Λεμεσού έχει αναγνωριστεί και από πολλές μεγάλες δυνάμεις όπως η Τουρκία, η Βρετανία και οι ΗΠΑ που εδώ και χρόνια διατηρούν ή προσπαθούν να διατηρήσουν στρατιωτικές και αμυντικές βάσεις στην περιοχή για εξουσία, επιρροή και εκμετάλλευσή των φυσικών πόρων. Σημαντικοί παίκτες που εντάχθηκαν τα τελευταία χρόνια στο πλαίσιο ελέγχου και επιρροής στο νησί, αποτελούν το Ισραήλ και η Ρωσία, με μεγάλα συμφέροντα που απορρέουν από την πολιτική σταθερότητα και την εκμετάλλευση των φυσικών του πόρων. Ωστόσο, οι μεγάλες δυνάμεις κάθε άλλο παρά εγγυήτριες είναι καθώς προκαλούν πολιτική αστάθεια και ενέχουν συγκρούσεις. Στο σημείο αυτό είναι που το νησί καλείται να εξασφαλίσει τα πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα των μεγάλων επενδυτών, προκειμένου να εκμεταλλευτεί το ενδιαφέρον τους και να επιτύχει διεθνή στήριξη και σταθερότητα.

Παράλληλα, με την ένταξη του στην ΕΕ και την εξασφάλιση σταθερού επιχειρηματικού περιβάλλοντος, η γεωστρατηγική θέση του νησιού ενισχύθηκε. Η ΕΕ λειτούργησε ως ζώνη προστασίας, με αποτέλεσμα το νησί να εξασφαλίσει εν μέρη την πολιτική σταθερότητα. Η εγγύτητα της όμως με την Μέση Ανατολή και οι μεγάλες ανακαλύψεις κοιτασμάτων υδρογονανθράκων προς το νότιο τμήμα του νησιού, αρκετά μακριά από τα όρια προστασίας της ΕΕ, την ανάγκασαν να δημιουργήσει επιχειρησιακές σχέσεις με τις νότιες χώρες της Μεσογείου, δίνοντας της σημαντικό πλεονέκτημα στην αγορά πετρελαίου και φυσικού αερίου στον ευρύτερο χώρο της Μεσογείου.

Αυτά περιλαμβάνουν:

- Την δημιουργία Ενεργειακού κέντρου της Μεσογείου
- Την μετατροπή της σε Κεντρικό επιχειρησιακό και ναυτιλιακό κέντρο
- Την ενίσχυση της ερευνητικής και ακαδημαϊκής ταυτότητας της πόλης

Ενεργειακό κέντρο Μεσογείου

Τα κοιτάσματα υδρογονανθράκων που υπάρχουν στο νότιο τμήμα της Λεμεσού, συνιστούν πρόκληση για την ναυτιλιακή βιομηχανία και την εξέλιξη της. Ένας νέος οικονομικός κλάδος δημιουργείται με σημαντικές υπεράκτιες και διασυνοριακές δραστηριότητες. Οι έρευνες που γίνονται, η εξόρυξη φυσικού αερίου και πετρελαίου και η ανάγκη μεταφοράς τους προς Ευρώπη, Ασία και Αφρική δημιουργούν νέες απαιτήσεις που η Λεμεσός καλείται να ικανοποιήσει. Η χρήση εξειδικευμένων πλοίων και εξοπλισμού και η παροχή ειδικών υποστηρικτικών υπηρεσιών είναι μερικές από τις προκλήσεις που το λιμάνι της πόλης πρέπει να αντιμετωπίσει, προκειμένου να αναβαθμίσει το επίπεδο των υποδομών του.

Τα σημαντικά οικονομικά οφέλη, που προσφέρει η εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων, οδήγησαν τα κράτη της Ανατολικής Μεσογείου στην συνεργασία. Η συνεργασία αυτή επηρεάζει σημαντικά τις πολιτικές σχέσεις μεταξύ των χωρών στην Ανατολική Μεσόγειο και δημιουργεί συνθήκες σταθερότητας και ειρήνης. Αυτό οδηγεί στην προσέλκυση σημαντικών επενδύσεων και κατά συνέπεια στην οικονομική ανάπτυξη. Ωστόσο αυτό, για να είναι όσο το δυνατό αποτελεσματικότερο, πρέπει να συνοδεύεται από την άρση του τουρκικού εμπάργκο, το οποίο επηρεάζει αρκετά τις κινήσεις στο λιμάνι.

Πλέον ένας από τους βασικούς στόχους, της πολιτικής ενίσχυσης της οικονομίας και ταυτότητας του τόπου, είναι η μετατροπή του σε ενεργειακό κέντρο, αξιοποιώντας το γεωστρατηγικό του ρόλο. Με την μετατροπή των κοιτασμάτων σε εμπορεύσιμα, το νησί προωθεί έργα ενεργειακών υποδομών σε συνεργασία με τα γειτονικά κράτη, όπως το υποθαλάσσιο καλώδιο ηλεκτρικής διασύνδεσης Euro Asia Interconnector και ο αγωγός EastMed που συνδέεται με την Ευρώπη. Οι συνθήκες αυτές και οι πολιτικές που ακολούθησε το κράτος, οδήγησαν πολλές διεθνείς ενεργειακές εταιρίες, όπως η British Gas, να επενδύσουν στο νησί και να γίνουν μέτοχοι στο νέο ενεργειακό κέντρο της

Μεσογείου. Στρατηγικός στόχος αυτή την στιγμή είναι η δημιουργία τερματικού υδροποίησης φυσικού αερίου ο οποίος έχει ήδη δρομολογηθεί.

Χάρτης 5.3:Υποθαλάσσιο καλώδιο Euro Asia Interconnector και αγωγός EastMed

Πηγή: <http://www.mcit.gov.cy/>

Ναυτιλιακό και Επιχειρηματικό κέντρο Ανατολικής Μεσογείου

Σύμφωνα με τις αναφορές που προηγήθηκαν, έχουν γίνει σημαντικές προσπάθειες ανάδειξης της εξαιρετικής ναυτιλιακής σημασίας της Λεμεσού. Για την προώθηση όμως, ενός ναυτιλιακού κέντρου πρέπει πρώτα να αναγνωριστούν οι ανάγκες των πελατών του ούτως ώστε να εξευρεθούν τρόποι για την καλύτερη εξυπηρέτησή τους. Όπως διαπιστώνεται από τον Landon (2013), σε κάθε στρατηγική, οι αποφάσεις του brand πρέπει να προκύπτουν από τον πελάτη. Σημαντικός παράγοντας θα είναι η δυνατότητα του λιμανιού να παρέχει τις ίδιες υπηρεσίες που παρέχουν οι παγκοσμίου φήμης λιμενικές μονάδες για να ανταπεξέλθει στον παγκόσμιο ανταγωνισμό.

Παράλληλα, το κράτος φρόντισε να δημιουργήσει τέτοιες ευνοϊκές συνθήκες οι οποίες, σε συνδυασμό με την τοποθεσία, θα ευνοήσουν την προσέλκυση μεγάλων ονομάτων της διεθνούς ναυτιλιακής βιομηχανίας. Το νομικό σύστημα στο οποίο στηρίζεται το λιμάνι βασίζεται σε αυτό της Βρετανίας, ενώ ταυτόχρονα υπάρχει αποδοτική δημόσια υπηρεσία,

επαγγελματισμός σε νομικό και λογιστικό επίπεδο, ευνοϊκό τραπεζικό σύστημα και άμεσες αεροπορικές μεταφορές που επηρεάζουν άμεσα την λειτουργία του λιμανιού. Όσον αφορά την ναυτιλία, προσφέρονται ανταγωνιστικές δαπάνες για εγγραφή των πλοίων στο Κυπριακό Νηολόγιο σε συνδυασμό με ανταγωνιστικούς ετήσιους φόρους χωρητικότητας, ευνοϊκό φορολογικό καθεστώς για τις πλοιοδιαχειρίστριες και άλλες εταιρίες, ύπαρξη ικανού εγχώριου εργατικού δυναμικού και χαμηλά λειτουργικά έξοδα. Εντούτοις, υπάρχει δυνατότητα περαιτέρω ανάπτυξης και διατήρησης της σημαντικής θέσης στη παγκόσμια ναυτιλία, λόγω εύκολης πρόσβασης σε νέες ναυτιλιακές αγορές. Οι συγκεκριμένες αγορές βρίσκονται στις ακτές της Βορείου Αδριατικής και της Μαύρης Θάλασσας, οι οποίες χωροθετούνται αρκετά κοντά στις κύριες οδούς διέλευσης του κυπριακού στόλου. Έτσι, εξηγείται η δυνατότητα της πόλης να μετατραπεί σε πρωτοποριακό διαμετακομιστικό κέντρο στην Ανατολική Μεσόγειο και στο κυριότερο κέντρο θαλάσσιων μεταφορών και ενέργειας. Η εγγύτητα, οι υποδομές και το σύγχρονο λιμάνι της πόλης έχουν προσελκύσει τα τελευταία χρόνια μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων. Μεγάλα κτηριακά συγκροτήματα με γραφεία κατασκευάζονται ασταμάτητα προκειμένου να ικανοποιήσουν την ζήτηση που δημιουργείται από την εισαγωγή μεγάλων διεθνών εταιριών στην πόλη.

Πλέον, η Λεμεσός αποτελεί ένα κορυφαίο κέντρο επενδυτικών κεφαλαίων που εξυπηρετεί την Κύπρο αλλά και την Ευρώπη. Με την αναβάθμιση του νομοθετικού και κανονιστικού καθεστώτος στο νησί και το ισχυρό δίκτυο χρηματοπιστωτικών και επαγγελματικών υπηρεσιών που παρέχει, έχει καταφέρει μέσα σε λίγα χρόνια να αναδειχθεί σε ιδανικό προορισμό για ενδιαφερόμενους επενδυτές. Παράλληλα, έχει την δυνατότητα να προσφέρει στους επενδυτές σημαντική πρόσβαση σε αγορές υψηλής ανάπτυξης και υψηλής ποιότητας και οικονομικά αποδοτικές υπηρεσίες υποστήριξης, ενώ ταυτόχρονα ακολουθεί τους κανόνες των ταμείων της ΕΕ και τις διεθνείς βέλτιστες πρακτικές. Το γεγονός αυτό ενισχύεται από την ραγδαία ανάπτυξη στον τριτογενή τομέα, η οποία έχει προσφέρει στην πόλη τα πλεονεκτήματα της τεχνογνωσίας, των παροχών υπηρεσιών και της ασφάλειας των κεφαλαίων. Η πόλη έχει ήδη την δυνατότητα να υποστηρίξει εταιρικές ενέργειες που περιλαμβάνουν έγκριση κανονιστικών ρυθμίσεων, διαχείριση, ασφάλεια, ετήσιους ελέγχους, εισαγωγή στο Χρηματιστήριο Αξιών Κύπρου κ.α.

Αξίζει να αναφερθεί το γεγονός, ότι η Κύπρος είναι η πέμπτη χώρα με το υψηλότερο κόστος εργασίας ανά ώρα στη Ευρωπαϊκή Ένωση και η τέταρτη χώρα όσων αφορά την ευκολία δημιουργίας επιχειρήσεων στον κόσμο. Σημαντικό είναι το γεγονός ότι αποτελεί την πρώτη (1^η) ασφαλέστερη μικρή χώρα στον κόσμο και την δεύτερη (2^η) στην Ευρώπη με υψηλό ποσοστό καταρτισμένου ανθρώπινου δυναμικού. Η δημιουργία επιχειρηματικής ταυτότητας θα αλλάξει τον τρόπο που θα παρουσιάζεται η πόλη στους πελάτες, τους επενδυτές καθώς και τους εργαζόμενους. Η επιχειρηματική ταυτότητα θα βελτιώσει τις επικοινωνίες των υφιστάμενων εταιριών, θα διευκολύνει τους εταιρικούς επιχειρηματικούς στόχους και θα προσελκύσει ακόμα περισσότερες επιχειρήσεις στην πόλη.

Ερευνητική και ακαδημαϊκή ταυτότητα

Η θέση της πόλης, η πολυτάραχη ιστορία, ο πολιτισμός και το πολυλειτουργικό λιμάνι της, της παρέχουν την δυνατότητα να μετατραπεί σε ένα κέντρο έρευνας των ιστορικών δραστηριοτήτων και των σημαντικών γεγονότων που διαδραματίστηκαν στην περιοχή.

Ο πολυπολιτισμικός χαρακτήρας που διαμόρφωσε η πόλη δύναται να μελετηθεί σε ένα πλαίσιο σύγχρονης μελέτης αρμενικής, μαρωνίτικης, ελληνικής, ευρωπαϊκής και ανατολικής ιστορίας. ***Επιπλέον, αναπόσπαστο κομμάτι της ιστορίας της αποτελεί η ναυτιλιακή της σημασία που εννοεί την ενσωμάτωση ναυτιλιακών σπουδών και την κατάρτιση εξειδικευμένου προσωπικού που θα κάνει το λιμάνι της ακόμα πιο ανταγωνιστικό.*** Τέτοιου είδους ναυτιλιακές σπουδές αποτελούν σημαντικό βήμα ανάπτυξης και επέκτασης της ναυτιλιακής εκπαίδευσης στην περιοχή της Μεσογείου και την μετατροπή της σε κόμβο ναυτικής εκπαίδευσης. Αναγκαία κρίνεται και η κατάρτιση νέων ανθρώπων και εξειδικευμένου προσωπικού και στο τομέα της ενέργειας για την δημιουργία πρότυπων υποδομών εξόρυξης και επεξεργασίας ενέργειας.

Το σύγχρονο και ελκυστικό ακαδημαϊκό κέντρο της Λεμεσού θα αποτελέσει ένα πρότυπο κέντρο εκπαίδευσης και έρευνας και θα γίνει ο συνδετικός κρίκος ανάμεσα στην κατάρτιση, την έρευνα και την διαδικασία της ανάπτυξης, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό. Θα λειτουργήσει ως μηχανή ώθησης της ανάπτυξης, όχι μόνο για την εκπαίδευση αλλά και για όλους τους κοινωνικούς και οικονομικούς τομείς. Αυτό το σύγχρονο ακαδημαϊκό κέντρο, λόγω της γεωστρατηγικής του τοποθεσίας και το

επιχειρηματικό περιβάλλον που το περιβάλλει, θα είναι σε θέση να προσφέρει στους σπουδαστές του:

- Εκπαίδευση σε σύγχρονο επιχειρηματικό αλλά και τουριστικό περιβάλλον
- Την ευκαιρία να εργαστούν σε ένα διεθνές και ανταγωνιστικό περιβάλλον
- Ιδανικό συνδυασμό μεταξύ θεωρίας και πρακτικής εργασίας
- Προκλήσεις σε έργα που αντιμετωπίζουν τα προβλήματα του πραγματικού κόσμου
- Μεγάλες ευκαιρίες συνεργασίας με εταιρείες
- Καλό περιβάλλον για επαγγελματική δικτύωση
- Μεγάλη προσοχή και εστίαση στις διαχειριστικές δεξιότητες
- Ελευθερία και μεγάλη γκάμα επιλογής στην κατεύθυνση που θα ακολουθήσουν

Η σημαντική γεωπολιτική της θέση, σταυροδρόμι τριών ηπείρων, και η εύκολη πρόσβαση της δίνουν την δυνατότητα προσέλκυσης ενδιαφερόμενων ερευνητών που θέλουν να μελετήσουν και να πρωτοπορήσουν στον τομέα τους. Η κατασκευή πανεπιστημιακού campus σε στρατηγικό σημείο στην πόλη μπορεί να συνδυάζει την έρευνα με ένα ευχάριστο περιβάλλον που θα ελκύει μικρούς επιστήμονες από όλο τον κόσμο. Ο σκοπός του Πανεπιστημίου θα επικεντρώνεται στην προαγωγή της επιστήμης, της γνώσης, της μάθησης και της παιδείας στους τομείς της ιστορίας, ναυτιλίας, ενέργειας και επιχειρήσεων. Μπορεί να περιλαμβάνει τμήματα όπως:

- Ιστορίας, Ιστορίας και διεθνών σχέσεων*: το τμήμα θα δίνει την δυνατότητα μελέτης της ανθρώπινης δραστηριότητας για επίλυση των προβλημάτων του μέλλοντος και εξερεύνηση του σύγχρονου κόσμου σε σχέση με την δημιουργία της σημερινής ιστορίας. Θα δίνει την ευκαιρία μελέτης της ιστορίας όλων των εθνικών και θρησκευτικών μειονοτήτων που ζουν στο νησί καθώς και διεθνών θεμάτων και κυρίως των τοπικών εθνοτικών προβλημάτων και πως αυτά πρέπει να αντιμετωπιστούν για να επιτευχθεί η πολιτική σταθερότητα και η ειρηνική συμβίωση.
- Ναυτιλιακών σπουδών*: με τον συνδυασμό εκπαίδευσης και εμπειρίας του τόπου ένα τέτοιο τμήμα θα παρέχει τις απαιτούμενες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες. Το πανεπιστημιακό δίπλωμα ναυτιλιακών σπουδών πρέπει να παρέχει την δυνατότητα στους αποφοίτους να ενταχθούν άμεσα στο εργατικό δυναμικό του λιμένα έχοντας

γνώσεις που αφορούν τις επιχειρήσεις, τη χρηματοδότηση και το μάρκετινγκ στους τομείς των μεταφορών και του εμπορίου.

- iii. *Μηχανικής Ενέργειας, Φυσικού Αερίου, Πετρελαίου και ΑΠΕ*: οι γνώσεις για την ενέργεια και το περιβάλλον, αποτελούν τους δυναμικότερους τομείς στο υπό δημιουργία ενεργειακό κέντρο της Μεσογείου. Η δημιουργία καταρτισμένου εργατικού δυναμικού, και όχι η εισαγωγή αυτού, θα συμβάλει σημαντικά στην τοπική οικονομία και στη ερευνα όσον αφορά την παραγωγή και επεξεργασία υδρογονανθράκων σε συνδυασμό με την δυνατότητα εκμετάλλευσης των ΑΠΕ στο νησί.
- iv. *Διοίκησης επιχειρήσεων*: με την πληθώρα υφιστάμενων επιχειρήσεων και εταιριών στη Λεμεσό το συγκεκριμένο τμήμα θα παρέχει την δυνατότητα μετατροπής της θεωρίας στην πράξη του τρόπου διαχείρισης των ανθρώπων και των οργανώσεων σε ένα εξαιρετικά ανταγωνιστικό παγκόσμιο επιχειρηματικό περιβάλλον. Με την συμβολή των εθνικών και τοπικών επιχειρήσεων, η εμπειρία θα μεταδώσει τις απαραίτητες δεξιότητες σε νέους εργαζόμενους.

5.4.3. Πολυπολιτισμική σύνθεση της σημερινής πόλης και του παρελθόντος της ***Το τρίτο κυρίαρχο χαρακτηριστικό είναι η πολυπολιτισμική σύνθεση της σημερινής Λεμεσού και του παρελθόντος της.*** Αν και αποτελεί παρεπόμενο της γεωπολιτικής της σημασίας, στο παρελθόν, σήμερα και στο μέλλον, εντούτοις μπορούμε να το εξετάσουμε αποσπασμένα, καθώς είναι σημαντικό για να κατανοήσουμε το παρελθόν και να προνοήσουμε για το μέλλον της Ανατολικής Μεσογείου, σε επίπεδο πολιτισμικής παραγωγής και πολιτικής προσέγγισης. Το χαρακτηριστικό αυτό συνδέεται με την επιχειρησιακή προοπτική της πόλης, με την τουριστική-περιηγητική της δυνατότητα αλλά και με την δυνατότητα της ακαδημαϊκής - ερευνητικής της ανάπτυξης ως ακαδημαϊκό - ερευνητικό κέντρο της Ανατολικής Μεσογείου. Η πολυπολιτισμικότητα της πόλης αφορά στοιχεία που σχετίζονται με:

- Την ειρηνική συμβίωση των πολιτιστικών ομάδων που κατοικούν στην πόλη
- Την σημαντική τουριστική - περιηγητική σημασία
- Τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού και την προσέλκυση ποιοτικού τουρισμού

Συμβίωση πολιτισμών

Η ειρηνική συμβίωση των λαών στο νησί αναταράχτηκε κατά την περίοδο της αγγλοκρατίας όταν τα συμφέροντα θα εξυπηρετούνταν μόνο μέσω πολιτικών εντάσεων μεταξύ ελληνοκυπρίων και τουρκοκυπρίων. Σήμερα, η ανάγκη για εξεύρεση δίκαιης και ειρηνικής λύσης είναι πιο επιτακτική από ποτέ. Οι δύο κοινότητες πρέπει να αντιληφθούν ότι τα συμφέροντα που προκύπτουν από την συνύπαρξη τους εξυπηρετούν και τα δύο κράτη. Η επανένωση του νησιού και το σταθερό πολιτικό περιβάλλον που θα προκύψει, θα συμβάλει στο μέγιστο στις οικονομικές προοπτικές του τόπου και θα μεγιστοποιήσει τον πολιτικό και οικονομικό ρόλο του στην περιοχή.

Η πολυπολιτισμική εκπαίδευση είναι αυτή που θα αποτελέσει το μέσο για την συμβίωση και θα προάγει την κατανόηση ανάμεσα στους πολιτισμούς. Τα ιστορικά γεγονότα επιβάλλεται να αναφέρονται σε πραγματικά δεδομένα, χωρίς να παίρνουν εθνικιστική διάσταση και χωρίς να φανατίζουν τις κοινότητες δημιουργώντας εντάσεις. Με την εξισορρόπηση του εκπαιδευτικού συστήματος, πρέπει παράλληλα να γίνει σωστή κατάρτιση των εκπαιδευτικών και αναθεώρηση της διδακτέας ύλης έτσι ώστε μέσα από τα ιστορικά γεγονότα να μάθουμε να συμβιώνουμε και να δημιουργήσουμε μια διαφορετική πολυπολιτισμική κοινωνία (Solomou, 2009).

Το επόμενο βήμα προς την συνύπαρξη, αποτελεί η αξιοποίηση των πολιτιστικών καταλοίπων από όλες τις μειονότητες και η προβολή των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της κουλτούρας τους. Η ανάδειξη των ιδιαίτερων πολιτιστικών παραδόσεων και η προώθηση τους ως πολυπολιτισμικά γεγονότα, τόσο στην πόλη όσο και στις γύρω περιοχές, θα ενδυναμώσει τη πολυπολιτισμική ταυτότητα και θα ενισχύσει τις διαπολιτισμικές σχέσεις ανάμεσα στους κατοίκους.

Καθοριστικό ρόλο για την συμβίωση των λαών στην Λεμεσό κατέχει η προβολή και η προώθηση αισθήματος ενότητας, αγάπης για τον τόπο, κοινής κουλτούρας και κοινών στοιχείων. Το κυριότερο ωστόσο, που θα πρέπει να αντιληφθούν οι κάτοικοι της πόλης είναι ότι η ειρηνική συνύπαρξη συμφέρει τον τόπο και κυρίως τους ίδιους. Η ανάπτυξη που θα επιφέρει ένα σταθερά πολιτικό και ειρηνικό περιβάλλον στην ανατολική Μεσόγειο, θα είναι πολλαπλάσια της υφιστάμενης. Μεγαλύτερα οφέλη από την συμβίωση αυτή θα προκύψουν για τους Τουρκοκύπριους, οι οποίοι θα έχουν την ευκαιρία να ζήσουν ως

ευρωπαίοι πολίτες και να αποκομίσουν οικονομικά κέρδη και κοινωνική απελευθέρωση. Όσο περνούν τα χρόνια η διαδικασία επίλυσης του προβλήματος και η συμβίωση γίνονται δυσκολότερες καθώς οι νέες γενιές μαθαίνουν να ζουν χωριστά και σε αντιπαράθεση, καλλιεργώντας την διχόνοια.

Σημαντική τουριστική - περιηγητική σημασία

Η πολιτιστική κληρονομία της Λεμεσού, οι αρχαιότητες και η ιστορία της αποτελούν σημαντικά στοιχεία της ταυτότητας της, ενώ ταυτόχρονα η πόλη συνδέεται με ενδιαφέροντα σημεία επίσκεψης στην εγγύτερη και ευρύτερη περιοχή. Με την αξιοποίηση των υφιστάμενων ιστορικών υποδομών, των ιστορικών αναφορών που σημειώθηκαν σε αυτή και την ανάδειξη των καταλοίπων από τους τόσους πολιτισμούς που πέρασαν από την πόλη, μπορεί να αποτελέσει το σημαντικότερο πολυπολιτισμικό κέντρο στη Μεσόγειο.

Το ιστορικό κέντρο της πόλης έχει την δυνατότητα να μετατραπεί σε ενιαίο κέντρο πολιτισμού με ευχάριστους τουριστικούς περιπάτους οι οποίοι θα προσελκύσουν τουρισμό τόσο από το εσωτερικό όσο και από το εξωτερικό. Μια πολιτιστική διαδρομή θα μπορούσε να αναδειχτεί με την συντήρηση πολλών νεοκλασικών κτηρίων, από την περίοδο της Αγγλοκρατίας, που έχουν εγκαταλειφθεί. Αυτό σε συνδυασμό με τα ιστορικά μνημεία στη πόλη, από τις περιόδους της Τουρκοκρατίας, της Ενετοκρατίας κ.α. θα δημιουργούσε μια ενδιαφέρουσα πολιτιστική διαδρομή. Παράλληλα, ιδιαίτερο ενδιαφέρον προκύπτει από την χάραξη θρησκευτικών διαδρομών στις οποίες δύνανται να περιληφθούν τα τεμένη και οι ναοί της πόλης, στηριζόμενοι στην ιστορία και την περίοδο κατασκευής τους.

Σαν συμπληρωματικό στοιχείο των πιο πάνω τουριστικών προϊόντων λειτουργεί το «blue development» και η προσέλκυση ναυτικού τουρισμού υψηλής εισοδηματικής τάξης. Οι βραβευμένες με 'Γαλάζια Σημαία' παραλίες της πόλης, η σημαντική τουριστική ταυτότητα ηλίου-θάλασσας και η σύγχρονη Μαρίνα συμβάλουν, και έχουν δυνατότητες να συμβάλουν ακόμα περισσότερο, στην βελτίωση της εικόνας της πόλης, στην οικονομική μεγέθυνση και στην ανάδειξη της μοναδικότητας της.

Εναλλακτικές μορφές τουρισμού

Η δυνατότητα αξιοποίησης εναλλακτικών μορφών τουρισμού, θα οδηγήσει στην βελτίωση του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος και στην στροφή από τον μαζικό στον ποιοτικό τουρισμό. Η Λεμεσός έχει την δυνατότητα να προσφέρει στους περιηγητές της εμπειρίες

πολιτισμικού, θρησκευτικού, οινολογικού, επαγγελματικού, συνεδριακού ή και μορφωτικού τουρισμού.

Συνεδριακός Τουρισμός: Ο συνεδριακός τουρισμός αποτελεί αξιόλογο συγκριτικό πλεονέκτημα για την πόλη. Οι σύγχρονες υποδομές, το ήπιο κλίμα και οι πολλές μέρες ηλιοφάνειας δημιουργούν προϋποθέσεις για πραγματοποίηση συνεδριών καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου ενώ ταυτόχρονα η πόλη πληροί όλα τα προαπαιτούμενα για την φιλοξενία τέτοιων γεγονότων, όπως συνεδριακούς και πανεπιστημιακούς χώρους. Τέτοιου είδους γεγονότα μπορούν να συνδυαστούν με την δυνατότητα επίσκεψης σε ιστορικούς και αρχαιολογικούς χώρους καθώς και αναψυχή.

Μορφωτικός τουρισμός: Ο μορφωτικός τουρισμός περιλαμβάνει εκπαιδευτικές δραστηριότητες και παρακολούθηση πολιτιστικών εκδηλώσεων. Συγκεκριμένα, και όπως επισημαίνεται στη Γεωργοπούλου (2014), τα άτομα που τον επιλέγουν ενδιαφέρονται για επισκέψεις σε ιστορικά μνημεία, αρχαιολογικούς χώρους, μουσεία, πινακοθήκες, πολιτιστικές εκδηλώσεις και διαφόρων ειδών σεμινάρια. Θεωρητικά η Λεμεσός μπορεί να προσφέρει άμεσα τέτοιες υπηρεσίες ωστόσο αυτές προϋποθέτουν μια γκάμα υποδομών που μπορεί να προσφέρει ένα ακαδημαϊκό κέντρο. Με την συνεργασία του ακαδημαϊκού ιδρύματος της πόλης (ΤΕ.ΠΑ.Κ.) και του Δήμου μπορούν να σχεδιαστούν ελκυστικά πακέτα μορφωτικού τουρισμού και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων. Σε αυτή την κατηγορία τουρισμού εντάσσονται και σπουδαστές που απευθύνονται σε πανεπιστήμια για συμμετοχή σε σεμινάρια, μεταπτυχιακά και διδακτορικά προγράμματα.

Συμμετοχή σε πολυπολιτισμικά φεστιβάλ:

Η πολυπολιτισμική μορφή της πόλης και οι διάφορες πολιτισμικές ομάδες προσφέρουν την ευκαιρία εκμετάλλευσης της κουλτούρας του κάθε πολιτισμού, όχι μόνο των εθνικών μειονοτήτων αλλά και του μεγάλου αριθμού μεταναστών και τη δημιουργία πολυπολιτισμικών φεστιβάλ για ανάδειξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών κάθε πολιτισμού. Αυτό θα μπορούσε να πάρει περιφερειακή ή και διεθνή διάσταση και να προσελκύσει συμμετέχοντες αλλά και παρατηρητές από όλο τον κόσμο.

Ανάληψη σημαντικών γεγονότων: Η Λεμεσός έχει την δυνατότητα να διοργανώσει σημαντικά γεγονότα εθνικής εμβέλειας όπως συνέδρια, διαγωνισμούς και φεστιβάλ τα

οποία θα αυξήσουν την περιηγητική κίνηση και θα προβάλλουν την ιστορία και τον πολιτισμό της.

Συμμετοχή της πόλης σε φεστιβάλ εθνικής εμβέλειας: Η συμμετοχή σε τέτοια φεστιβάλ θα οδηγήσει σε σημαντική προώθηση της ταυτότητας της πόλης που θα την καταστήσουν γνωστή στην παγκόσμια κοινότητα. Παράλληλα θα προβληθεί η ιστορία και ο πολιτισμός τόσο της πόλης όσο και ολόκληρης της Κύπρου. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η συμμετοχή σε φεστιβάλ κρασιού με προβολή τοπικών ποιοτικών οίνων και η αναβάθμιση της τοπικής «Γιορτής του κρασιού» με παγκόσμια προβολή.

Εικόνα 5.3: National Multicultural Festival στην Canberra Αυσταλίας

Πηγή: <https://www.facebook.com/NatMultiFest/>

Εικόνα 5.4: Φεστιβάλ Κατακλυσμού (Αγίου Πνεύματος) στη Λεμεσό πριν τις διακοινοτικές ταραχές

Πηγή: <https://www.lemesos.me/kataklysmos/>

6. Συμπεράσματα

Ολοκληρώνοντας την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης της πόλης και λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της, έγινε προσπάθεια να διαμορφωθεί μια ταυτότητα, η οποία θα περιλαμβάνει όλες τις ιδιαιτερότητες της. Τα κυρίαρχα χαρακτηριστικά που επισημάνθηκαν θα αποτελέσουν την βάση για την δημιουργία ισχυρού brand και προώθησης της πόλης και θα οδηγήσουν στην κατάταξη της στις παγκόσμιες αγορές. Με την ορθολογική προβολή και την δημιουργία ενδυναμωμένης ταυτότητας, η Λεμεσός έχει την δυνατότητα να καταστεί σημαντικό ναυτιλιακό, επιχειρησιακό, ενεργειακό και ακαδημαϊκό κέντρο.

Η ισχυρή γεωπολιτική θέση της Λεμεσού, αποτελεί το σημαντικότερο χαρακτηριστικό της και το κυρίαρχο μέσο ανάδειξης της μοναδικότητας και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της. Αποτέλεσε την αφορμή για την προσέλκυση δεκάδων κατακτητών, οι οποίοι προσδοκούσαν την κάρπωση των πλεονεκτημάτων που προσφέρει η σημαντική θέση του νησιού. Το γεγονός αυτό, δημιούργησε μια ιδιαίτερη ποικιλομορφία στον τόπο που περιλάμβανε πληθώρα πολιτισμών, θρησκείων και διαφορετικών επιρροών. Έτσι, διαμορφώθηκε ο πολυπολιτισμικός χαρακτήρας της πόλης με διάφορα πολιτικά, κοινωνικά, οικονομικά και πολεοδομικά χαρακτηριστικά. Παρεπόμενο της σημαντικής γεωστρατηγικής θέσης της πόλης, αποτελεί και η ναυτιλιακή της σημασία. Το δραστήριο εμπορικό λιμάνι του Βυζάντιου, διατηρεί τη σημαντικότητα του και συμβάλει στην ανάδειξη ενός ισχυρού κόμβου ναυτιλιακών και επιχειρησιακών δραστηριοτήτων. Οι παράγοντες αυτοί ενισχύονται στην σύγχρονη περίοδο, από την συσχέτιση με την εκμετάλλευση των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων που αναβαθμίζουν το κεντρικό επιχειρησιακό και ναυτιλιακό κέντρο της Μεσογείου στη Λεμεσό. Παράλληλα, τα χαρακτηριστικά αυτά, η διαχείριση των υδρογονανθράκων, η επιχειρησιακή και ναυτιλιακή σημασία και το πολυπολιτισμικό παρελθόν αιτιολογούν τη δυνατότητα συγκρότησης και ενίσχυσης ερευνητικής και ακαδημαϊκής ταυτότητας.

Εν κατακλείδι, η σημαντική ιστορία της Λεμεσού, η οποία ξεκίνησε να χαράσσεται πολλούς αιώνες πριν, αποτελεί τον οδηγό της σε αυτή την πορεία ανάπτυξης. Το γεγονός αυτό την καθιστά σημαντικό πολιτιστικό κέντρο, το οποίο έχει να προσφέρει αριθμητικά στοιχεία στην ευρωπαϊκή και παγκόσμια ιστορία.

7. Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Αρκάδες Εσμέν (2017) Η Αγγλική κατοχή της Κύπρου [διαδίκτυο (online)]. Διαθέσιμο στο: <URL: http://www.arcadians.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=528:c-&catid=99:q- [πρόσβαση 5 Ιουνίου 2017]
- Αυλωνίτης, Κ. (2013) *City Branding, Η Συμμετοχή των Κάτοικων στη Διαμόρφωση Ταυτότητας της Πόλης. Η Περίπτωση Της Ιεράπετρας*: Πτυχιακή Εργασία., Ηράκλειο: Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κρήτης Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας Τμήμα Εμπορίας & Διαφήμισης.
- Βενιζέλος, Κ. (2017) Τώρα είναι η ώρα για να διαμορφώσουμε μια νέα – ορθότερη στρατηγική στο Κυπριακό, στο *Προέλαση*: μόνιμος στόχος της Τουρκίας είναι ο πλήρης στρατηγικός έλεγχος της Κύπρου.
- Γιαλλουρίδης, Χ. Κ. (2015) Η γεωπολιτική υπεραξία της Κύπρου: Η σημερινή συγκυρία και οι προοπτικές επίλυσης του Κυπριακού [διαδίκτυο (online)]. *Foreign Affairs Hellenic Edition*. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.foreignaffairs.gr/articles/70606/xristodoylos-k-gialloyridis/i-geopolitiki-yperaksia-tis-kyproy> [πρόσβαση 20 Μαΐου 2017]
- Γιαλλουρίδης, Χ. Κ. (2015) Η ταυτότητα της Κύπρου [διαδίκτυο (online)]. *Η σημερινή της Κύπρου*. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.sigmalive.com/simerini/politics/244599/i-taftotita-tis-kyprou> [πρόσβαση 30 Ιουνίου 2017]
- Δήμος Λεμεσού (2017) Ιστορία της Πόλης της Λεμεσού [διαδίκτυο (online)]. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://limassolmunicipal.com.cy/history/istoria.html> [πρόσβαση 25 Μαΐου 2017]
- Hellenica (2017) Κύπρος , Αγγλοκρατία [διαδίκτυο (online)]. *Hellenica world*. Διαθέσιμο στο: <URL:

<http://www.hellenica.de/Griechenland/Zypern/Ges/GR/KyprosAnglokratia.html>
[πρόσβαση 5 Ιουνίου 2017]

Κολώτας, Τ. (2010) Το Κυπριακό έθιμο του Κατακλυσμού και η Κύπριδα Θεά Αφροδίτη [διαδίκτυο (online)]. *Λεμεσός και Ιστορία*. Διαθέσιμο στο: <URL:
http://limassolinhistory.blogspot.com.cy/2010/05/blog-post_22.html [πρόσβαση 5 Ιουνίου 2017]

Κουρούση, Ν. (2016) Περιδιάβαση σε κτίρια σημεία αναφοράς της Λεμεσού [διαδίκτυο (online)]. *Cyprus Times*. Διαθέσιμο στο: <URL:
<http://cyprustimes.com/2016/08/23/afieroma-peridiavasi-se-ktiria-simia-anaforas-tis-lemesou-pics/> [πρόσβαση 5 Ιουνίου 2017]

Κυπριακό Εμπορικό Κέντρο Αθηνών (2017) Κουμανταρία [διαδίκτυο (online)]. Πρεσβεία Κυπριακής Δημοκρατίας. Διαθέσιμο στο: <URL:
<http://www.cyprustradecenter.gr/wp-content/uploads/2017/01/%CE%9A%CE%BF%CF%85%CE%BC%CE%B1%CE%BD%CE%B4%CE%B1%CF%81%CE%AF%CE%B1-%E2%80%93%CE%A4%CE%BF-%CE%B3%CE%BB%CF%85%CE%BA%CF%8C-%CE%BA%CF%81%CE%B1%CF%83%CE%AF-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%9A%CF%8D%CF%80%CF%81%> [πρόσβαση 30 Ιουνίου 2017]

Λιναρδής, Γ. (2017) Ανάλυση: Η ενέργεια ως γεωπολιτικό όπλο προστασίας Εθνικής κυριαρχίας [διαδίκτυο (online)]. Χρυσή Αυγή. Διαθέσιμο στο: <URL:
<http://www.xryshaygh.com/enimerosi/view/analush-h-energeia-ws-gewpolitiko-oplo-prostasias-ethnikhs-kuriarchias> [πρόσβαση 5 Αυγούστου 2017]

Μεταξάς, Θ. (2017) *Ανταγωνιστικότητα των πόλεων και ο ρόλος του μάρκετινγκ του τόπου: Δίπολο Βόλου-Λάρισας*, Βόλος: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Οικονομικών Επιστημών.

Μηχανή του Χρόνου (2017) Το αρχαιότερο κρασί στον κόσμο παράχθηκε στη Λεμεσό [διαδίκτυο (online)]. Διαθέσιμο στο: <URL:
<http://www.mixanitouxronou.com.cy/categories/politismos/koumantaria-to->

archeotero-krasi-ston-kosmo-parachthike-sti-lemeso-to-3500-p-ch-ke-kiriarchise-
se-ola-ta-vasilika-trapezia-tis-enropis-pos-entopistikan-ipolimmata-mesa-se-angia-
ke-lithike-o-archeol/ [πρόσβαση 10 Αυγούστου 2017]

Νικολάου, Ε. (2014) 'Σχεδιασμός (*design*) στην Κύπρο την Περίοδο της Αποικιοκρατίας: Η Βρετανική Επιρροή και η Τοπική «Μετάφραση» της': Πτυχιακή Εργασία, Λεμεσός: Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου, Σχολή Καλών Τεχνών.

Νικολάου, Ν. (2015) Υδρογονάνθρακες: Τα πραγματικά δεδομένα και τα διδάγματα από την εμπειρία της Κύπρου [διαδίκτυο (online)]. *ENERGYPRESS*. Διαθέσιμο στο: <URL: Διαθέσιμο στο: <URL: <https://energypress.gr/news/ydrogonanthrakes-ta-pragmatika-dedomena-kai-ta-didagmata-aro-tin-empiria-tis-kyproy> [πρόσβαση 5 Ιουνίου 2017]

Παλληκαρίδης, Α. (2010) Όλη η αλήθεια για τους Τουρκοκυπρίους [διαδίκτυο (online)]. *SigmaLive*. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.sigmalive.com/archive/simerini/news/local/285396> [πρόσβαση 1 Ιουνίου 2017]

Πηλαβάκης, Κ. Α. (1997) *Η Λεμεσός σ' άλλους καιρούς*. Λεμεσός: ΟΝΗΣΙΛΟΣ.

Πολύζος, Σ. (2011) Περιφερειακή Ανάπτυξη. Αθήνα: ΚΡΙΤΙΚΗ.

Σπανός, Β. Δ. (2017) Μνημεία και branding: Αλληλεπίδραση πόλης (Λάρισα) και περιφέρειας (Θεσσαλία) [διαδίκτυο (online)]. *Πόλεις και Πολιτικές. για την ανταγωνιστική ταυτότητα των πόλεων*: Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.citybranding.gr/2017/06/branding.html> [πρόσβαση 5 Ιουλίου 2017]

Τζιτζή, Μ. (2017) Κουμανδάρια (Κουμανταρία). Το αρχαιότερο κρασί της Ευρώπης και μια ιστορία με ιπότες [διαδίκτυο (online)]. *BitterBooze*. Διαθέσιμο στο: <URL: <https://www.bitterbooze.com/koumantaria/> [πρόσβαση 5 Αυγούστου 2017]

Τοπικό Σχέδιο Λεμεσού (2013), Λευκωσία: Κυπριακή Δημοκρατία: Υπουργείο Εσωτερικών, Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως.

Φαρμακίδης, Ξ. (1941) *Ιστορία της Λεμεσού*. Λεμεσός.

Χαραλάμπους, Χ. (2015) Η Λεμεσός χτυπά στην καρδιά του Μουσταφά Ακιντζί [διαδίκτυο (online)]. *Ο Φιλελεύθερος*. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://archive.philenews.com/el-gr/top-stories/885/257161> [πρόσβαση 5 Ιουνίου 2017]

Χατζηλύρας, Α. Μ. (2015) *Θρησκευτικές ομάδες της Κύπρου: Οι Αρμένιοι της Κύπρου*, Λευκωσία: Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών.

Γεωργοπούλου, Ν. (2014) *Έναλλακτικός Τουρισμός & Προστασία - Ενημέρωση Τουρίστα – Καταναλωτή: Διπλωματική Εργασία*, Πειραιάς: Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων, Μεταπτυχιακό πρόγραμμα: MBA Tourism Management.

Ξενόγλωσση

Alpe, L. (2015) 'Limassol in Antiquity: From its Origins to the End of the Roman Period', στο A. Nicolaou Konnari, & C. Schabel, Lemesos (επ.) *A History of Limassol in Cyprus from Antiquity to the Ottoman Conquest*, Newcastle: Cambridge Scholars Publishing, 50-51.

Amin, A. (2002) *Ethnicity and the multicultural city: living with diversity*, Durham, Department of Geography, University of Durham.

Anholt, S. (2005) 'Editorial: Some important distinctions in place branding', Houndmills: *Place Branding*, Volume 1, Issue 2, 116-121.

Anholt, S. (2008) *Place branding: Is it marketing, or isn't it?*, *Place Branding and Public Diplomacy*, Volume 4, Issue 1, 1-6.

Aronczyk, M. (2013) *Branding the Nation: The Global Business of National Identity*, Oxford: Oxford University Press.

Aunaas, L. (2012) Multicultural Societies in a Historic Perspective [διαδίκτυο (online)]. *NDLA*. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://ndla.no/en/node/89615?fag=56850> [πρόσβαση 24 Ιουλίου 2017]

- Bekerman, Z., & Zembylas, M. (2012) Introduction and theoretical underpinnings, στο *Teaching Contested Narratives: Identity, Memory and Reconciliation in Peace Education and Beyond*, Cambridge: Cambridge University Press, 3-23.
- Buljubašić, I., & Strossmayer, J. J. (2014) *Culture and Tourism as Major Catalyst in Creating Competitive and Multicultural City Identity*, Osijek: University of Osijek, Department of Cultural Studies, Republic of Croatia.
- Burayidi, M. A. (2000) Urban Planning as a Multicultural Canon, στο M. A. Burayidi, *Urban Planning in a Multicultural Society*, London: Greenwood Publishing Group, 1-13.
- Dincyurek, O., & Turker, O. (2006) *Learning from traditional built environment of Cyprus: Re-interpretation of the contextual values*, Famagusta: Faculty of Architecture, Eastern Mediterranean University.
- Dwankowski, C., Mustad, J. E., & Langel, Å. E. (2009) Multiculturalism - A Challenge? [διαδίκτυο (online)]. *NDLA*. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://ndla.no/en/node/91578?fag=56850> [πρόσβαση 20 Ιουλίου 2017]
- EuroCities (2010) *A Shared vision on City Branding in Europe*, Brussels.
- European Economic and Social Committee (2016). *Culture, Cities and Identity in Europe. Culture Action Europe and Agenda 21 for Culture – UCLG*.
- GALE, R. (2004) *The Multicultural City and the Politics of Religious Architecture: Urban Planning, Mosques and Meaning-making in Birmingham*, UK Birmingham: Built Environment Volume 30 No 1.
- Invest Cyprus. (2017) Growth Sectors [διαδίκτυο (online)]. *Cyprus Investment Promotion Agency*. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.investcyprus.org.cy/> [πρόσβαση 20 Μαΐου 2017]
- Knapp, C. (2009) Making Multicultural Places [διαδίκτυο (online)]. *Project for Public Spaces*. Διαθέσιμο στο: <URL: https://www.pps.org/blog/multicultural_places/ [πρόσβαση 25 Ιουλίου 2017]

- Landon, F. (2013) *Port Strategy: insight for senior port executives* [διαδίκτυο (online)]. *Better branding*. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.portstrategy.com/news101/port-operations/port-performance/better-branding> [πρόσβαση 15 Ιουνίου 2017]
- Landor (2010) *Rebranding the city of Melbourne* [διαδίκτυο (online)]. *Landor*. Διαθέσιμο στο: <https://landor.com/thinking/rebranding-the-city-of-melbourne>
- Lucarelli, A. (2015) *The Political Dimension of Place Branding*, Stockholm: Stockholm University: Stockholm Business School.
- Masjutina, S. (2016) *Branding Cities Through History and Culture: Example Verona and Cannes* [διαδίκτυο (online)]. *The Place Brand Observer*. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://placebrandobserver.com/branding-cities-through-history-culture/> [πρόσβαση 20 Αυγούστου 2017]
- Millier Dickinson Blais (2015) *London Community Economic Road Map – SWOT Summary Report*, London: City of London.
- Nevola, G. (2011) *Politics, Identity, Territory. The “Strength” and “Value” of Nation-State, the Weakness of Regional Challenge*, Trento: Università degli studi do Trento: Dipartimento sociologia e ricerca sociale.
- Olympios, M. (2015) *Rummaging through Ruins: Architecture in Limassol in the Lusignan and Venetian Periods*, στο A. Nicolaou Konnari, & C. Schabel, Lemesos (επ.) *A History of Limassol in Cyprus from Antiquity to the Ottoman Conquest*, Newcastle: Cambridge Scholars Publishing, 362-433.
- Orphanides, A., & Syrichas, G. (2012) *The Cyprus Economy: Historical Review Prospects Challenges*, Nicosia: Central Bank Oo Cyprus.
- Papallas, A. (2014) *Collective Nationalism, Cultural Identity and Urban Environment as Shaped within the Contested Space of Nicosia*, Oxford: Mansfield College, University of Oxford, Inter-Disciplinary.net.

Papp-Váry, Á. (2011) *The Anholt-Gmi City Brand Hexagon And The Saffron European City Brand Barometer: A Comparative Study*, Hungary: Budapest College of Communication and Business.

Roger Brooks International (2015) *Branding, Development & Marketing Action Plan*, Marion.

Roll, M. (2009) The Impact of Culture On Branding [διαδίκτυο (online)]. Branding Strategy Insider. Διαθέσιμο στο: <URL:
<https://www.brandingstrategyinsider.com/2009/05/the-impact-of-culture-on-branding.html#.WXz5gIjyIV> [πρόσβαση 27 Ιουλίου 2017]

Ruble B. A. (2001) *The City, Contested Identity, and democratic transition*, Washington: Demokratizatsiya.

Solomou, E. (2009) The Teaching of History In A Multicultural Society: The Debate Over The Revision Of The History Books [διαδίκτυο (online)]. *Cyprus Center for European and International Affairs*. Διαθέσιμο στο. <URL:
<http://www.rcenter.intercol.edu/Newsletter/In%20Depth/volume%206%20issue%201/article04.htm> [πρόσβαση 25 Ιουνίου 2017]

Vukovic, J. L. (2011) A Geopolitics of Cyprus [διαδίκτυο (online)]. *Rubin Center: Research in International Affairs*. Διαθέσιμο στο: <URL:
<http://www.rubincenter.org/2011/12/a-geopolitics-of-cyprus/> [πρόσβαση 1 Ιουνίου 2017]

Διαδικτυακοί τόποι

<http://allaboutlimassol.com/> All about Limassol official city guide

<http://businessnews.com.cy/> Επιχειρηματικά νέα (Business news)

<http://cyprustimes.com/> Cyprus Times

<https://www.lemesos.me/> Λέμεσος

<http://limassolmunicipal.com.cy/> Δήμος Λεμεσού

<http://www.maronitesofcyprus.com/index.php?lang=e> Maronites of Cyprus

<http://www.mcw.gov.cy/> Κυπριακή Δημοκρατία, Υπουργείο Μεταφορών, Επικοινωνιών
και Έργων

<http://old.lemesos-blog.com/> Λεμεσός blog

<http://www.yermasoyiamunicipality.org.cy/> Δήμος Γερμασόγειας

<http://www.unesco.org.cy/> Κυπριακή Εθνική Επιτροπή UNESCO